

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
THE ROLE OF MONKS IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN
AND YOUTH ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING
PRANBURI DISTRICT, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

พระกรวิก ยติโกโร (เทียมเพชร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระกรวิก ยติโกโร (เทียมเพชร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Roles of Monks in the Development of Children
and Youth according to the Threefold Training in
Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province

PhraKorravick Yatikaro (Teampetch)

A Research paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

- ชื่อสารนิพนธ์** : บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ผู้วิจัย** : พระกรวิก ยติกโร (เทียมเพชร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต,ดร. พธ.บ. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ),
 - : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิวดี หมั่นมี, พธ.บ. (การสอนสังคม), พธ.ม. (ปรัชญา), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒) เปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลและการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยม ในโรงเรียนมัธยมสังกัด สพม.๑๐ ในเขตอำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีประชากรทั้งหมด ๑,๙๗๔ คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที สำหรับตัวแปรที่มี ๒ ค่า และทดสอบค่าเอฟ หรือความแปรปรวนทางเดียว สำหรับตัวแปรที่มี ๓ ค่าขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีหาค่าความถี่ที่สำคัญน้อยที่สุด โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท แล้วเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง ๓ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑

๒. เด็กและเยาวชนที่มี สถานภาพด้านเพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน มีผล ความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาอุปสรรค บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา คือ สื่อต่างๆได้นำเสนอเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไปในทางลบ เป็นที่น่ากังขาต่อผู้พบเห็น พระสงฆ์บางรูปยังพูดจาไม่สุภาพ บางรูปสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ พระสงฆ์น่าจะอธิบายหลักธรรมให้ฟังง่ายๆ ทันยุคทันต่อสมัยและน่าจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร ข้อเสนอแนะ ๑) ในด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา พระสงฆ์ต้องเพิ่มพระวิทยากรและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ ต้องช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มากๆ และสนับสนุนทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนเรื่องการจัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความสามารถให้พระสงฆ์และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ ๒) ในด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา การจัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความสามารถให้พระสงฆ์ และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ ต้องจัดกิจกรรมให้ทันสมัย และสามารถเข้าใจง่าย พระสงฆ์ต้องปฏิบัติภารกิจเชิงรุก นำธรรมะเข้าสู่โรงเรียน และประยุกต์ให้เข้ากับวัย ๓) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากรเข้าบวชให้ดีจะได้ลดการประพฤติตนเสียหาย อยู่ในระเบียบวินัย พระสงฆ์ ต้องมีความสำรวมระวังทั้งบุคลิกภาพ จริยวัตร เพื่อเพิ่มศรัทธาต่อผู้พบเห็น และเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา ปรับวิธีการนำเสนอธรรมะแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชน พระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ควรเสพสิ่งเสพติดใดๆ ใช้วาจาที่สุภาพ

Research Paper Title : The Roles of Monks in the Development of Children and Youths in according to Threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province

Researcher : Phra Korravick Yatikaro (Teampetch)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrakhrusangharaksongphan Jayadatto, Dr., B.A.(Buddhist Management, M.A.(Buddhist Management, Ph.D. (Buddhist Management)

: Asst. Prof. Dr.Thitiwut Manmee, B.A. (Social Teaching), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : March 15, 2018

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) to study the roles of monks in the development of children and youths in according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province, 2) to compare the roles of monks in the development of children and youths in according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province distinguish by personal status and 3) To study the problem, obstacle and suggestion to development guidelines of the roles of monks in the development of children and youths in according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province. The method of the research was mixed method research and used quantitative research methods. the data collected by questionnaires. And qualitative research collected the data in-depth interviews. The sampling were children and youths who were high school students at The Secondary Educational Service Area Office 10 in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province. The population composed of 1,974 persons. The sample set were Taro Yamane consisted of 325 persons. The instrument used analyze data by questionnaires. An analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.) Test the hypothesis by testing the t-test for two variables and testing the F-test or one-way ANOVA for three variables and found that the different, it compares the difference in a pair of variables by the least significant differences at .05 and used interviews method by in - deep interviews. The data analysis was interviews on the objective of research and using content analysis technique in essay.

The Findings of this research were as follows:

1. overall, the children and youths had the opinions according to the roles of monks in the development of children and youth according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province at all 3 aspects at high level and had 3.71 of mean.

2. the children and youths had status, age, class of education and occupation of parents were not different and rejected the hypothesis. As for the different of status, income/monthly of parent was different to the roles of monks in the development of children and youth according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province at 0.05 significant of statistical, accept the hypothesis.

3. The problem; the roles of monks in the development of children and youth according to threefold Training in Pranburi District, Prachuap Khiri Khan Province in the best practice according to Threefold Principle was communicate for present about the image of Buddhist monks in negative. The Buddhist monks are not polite in communicate, smoking at public area, the monk would easy explain dhamic principle and exchange knowledge, open opportunity for exchange learning and open opportunity to ask about the Buddhist. The suggestion; 1) cultivate accordance threefold principle, Monks must be increase lecturer and morality teachers, must be more cultivate about morality and ethics and encourage into education fund, Teaching equipments. As for provided training for encourage knowledge and skills to monks and increase enough the personnel. 2) For encourage the threefold training and activities; to encourage provided knowledge and skills to monks. The monk must **operation** activists such as brought dharma into school and applied the dharma for all of ages properly and 3) to Being a good role models according to Threefold Training; should selected and training to anyone before ordain for reduce disgracefully behaviors and behave on ecclesiasticism. The monk must calm of character and manners to be observe for increase the faith to others and admittedly to educational institution. To applies presentation about dharma for easy understanding properly to all ages of youths. The monk must do good models and don't narcotic drugs and should be Verbally polite.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ได้ความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ดังต่อไปนี้ ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณน ชยทตโต,ดร. ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี กรรมการควบคุม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้ ให้สมบูรณ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณประธานและคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์พระสมุทรวชิโรโสภณ,ดร. ประธานกรรมการ ผศ.ดร.อุทัย สติมัน อ.ดร.มนตรี วรรณทรัพย์ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณน ชยทตโต,ดร. ผ.ศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณเดชพระคุณ พระสมุทรวชิโรโสภณ,ดร., พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ผศ.ดร., พระมหากังวาน ธีธมโม,ดร., พระครูวิสุทธานันทคุณ,ดร., ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น, ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ที่ได้เมตตาสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทั้งทางด้านภาษา และเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยภราดรวิทยาลัยทุกท่านมีพระพรหมบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พระพรหมเวที เจ้าคณะภาค ๑๕ พระเทพญาณมงคล ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ที่เมตตาอนุเคราะห์ห่มอบโอกาสดีๆให้กับพระนิสิตมหาบัณฑิตได้มีโอกาสได้ศึกษาใกล้ๆบ้านฯ

ขอกราบขอบพระคุณพระครูอาทรศิริรักษ์ เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี , พระครูวิริยาธิการี รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, พระครูอุปลัมภ์บุญสารเจ้าอาวาสวัดเขาติน, พระมหาสัญญา วชิรปัญญา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี, พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย, พระสมุห์ทองมา อตตสนโต เลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี,

เจริญพรขอบคุณนายเอียรชัย แสงชาติ ผู้อำนวยการโรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม, นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา,นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี, นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองปราณบุรี, นายกิตติชัย นิลเถื่อน, นางสาววรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา, นายสุภกิจ คำมี, น.ส.ชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี, นายสุทธิพงศ์ เครือแดง, น.ส.ชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี, ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลเชิงลึกกับผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษาคณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ที่จะลืมไม่ได้โยมอาจารย์ภัทรพล ใจเย็น ที่เมตตาตรวจแก้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ อาจารย์ยุทนา ขวัญเมือง ที่แนะนำแนวทางการใช้โปรแกรม SPSS และขอขอบคุณเพื่อนพระนิสิตคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธทุกท่านที่เอื้อเฟื้อข้อมูล ในการทำวิจัย ทั้งให้กำลังใจ ให้คำแนะนำและสนับสนุนด้วยดี

คุณงามความดีตลอดถึงคุณประโยชน์และสาระสำคัญในความรู้ที่ได้จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอน้อมมอบถวายบูชาคุณงามความดีเหล่านั้นเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และขอน้อมบูชาถวายแด่พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย ทั้งอดีตเจ้า

(ฉ)

อวาสาทุกรูปองค์ และบุพการีผู้ให้กำเนิดให้ชีวิตทุกสิ่งทุกอย่าง ให้สติปัญญาความสามารถ ให้รู้จักผิดชอบชั่วดีตั้งแต่เล็กจนโต สั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมในระดับครอบครัว ให้เป็นคนสุจริตไม่คิดชั่ว ให้รู้จักพึ่งพาตัวเองไม่ให้อยากได้ของผู้อื่น สาธุในคำสอนของโยมพ่อโยมแม่ ตลอดถึงพี่น้องที่คอยเป็นที่พึ่งและให้กำลังใจ ตลอดจนเพื่อนสหธรรมิก กระทั่งมวลหมู่ญาติมิตรศิษย์สายสหายธรรม และผู้มีพระคุณทุกท่านที่คอยให้ข้าวน้ำแลคำแกง หล่อเลี้ยงชีพสังขารด้วยกำลังศรัทธา อีกผู้มีความเมตตาอนุเคราะห์อุปถัมภ์ดูแลผู้วิัจัยโดยตลอดมา และตลอดไป

พระกรวิก ยติโกโร

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ข)
สารบัญตาราง	(ฅ)
สารบัญแผนภูมิ	(ง)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ญ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๗
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	๓๒
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน	๔๒
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขา	๔๔
๒.๖ งานวิจัยเกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๖
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง	๗๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๔
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม	๘๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๘๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๙๑
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๙๙
๔.๕ ผลการสัมภาษณ์แนวทางในการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๐๒
๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๑๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๑๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๒๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๙
บรรณานุกรม	๑๓๑
ภาคผนวก	๑๓๘
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	๑๓๙
ภาคผนวก ข ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง	๑๔๖
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา	๑๕๐
ภาคผนวก ง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	๑๕๓
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๗๐
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๗๖
ภาคผนวก ช ภาพถ่ายการสัมภาษณ์	๑๘๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยม (สังกัด สพม.๑๐) ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามโรงเรียน	๗๘
๔.๑	จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๘๕
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม	๘๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๘๗
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา	๘๙
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๙๐
๔.๖	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตาม หลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศ	๙๑
๔.๗	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตาม หลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอายุ	๙๒
๔.๘	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตาม หลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามช่วงชั้นที่ศึกษา	๙๓
๔.๙	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง	๙๔
๔.๑๐	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง	๙๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญ น้อยที่สุดของความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามสถานะภาพ ทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง	๙๖
๔.๑๒	ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญ น้อยที่สุดของความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา เด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม	๙๗
๔.๑๓	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๙๘
๔.๑๔	ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตาม หลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๙๙
๔.๑๕	ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลัก ไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา	๑๐๐
๔.๑๖	ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลัก ไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๑๐๐
๔.๑๗	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๑๐๑
๔.๑๘	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและ เยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา	๑๐๑
๔.๑๙	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและ เยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๑๐๒
๕.๑	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๑๒๑

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
๒.๑ แผนภูมิ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๕
๔.๑ แผนภูมิ สรุปลองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๑๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.ม. (บาลี) ๕/๓๒/๒๗ หมายความว่า ระบุถึง พระวินัยปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๓๒ หน้าที่ ๒๗ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้คำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	(ภาษาบาลี)
วิ.ม.ท.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬาราชวิทยาลัย	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาจุฬาราชวิทยาลัย	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกาจุฬาราชวิทยาลัย	(ภาษาไทย)
อง.จก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ฉก.นิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทสก.นิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทสก.นิบาตปาฐะ	(ภาษาบาลี)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทุก.นิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	-------------	---------	-----------

คำย่ออื่นๆ

สพม. ๑๐	=	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐
---------	---	---

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารไร้พรมแดนมีทั้งประโยชน์และโทษ สภาพสังคมที่ผ่านมานั้น เด็กและเยาวชน ได้รับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากทางตะวันตก ทำให้เด็กและเยาวชนกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น หากมีการแสดงออกมาในทางที่ดีมีความถูกต้องตามทำนองครองธรรม ก็น่ายินดีและสรรเสริญน่าชื่นชมยิ่งนัก แต่ส่วนมากมักจะแสดงออกในทางมีใครจะเหมาะสม เช่น แสดงออกถึงอารมณ์ความรักกันในที่สาธารณะ ดื้อรั้นไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอน คำตักเตือนของพ่อแม่ผู้ปกครอง และ ครูอาจารย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยม ทศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา เมื่อเด็กและเยาวชนรับสิ่งที่ผิดต่อค่านิยมทางศีลธรรมอันดี และจารีตประเพณีอันดีงามของไทยเราแล้ว ก็ย่อมส่งเสริมให้เกิดปัญหาด้านต่างๆติดตามมา และในการประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จังหวัดฯ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ปรารภ กับพระสอนศีลธรรมให้ช่วยอบรมสั่งสอนให้แนวคิดต่อเยาวชน ถึงเหตุการณ์เด็กผู้หญิงตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมีจำนวนมากขึ้น ทำให้เยาวชนเหล่านั้นต้องออกจากโรงเรียน และเสียโอกาสทางการศึกษาไป ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหภายในพันธกิจแนวคิด “บวร” ซึ่งเยาวชนในวันนี้ย่อมเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เป็นอนาคตของชาติ หากมีค่านิยมแนวคิดที่ตกเป็นทาสของสิ่งที่ผิดจากทำนองครองธรรมมั่วสุมเสพสิ่งเสพติดและอบายมุข ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนเสียคุณภาพไป เด็กและเยาวชนเป็นดุจดั่งแก้วตาดวงใจของพ่อแม่เป็นอนาคตของชาติจึงควรให้ความสำคัญในการอบรมในสิ่งที่ดีมีคุณธรรม โดยหาแนวทางส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำชีวิตไปสู่หนทางที่ดี มีทศนคติที่ดีมีสัมมาทิฐิ โดยใช้หลักไตรสิกขาเข้ามากลมกลืนอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี ดังนั้น ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย และมีหลักธรรมที่จะนำมาอบรมนำพาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีในสังคมได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่หลายๆฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสถาบันพระพุทธานุภาพ ซึ่งถือว่า เป็นสถาบันนำทางจริยธรรม ควรนำเอาหลักไตรสิกขาเข้ามาอบรมให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจังเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่จะสายเกินไป ถึงแม้ว่าในอดีต ไทยเราเคยสูญเสียเอกราชอธิปไตยให้แก่อริราชศัตรูมาแล้ว แต่บรรพบุรุษได้เสียสละเลือดเนื้อ และชีวิตเข้าแลกกอบกู้เอกราชคืนมาได้ แต่ปัจจุบันเรากำลังเสียพื้นที่ทางสมองของประชากรโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้แก่อริราชศัตรู คือยาเสพติด โรคภัย ติดเกม และ ค่านิยมที่ผิด มีความสัมพันธ์ฉันคู่สาวก่อนวัยอันสมควร “คนไทยจึงควรกู้ชาติโดยเฉพาะสถาบันศาสนาอันมีพระสงฆ์ และสถาบันครอบครัว มีผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในสังคมทุกฝ่ายมาร่วมกันแก้ปัญหาตามภูมิปัญญาความสามารถของชุมชน โดยใช้คุณธรรมมาเป็นประทีปส่องทางในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการแทนคุณแผ่นดินประเทศไทยประเทศไทยที่เราอาศัยโดยการตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนของตน^๑

^๑ พระณขารีย์ อุปสนโต (ชินวร สิริวัชร), คู่มือการจัดการอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชน, (จังหวัดเชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๗), หน้า ๓ - ๔.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว ส่งผลกระทบไปทั่วประเทศรวมทั้ง อำเภอบางบัว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเป็นอำเภอที่ผู้วิจัยเป็นพระสังฆาธิการ และเป็นพระสอนศีลธรรม ก็ประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมค่านิยม และสังคมเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ทั้งนี้เพราะขาดการเพาะบ่มขัดเกลานิสัยของเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อีกทั้งการแพร่อิทธิพลของวัฒนธรรมของทางตะวันตกเข้ามา โดยอาจารย์วัลลภ ปิยะมโนธรรม ได้กล่าวว่า “วัยรุ่น ก็คือ วัยอยากรู้ อยากเห็นอยากผจญภัยกับสิ่งใหม่ ๆ ที่ทำทลายพลังกำลังของวัยหนุ่มสาวนอกจากนั้นในทางจิตวิทยาวัยรุ่นยังเป็นวัยแห่งการลอกเลียนแบบด้วย ดังที่อาจารย์วัลลภได้วิเคราะห์พฤติกรรมเพศสัมพันธ์วัยรุ่นว่า วัยรุ่นไทยที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นเพราะค่านิยมหรือแฟชั่นพยายามเลียนแบบทางตะวันตก คิดว่าเป็นเรื่องโก้ คิดว่าเด็กฝรั่งต้องมีเพศสัมพันธ์ตอนวัยรุ่น ปัญหาดังกล่าวทำให้ในปัจจุบันเยาวชนไทย มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกโดยมีอายุเฉลี่ยเพียง ๑๔ ปีเท่านั้น นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดในเยาวชนคือปัญหา ยาเสพติด และนำไปสู่ปัญหาทางอาชญากรรมทำให้เป็นปัญหาทางสังคมในระดับประเทศ”^๒ ด้วยปัญหาในสังคมปัจจุบัน ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มในการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายธรรมะให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะ บทบาทในการฝึกอบรมพัฒนาทางด้านจริยธรรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความสามารถควบคู่ไปกับจริยธรรมคุณธรรม เท่าทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เป็นทิศเบื้องบน”^๓ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการประชาสังคม “บวร” ได้แก่การนำเอารูปแบบ และ แนวคิด การพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด และโรงเรียน) มาใช้ในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือเป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์กร หรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาว่าจะสามารถนำชุมชนไปสู่การพัฒนา อย่างยั่งยืนได้จริงหรือไม่ สถาบันหลักที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน ๓ สถาบัน ได้แก่ ๑. สถาบันทางสังคม (บ้าน) ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากภาครัฐในรูปแบบอื่นๆ ๒. สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และ กลุ่มชมรมทางศาสนา ๓. สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู นักวิชาการและบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ การนำเอาสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจแก้ปัญหาตนเองและชุมชนจึงเป็นทุนทางจิตวิญญาณ (Spiritual capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่มีอยู่ในชุมชน^๔

ในอดีตประเทศไทยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียน และการอบรมบ่มขัดเกลานิสัยทางด้านจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาท มีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพราะพระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรผู้ให้ความรู้ความ

^๒ สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย,ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๔๓),หน้า ๕๗.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๒/๒๐๖.

^๔ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์, ทิพย์ลัดดา ชำนิกุล กระบวนการประชาสังคม “บวร” หลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน บทความทางวิชาการ. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ครั้งที่ ๓), พ.ศ. ๒๕๕๙. บทนำ

เข้าใจในเรื่องของจิตสำนึกทางจริยธรรม แต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาทางจริยธรรม ได้ลดน้อยลงไปบ้างเพราะวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเช่นในอดีตมากเท่าที่ควร ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และเยาวชนมีน้อยลง เยาวชนในปัจจุบันจึงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างลดต่ำ และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคมในปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตามเยาวชนไทยก็ยังได้รับโอกาสจากสังคมอยู่มาก ทั้งมูลนิธิ และองค์กรต่าง ๆ เห็นความสำคัญว่าเด็กและเยาวชนของชาติในอนาคตต้องเก่ง และมีคุณธรรม อย่างเช่นคำปาฐกถาโครงการพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ของธนาคารไทยพาณิชย์ว่า “เยาวชน คือ อนาคตของชาติ การพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี” สร้างอนาคตที่เจริญรุ่งเรืองให้สังคมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ จึงมุ่งพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านหลากหลายโครงการ ตั้งแต่การมอบทุนการศึกษา การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ไปจนถึงโครงการเพื่อการพัฒนาเยาวชนทั้งในด้านสติปัญญาและจิตใจ” ธนาคารไทยพาณิชย์และมูลนิธิสยามกัมมาจลจึงได้ดำเนินการสนับสนุนและ ส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนในโครงการต่าง ๆ อย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและเจตนารมณ์^๔ จะเห็นได้ว่าสังคมทุกภาคส่วนฝากความหวังไว้ที่อนาคตของชาติ เด็กและเยาวชนในอนาคตจึงต้องเก่งดีมีคุณธรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพุทธวิธี อันจะนำไปสู่กระบวนการการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ไตรสิกขา ๓ อันเป็นหลักพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนหรือพัฒนาตนเองได้จนถึงขั้นได้บรรลุความเป็นผู้ประเสริฐได้ด้วยการพัฒนาตนเอง หลักไตรสิกขา ๓ ได้แก่

๑.ศีล ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนามนุษย์ในด้านพฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ หรือระเบียบแบบแผนข้อปฏิบัติในการฝึกฝนให้มนุษย์เป็นผู้มีวินัยในการปฏิบัติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และฝึกฝนให้มนุษย์บริหารงานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เทียงตรง และเที่ยงธรรม อันเป็นเครื่องหมายของคนดี เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๒.สมาธิ ซึ่งเป็นเรื่องของการฝึกฝนจิต หรือในด้านจิตใจ เป็นการพัฒนาในด้านจิตใจและคุณธรรมต่างๆ เช่น การมีมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความมีเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ ความมั่นคง ความมีสติ กล่าวคือ การพัฒนาด้านคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

๓.ปัญญา ซึ่งเป็นเรื่องของการฝึกฝนและการพัฒนามนุษย์ในระดับสติปัญญา เพิ่มพูนองค์ความรู้ต่าง เช่น ความหยั่งรู้เหตุและผล ความรู้ในการวินิจฉัยไตร่ตรองการคิดต่างๆ ทักษะทางปัญญา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง การทำความเข้าใจ การตระหนักถึงคุณค่าของการใช้ชีวิตทางปัญญาในการดำรงชีวิต ความรู้ในการประกอบวิชาชีพและการแก้ปัญหาด้วยปัญญา ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในด้านสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสังฆาธิการ และเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตพื้นที่อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ว่า

^๔ โครงการพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมการเรียนรู้ , วารสารธนาคารไทยพาณิชย์, “มูลนิธิสยามกัมมาจล”(ธนาคารไทยพาณิชย์, พ.ศ.๒๕๕๑), บทนำ

ปัจจุบันนี้มีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน และสัมฤทธิ์ผลมากน้อยอย่างไรหรือไม่ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค มีอะไรบ้าง และ แนวทางการแก้ไขเป็นอย่างไร เพื่อจักได้ทราบข้อเท็จจริงถึงบทบาทการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน และ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา หรือส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ นักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ นักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีผลต่อนักเรียน

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่มีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา
- ๒) ด้านการจัดให้มีกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา
- ๓) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

๑.๔.๒. ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตตัวแปรเป็น ๒ ด้าน คือ

๑) ตัวแปรต้น(Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้ โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ๑) ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ๒) ด้านการจัดให้มีกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา ๓) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้ง ๒ ช่วงชั้น ที่โรงเรียนสังกัด สพม.เขต ๑๐ ในอำเภอปราณบุรีมี ๓ โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน ๑,๙๔๗ คน^๖ ๑) โรงเรียนปากน้ำวิทยา ๒๖๗ คน ๒) โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๔๙๑ คน ๓) โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑,๑๘๙ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัย จำนวน ๑๕ รูป / คน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๕ รูป / คน

๑.๔.๔. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐ (สพม.เขต ๑๐) จำนวน ๓ โรงเรียน ดังนี้

- ๑) โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
- ๒) โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
- ๓) โรงเรียนเมืองปราณบุรี

๑.๔.๕. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษารอบบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาดำเนินการตั้งแต่เดือน กันยายน ๒๕๖๐ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

^๖ ฐานข้อมูลโรงเรียน ประจำปี ๒๕๖๐, ของโรงเรียนมัธยมทั้ง ๓ แห่ง (ณ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐).

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มี ช่วงชั้นที่ศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มี อาชีพของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มี สถานะสภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความ ชัดเจนในการศึกษาวิจัย ดังนี้ต่อไปนี้

บทบาท หมายถึง หน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้โดยกลุ่มคนหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ในที่นี้ ได้แก่ การทำหน้าที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์ในอำเภอปรามบุรี จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ บทบาทด้านการอบรมสั่งสอน บทบาทด้านการจัดให้มีกิจกรรม บทบาทด้าน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

พระสงฆ์ หมายถึง พระสังฆาธิการ และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ สอนพระพุทธศาสนา และศีลธรรมในสถานศึกษา ในเขตอำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การพัฒนา หมายถึง การอบรมสั่งสอนเพื่อยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนให้ สูงขึ้น โดยใช้หลักไตรสิกขา จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองได้ เช่น การ พุดจาไพเราะ การเคารพผู้ใหญ่ มีความซื่อสัตย์ ไม่เสพสารเสพติด ไม่ตามอย่างค่านิยมแบบผิดๆเป็น ต้นๆ

เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๑๒ ปีถึง ๑๔ ปี ในที่นี้หมายถึงนักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน สถานศึกษาชั้นประถมปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตอำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๑๔ ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ ในที่นี้หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของทั้ง ในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์(สังกัด สพม.เขต ๑๐)

หลักไตรสิกขา หมายถึง หลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาชีวิต หรือพัฒนาตนเอง ๓ ชั้น ได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา อันเป็นวิถีทางของการดำเนินชีวิตที่ตั้งงามของการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลัก พุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามได้พัฒนาตนเองให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

๑) ศีล หมายถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านร่างกาย จิตใจให้ผู้เรียนเลือกกระทำ ผิดหรือถูก ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกัน ด้วยดีกับผู้อื่น และสังคม อย่างเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทำร้ายเบียดเบียนกัน

๒) สมาธิ หมายถึง การพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมต่อกันและกัน ก็คือการฝึกฝน พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพจิตดี สมรรถภาพจิตดี และสุขภาพจิตดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับ และพัฒนาตนเองในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดปัญญา

๓) ปัญหา หมายถึง การฝึกฝนอบรมพัฒนาในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง มีความคิดสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งใหม่ๆเสมอ มีสติกำหนดรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถพัฒนาตนเองในการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถแก้ไขปัญหในชีวิตประจำวันได้

การอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การเรียนการสอนทางคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โดยพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอน

การสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การดำเนินการหรือสนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ในโรงเรียน และนอกโรงเรียนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การแต่งกาย มีบุคลิกภาพที่ดีการพูดจาใช้ภาษาที่สุภาพ ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๔ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของพระในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียน ดังนั้นจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีนักทฤษฎี นักวิชาการ และนักพัฒนาหลายท่านได้ศึกษาซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการศึกษาได้โดยเฉพาะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขา
- ๒.๖ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๘ งานวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ๒.๙ งานวิจัยเกี่ยวกับไตรสิกขา
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลายท่าน จึงพอจะประมวลแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทได้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท ตามทัศนะของนักวิชาการนั้น หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรธิดา บทบาทของครูในการสอนหนังสือ^๑ อีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ บทบาทจึงมีความสำคัญสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานนั้นๆ มีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ พฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พลัสลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๐๒.

กระทำของบุคคลที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมแสดงบทบาทแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้^๒ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวัง โดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์ พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้^๓

นักวิชาการบางท่านได้แสดงทัศนะว่า บทบาทยังมีความหมายว่า ภาวะที่ต้องรับผิดชอบ ตามสถานภาพของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้วจะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ป้องกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่นๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่นๆ นอกจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่นช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียน อาหาร ส่งเสริม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน และดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็กๆ^๔ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมตามลักษณะการรับรู้ และตามที่แสดงจริง บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิ์ และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครูก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอน และอบรมเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตาม^๕ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น^๖ ส่วนหนึ่งที่เป็นพลวัตรของสถานภาพ บุคคลจะได้รับมอบหมายให้ดำรงสถานภาพ โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่น เมื่อเขาได้ใช้สิทธิและทำหน้าที่อันเป็นส่วนต่างๆ ของสถานภาพก็แปลว่า เขาแสดงบทบาท^๗

ความหมายของบทบาท สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๘ หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและต่างกันไป เช่น เป็น พ่อ แม่ ลูก ครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น^๙ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง)เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทคือต้องเลี้ยงลูก เป็นครู บทบาทคือสั่ง

^๒ จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗.

^๓ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ, **สังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

^๔ ยนต์ ชุ่มจิต, **ความเป็นครู**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

^๕ สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎี และปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘.

^๖ พระมหาสุภา อุกุโธ, “**บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑ - ๒๕๖๐)**”, **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๙.

^๗ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์ เบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๑.

^๘ ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓-๓๔.

^๙ สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

สอนอบรมนักเรียน^{๑๐} สิ่งที่เราทำหรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราต้องมาคู่กับ สิ่ง ที่เราเป็น คือ สถานภาพ ส่วนบทบาทที่สังคมคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่สังคม หรือคนส่วนใหญ่ตั้งเป็น ข้อกำหนดว่าใครก็ตามที่มีตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม ก็จะต้องปฏิบัติอย่างนั้น เพราะสังคม ถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม สมาชิกของสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๑๑} บทบาทคือการกระทำตามหน้าที่ ที่กำหนดของบุคคล หรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล^{๑๒} บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ เป็นพลวัตรของสถานภาพ บทบาทไม่สามารถแยกจากกันได้นั้นคือ ไม่มีบทบาทที่ปราศจากสถานภาพ หรือสถานภาพที่ปราศจากบทบาท^{๑๓} บทบาท หมายถึง แนวทางของการ แสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การทำงาน ตาม สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่^{๑๔} บทบาท ๓ ประการคือ ๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตาม ความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับ ที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ ๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติบุคลิกภาพและ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคล ปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคม เช่น การกอดกันของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริง อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้^{๑๕}

สรุปบทบาท สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย แนวทางของการ แสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน สิ่งที่เราทำหรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็น คือ สถานภาพ ส่วนบทบาทที่สังคมคาดหวัง หมายถึงสิ่งที่สังคม หรือคนส่วนใหญ่ตั้งเป็นข้อกำหนดว่าใครก็ตามที่มีตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม ก็จะต้องปฏิบัติอย่างนั้นเพราะสังคม ถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม

^{๑๐} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐.

^{๑๑} พระมหาไพสิทธ์ สัตยาวัธ. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ศึกษากรณี : พระเทพสิมาภรณ์ กับ การพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาพัฒนาศนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕.

^{๑๒} วรณณี ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๑.

^{๑๓} พระมหาสุวิทย์ คงช่วย, “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”, **ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

^{๑๔} สุนทร กุญชร. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^{๑๕} ศ.ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙.

๒.๑.๒ ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาทในสังคม ๓ ประเภท คือ^{๑๖}

๑) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นได้

๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละคน

๓) บทบาทที่บุคคลแสดงออกจริง (Enacted Role) เป็นบทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย จึงทำให้การแสดงบทบาทมีความแตกต่างกันไป และยังมีนักวิชาการให้แนวคิดลักษณะบทบาทจำแนกไว้ ๕ ประการ ดังนี้^{๑๗} ๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติ อุดมการณ์ หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ๒. บทบาทที่เป็นจริง (Actual roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง

๓. บทบาทที่รับรู้ (Perceived role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร ๔. บทบาทที่คาดหวัง (Expecting role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร ๕. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไร จึงจะเป็นไปตามคาดหวัง ในการศึกษาเรื่องบทบาทในแต่ละคู่กัน มีหลักการวิเคราะห์ว่า บทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (Role must be commensurate) จึงจะมีความสำเร็จสูง หากมีความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) ความล้มสลายจะเกิดขึ้น

สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่ง หรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มอบหมายอำนาจนั้น^{๑๘} ยังมีนักวิชาการบางท่านก็ได้กล่าวอีกว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งในสังคม บทบาทในความหมาย ๓ ประการ คือ

๑) บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหมาย ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่นๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ

๒) บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คาดคะเน และกระทำ เพื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

๓) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นแนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น นั่นเองบทบาทเป็น

^{๑๖} สุดา ภิมรัมย์แก้ว, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

^{๑๗} แสวง รัตนมงคลมาศ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : เพชรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ สัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบ และการที่บุคคลจะพึงดำรงตำแหน่งใด ก็จะต้องมีบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้แล้วต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่ง และผู้เกี่ยวข้องจึงทำให้บทบาทหมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ การประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรม หน้าที่ตามตำแหน่ง สิ่งทีบุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่ที่ได้รับ ความคาดหวังของการกระทำภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานะภาพของแต่ละบุคคล แนวทางการแสดงออกตามอำนาจที่กำหนดไว้ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่ง และสิ่งที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติ หรือหน้าที่ของฐานะตำแหน่งเมื่อบุคคลหนึ่งได้ดำรงตำแหน่ง บทบาทเป็นพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดก็ตามที่มีกาศัยการคาดคะเนว่าผู้อื่นหวังที่จะเห็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติเช่นไร เป็นแนวทางที่ส่วนมากมักสังเกตได้จากผู้ดำรงตำแหน่งอื่นๆ แล้วมากำหนดบทบาทของตนเองที่ได้จากการสังเกต มีนักวิชาการจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทพอสรุปได้ ๘ ประการ คือ^{๑๙}

๑) อายุ เป็นตัวกำหนดบทบาทที่สำคัญ เพราะคนที่มีอายุต่างกันจะมีบทบาท ไม่เหมือนกัน เช่น คล้อยตามสังคมที่เปลี่ยนไป พอสรุปได้ ๘ ประการ คือ

- ๑.๑) ต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ
- ๑.๒) นำปัญหาสังคมมาสอนให้รู้จักอยู่รอดและไม่เป็นปัญหาสังคม
- ๑.๓) ต้องฝึกฝนตนเองและผู้อื่นให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
- ๑.๔) ต้องเข้าใจและปลูกฝังค่านิยมในเอกลักษณ์ไทย
- ๑.๕) ต้องฝึกฝนทักษะในการทำงานและสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน
- ๑.๖) ต้องปลูกฝังและส่งเสริมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
- ๑.๗) ต้องฝึกฝนการใช้ความคิดและวิจรรย์ญาณของตนเอง
- ๑.๘) จัดสิ่งแวดล้อมที่ให้ผลทางการศึกษา

๒) เพศ หญิงและชายจะมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไปตามสังคมกำหนด

๓) อาชีพ คนแต่ละอาชีพจะมีบทบาทแตกต่างกัน พระสงฆ์มีบทบาทหนึ่งครูมีบทบาทหนึ่ง

๔) ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน จะมีบทบาทต่างกัน เช่น คนรวยกับคนจน พ่อค้าที่ร่ำรวยกับขานาที่ยากจน หรือสังคมที่แบ่งชั้นวรรณะ เป็นต้น

๕) ตำแหน่งในครอบครัว ในครอบครัวลูกมีบทบาทต่างจากพ่อแม่ พี่ต่างจากน้อง เป็นต้น

๖) พิธีการต่างๆ ผู้ที่เข้าร่วมพิธีการจะถูกพิธีการนั้นๆ กำหนดบทบาทของตนเองไว้ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีเผาศพ พิธีการทางศาสนา เป็นต้น

๗) บุคลิกภาพแต่ละบุคลิกภาพ จะมีผลต่อการแสดงบทบาทของบุคคลมาก โดยบุคคลจะเลือกแสดงบทบาทตรงกับบุคลิกภาพของตนเอง จะไม่แสดงบทบาทที่ตนไม่ถนัด

๘) บทบาทภายในกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มจะมีบทบาทแตกต่างกันไป เช่น บทบาท ของผู้นำ บทบาทของเลขานุการ บทบาทของประชาสัมพันธ์ หรือบทบาทของสมาชิก เป็นต้น

^{๑๙} วีรพันธ์ พวงเพชร, แนวทางยุติธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ๔ มี.ค. ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

บทบาทมีความสัมพันธ์กับสถานภาพเป็นอย่างยิ่ง บุคคลมีสถานภาพและบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกันและถูกคาดหวังให้แสดงบทบาทต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น บุคคลที่มีบทบาทเป็นพ่อ ในขณะเดียวกันก็มีบทบาทเป็นครูด้วย เป็นต้น คนหนึ่งต้องการให้แสดงอย่างหนึ่ง ในขณะที่คนหนึ่งหวังให้แสดงไปอีกอย่างหนึ่ง ความคาดหวังเหล่านั้นไม่เป็นไปในทางเดียวกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายความขัดแย้งทางบทบาทไว้ต่างๆ กัน คือ

๑) ความขัดแย้งทางบทบาท แสดงถึงสถานการณ์ความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกัน อันบุคคลผู้แสดงจะต้องแสดงออก ไม่ว่าจะรับรู้ความขัดแย้งหรือไม่ก็ตาม

๒) ความขัดแย้งทางบทบาท แสดงถึงสถานการณ์ที่ผู้แสดงรับทราบถึงความ คาดหวังที่ไม่สอดคล้องกัน

๓) ความขัดแย้งทางบทบาท ระบุว่าผู้แสดงต้องแสดงออก ต่อความคาดหวัง ที่ขัดแย้ง อันเกิดจากสถานภาพ ๒ อย่าง หรือมากกว่านั้นในเวลาเดียวกัน

๔) บางคนจำกัดความขัดแย้งทางบทบาทไว้ว่า แค่สถานการณ์ที่ผู้แสดงออก แสดงต่อความคาดหวัง หรือเป็นข้อตกลงตามกฎหมาย (ข้อบังคับที่คนอื่นทำให้ไม่ได้) อันขัดแย้งกัน

ความขัดแย้งทางบทบาท แยกได้เป็น ๒ ชนิด คือ

๑) ความขัดแย้งระหว่างบทบาท (Conflict Between Roles) บทบาท ๒ อย่าง หรือมากกว่านั้น อาจจะถูกกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ที่ขัดแย้งกัน เช่น ภรรยาที่เป็นลูกจ้างพบว่า ความต้องการของงานมีความขัดแย้งกับหน้าที่ใน

๒) ความขัดแย้งในบทบาทเดียว (Conflict within a Single Role) เป็นความขัดแย้งที่เป็นโครงสร้าง (เกิดอยู่ภายใน) เช่น ในหมู่นักบวชนิคายคาธอลิก ความขัดแย้งระหว่างการปฏิญาณถือพรหมจรรย์กับความปรารถนาแต่งงาน เป็นมูลเหตุสำคัญของความตึงเครียดทางบทบาท

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางบทบาท อาจจะทำได้ด้วยวิธีการหลีกเลี่ยงการมีหลายๆ สถานภาพ และหลายๆ บทบาทในเวลาเดียวกัน แต่วิธีการเช่นนี้ก็เป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง เพราะโดยส่วนมาก คนเรามากมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่จะให้ต้องแสดงบทบาทต่างๆ กันอยู่ตลอดเวลา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ให้ความหมายของบทบาท พอสรุปได้ว่า คำว่า บทบาท ตำแหน่ง หรือหน้าที่ และสถานภาพ นั้นเป็นสิ่งที่มาคู่กับการเกิดมาเป็นมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย เป็นการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะทำตามหน้าที่หรือบทบาทของสถานภาพที่ตนกำลังเป็นอยู่ในขณะนั้นมากน้อยเพียงใด และในการแสดงบทบาทใดก็จะมี ความคาดหวังที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกระทำนั้น ซึ่งอาจเป็นความคาดหวังของตัวบุคคลเองหรือที่คาดหวังโดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ และแต่ละบุคคลก็อาจมีหลากหลายบทบาทได้ในเวลาเดียวกัน, จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีบทบาท พอสรุปที่ได้ว่า ทฤษฎีบทบาท คือ การปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมตามสถานภาพของบุคคลที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และความสัมพันธ์ ตลอดจนความคาดหวังจากสังคมก็มีผลต่อการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย, จากความหมายของบทบาท แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่าบทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือ สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติ ตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของ

สังคม ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย เมื่อบุคคลดำรงอยู่ในบทบาทใด บทบาทหนึ่งแล้ว จะต้องกระทำตามบทบาทของตนให้ดีที่สุด เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเอง และสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ ตลอดถึงมวลมนุษยชาติให้มากที่สุด โดยที่ไม่ทำให้ตนเอง และผู้ที่อยู่รอบข้างเดือดร้อนจากการกระทำของตน กล่าวคือ กระทำทั้งประโยชน์ต่อตนเอง และประโยชน์บุคคลอื่นให้สมบูรณ์เพราะหากว่าทุกคนไม่สามารถกระทำตามบทบาทที่ตนเองดำรงอยู่แล้ว ก็อาจจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขขึ้นได้

พอสรุปได้ว่า คำว่า บทบาท ตำแหน่ง หรือหน้าที่ นั้นเป็นสิ่งที่มาคู่กับการเกิดมาเป็นมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย เป็นการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะทำหน้าที่หรือบทบาทของสถานภาพที่ตนกำลังเป็นอยู่ในขณะนั้นมากน้อยเพียงใด และในการแสดงบทบาทใดก็จะมีคามคาดหวังที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกระทำนั้น ซึ่งอาจเป็นคามคาดหวังของตัวบุคคลเองหรือที่คาดหวังโดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีภาระระหว่างกันทางสังคมได้ แต่ละบุคคลก็อาจมีหลากหลายบทบาทได้ในเวลาเดียวกัน และบทบาทอาจมีการเปลี่ยนแปลงกันไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่เปลี่ยนไปจะต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกันกับตำแหน่ง หรือหน้าที่ที่ได้รับ

๒.๑.๓ แนวคิดอันเกี่ยวข้องกับบทบาท

การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้^{๒๐}

๑. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (role expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวัง ให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

๒. การรับรู้บทบาท (role conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับนั้นซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับความต้องการของบุคคลนั้นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะสถานะส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

๓. การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้อง ของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรง ผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นไม่ยอมรับบทบาทนั้นๆ

๔. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (actual role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติ

^{๒๐} สุภา สุกุลเงิน, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕ -๑๖.

ตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง^{๒๑} บทบาท คือการกระทำต่างๆที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ ครอบคลุมที่ยังคงอยู่ในบทบาทนั้นเปรียบได้เหมือน บทของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดง ในละครเรื่องนั้น ๆ ว่ามีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^{๒๒} บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก ซึ่งบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆพึงกระทำ ก็คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิ และหน้าที่ให้สถานภาพโดยอย่างไร และบุคคลในสถานภาพนั้นย่อมจะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้^{๒๓}

สรุป การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่ การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของ ตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการ รับนั้นซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง ซึ่งบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆพึงกระทำ ทั้งนี้การจะทำตามบทบาทได้ดีมากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้ที่รับบทบาทนั้นๆ

๒.๑.๔ บทบาทเป็นรูปธรรมเห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมา บทบาทมี ๓ ด้านคือ

๑. บทบาทในอุดมคติ (ideal role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวัง ของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่ มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำ แต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้ ๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทัศนคติค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย ๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (actual role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่ กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป^{๒๔} พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลต้องกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้อง พิทักษ์สันติราษฎร์ทหารต้องเป็นรั้วของชาติบุตรต้องเชื่อฟังบิดามารดาเป็นต้น^{๒๕} เมื่อคนเราติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ย่อมจะต้องแสดงบทบาทหลายบทบาท มากขึ้นตามคู่บท หรือตามสถานภาพอันเกิดจากความสัมพันธ์อื่น ๆ และบางครั้งบทบาท ที่เกิดขึ้นอาจเกิดการขัดแย้งกันได้ เช่น ขณะที่เขาจะแสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ผู้ อยู่ใต้บังคับบัญชาในหน่วยราชการที่เขารับผิดชอบเป็นบิดาของเขา ในสถานภาพนี้ที่เป็น บุตรเขาจะต้องเชื่อฟังบิดา ต้องเคารพบิดา ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความอึดอัด ใจและจำเป็นต้องหาทางเลือกในการปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้จะป็นปัญหาที่เกิดขึ้น

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๒๒} ณรงค์ เล็งประชา (อ้างถึงใน พัทยา สายหู), แนวทางยุทธธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหา นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ, ๒๕๔๑, หน้า ๑๓๖.

^{๒๓} สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (อ้างถึง สุภา สกุลเงิน), ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลัง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลฯ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗.

^{๒๔} พวงเพชร สุรัตน์กวีกล, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๒ หน้า ๖๕-๖๖.

^{๒๕} ณรงค์ เล็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๖-๑๓๗.

บทบาทขัดแย้งกัน เมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่งในสังคม ย่อมจะต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้น ๆ ตำแหน่งเดียวกัน แต่ผู้ดำรงตำแหน่งคนละคนอาจมีบทบาทต่างกันไป เพราะต่างคนต่างมี นิสัย ความคิดความสามารถ การอบรม กำลังใจ มุลเหตุจูงใจ ความพอใจในสิทธิหน้าที่ สภาพของจิตใจและ ร่างกายที่ไม่เหมือนกันฉะนั้นบทบาทจึงเป็นเพียงรูปการ(Aspect)ทางพฤติกรรมของตำแหน่ง จากแนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ บทบาทเป็น แบบแผนพฤติกรรม หรือการได้กระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดให้ กระทำโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะ หรือตำแหน่ง ทางสังคมของบุคคลนั้นซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทาง ปฏิบัติ หากบุคคลที่สังคมคาดหวังนั้นไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ได้ดำรงตำแหน่ง ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

๒.๑.๕ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท ๑๐ บทบาท

ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ^{๒๖}

๑. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) ได้แก่ บทบาทของความ เป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่าง ๆ บทบาทการ แสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจ้ำงาน การอบรม การกระตุ้นจูงใจ และการรักษา ระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้ายคือบทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaison role) ได้แก่การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายในและภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลถือเป็นการ ติดต่อประสานงานกันภายในองค์กร แต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของ บริษัทอื่น ก็ถือเป็นการประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

๒. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information roles) ผู้บริหารมีหน้าที่ หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากใน และนอกองค์กรของตน กระทำได้โดยการ อ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วยนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่น ๆ เช่น องค์กร คู่แข่งชั้นมี การวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ ซี เบอร์ก (Mint z berg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (Monitor role) ส่วนบทบาทแพร่กระจาย ข่าวสาร (Disseminator role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือน ช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่าง ๆ ไปยังสมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กร หรือสถาบันอื่น ๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken role) ของ องค์กรด้วย

๓. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional roles) มินต์ซีเบอร์ก (Mintzberg) ได้กำหนด บทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ ๔ ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวาย หรือปัญหาต่างๆ (Disturbance handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น อยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource allocators) ในการ

^{๒๖} พระสมุห์กำพร สุชาโต (พิเชษฐสกุล) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ๒๕๕๔, หน้า ๑๗.

รับผิดชอบกระจายทรัพยากร คน สิ่งของ และเงินไปตามส่วนต่าง ๆ ขององค์การและสุดท้าย คือ บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่น ๆ ซึ่ง อาจจะเป็นสหภาพแรงงานผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้องค์การที่ตนเองทำงานอยู่^{๒๗} “ตำแหน่ง สถานภาพ เป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย”^{๒๘} ทฤษฎีย่อยของทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของสังคม มนุษย์ และลักษณะของปัจเจกชน (Individual) ผลของตัวเชื่อมระหว่างสังคมและมนุษย์ก็คือบทบาทนั่นเอง ทฤษฎีบทบาทมองสังคมมนุษย์เป็นโครงข่าย (Network) ของตำแหน่งทางสังคม (Positions) หรือสถานภาพ (Status) โดยมีปัจเจกชนเป็นผู้แสดงบทบาท ทั้งนี้ ไม่ว่าตำแหน่งแต่ละตำแหน่งหรือกลุ่มสังคมอันประกอบไปด้วยตำแหน่งทางสังคมจำนวนหนึ่ง ล้วนแต่จะมีความคาดหวังจากสังคม เป็นกรอบให้ผู้ดำรงตำแหน่งแสดง หรืออาจกล่าวอีกทฤษฎีหนึ่งว่า สังคมมนุษย์ก็คือโรงละคร มนุษย์แต่ละคนก็คือตัวแสดง ที่มีบทบาทแน่ชัดสำหรับแสดง ตัวละครมีบทละครเป็นตัวกำกับ มนุษย์ในสังคม ต้องเชื่อฟังผู้มีอำนาจในสังคมพร้อมปรับตัวให้เข้ากับผู้ชม ที่ต้องสวมบทบาทผู้ชมประเภทต่างๆ (Generalized Others) พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทักษะคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้อง เป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง^{๒๙}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับความสำคัญของบทบาท เนื่องจากบทบาทเป็นตัวกำหนดหน้าที่ของบุคคล บทบาทจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของตนเอง และสามารถเข้าใจถึงการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น และสามารถจัดระเบียบสำหรับการอยู่ร่วมกันได้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

๒.๒.๑ บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอดีต

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ไทยกับชาวบ้าน พระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่ผ่านการฝึกฝนตัวเองดีแล้ว ว่าน่าจะทำให้เกิดความสุขแก่ประชาชน ฉะนั้นจึงแสดงมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้เจริญ เป็นอารยะธรรม เมื่อตนเองดับทุกข์ได้แล้ว ก็ควรเผยแผ่แจกจ่ายแนวทางนั้นแก่ผู้อื่นด้วย ดังนั้น จึงมีพุทธดำรัส ส่งพระสาวกออกประกาศ

^{๒๗} ตูลา มหาพสุชานนท์, หลักการจัดการหลักการ, *ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT*, (กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖.

^{๒๘} นุจรี เกตุปราชญ์, กล่าวถึง ราล์ฟ ลินตัน (Ralph linton's role theory) “บทบาทของประธาน คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), ๕๔.

^{๒๙} พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒.

ศาสนาดังพระพุทธรูปที่^{๓๐} ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอจึงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ และความสุขของคน จำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์โลก จงประกาศพรหมจรรย์ อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ผู้มีกิเลสคืออริในดวงตาน้อยมีอยู่ในด้านสังคมและความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับประชาชน คือ การเป็นอยู่ประจำวัน พระพุทธองค์ ก็ได้ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายว่า “การบวชนี้ ต้องอาศัยข้าวที่ชาวบ้านใส่บาตรเป็นอยู่ เธอพึงควรอดสาหะในข้อนี้ตลอดชีวิต” “บรรพชิตต้องพิจารณาเรื่อง ๆ ว่า ชีวิตเรา เนื่องด้วยผู้อื่น จงทำตัวให้เป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย”^{๓๑} ในพหุการสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ด้วยการสงเคราะห์ปัจจัย ๔ มีจีวร เป็นต้น แก่เหล่าภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้น จึงควรอนุเคราะห์ด้วยการแสดงธรรมตอบแทนแก่พราหมณ์และคฤหัสถ์พวกนั้น ดังพระพุทธรูปว่า^{๓๒} ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์ และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้อุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอ เธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยารักษาโรค แม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะอันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด พระสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะเพื่อนาบุญของโลกด้วยการอนุเคราะห์ ตามหลักทศ ๖ ในสังคาลสูตร ซึ่งพระพุทธองค์ ทรงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไว้ ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ

(ก) ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายคฤหัสถ์ดังพระดำรัสว่า ดูกรคฤหบดี สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน อันกุลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ ๕ ดังนี้ ๑. ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ๒. ด้วยวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ๓. ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ๔. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู (เต็มใจต้อนรับ) ๕. ด้วยการจัดหาอามิสทานถวาย

(ข) ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายบรรพชิตดังพระดำรัสว่า สมณพราหมณ์ ผู้เป็นทิศเบื้องบน เมื่อได้รับการบำรุง จากกุลบุตรโดยฐานะ ๕ อย่างแล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ ๖ อย่าง ดังนี้^{๓๓} ๑. สอนให้ละเว้นจากความชั่ว ๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ๔. สอนสิ่งที่ยังไม่เคยสดับเล่าเรียน ๕. ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในสิ่งที่สดับเล่าเรียนแล้ว ๖. บอกทางสวรรค์ให้

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั่นเองจุดเน้น คือประชาชนบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยธรรม คือ แสดงธรรมปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่างแต่ความสัมพันธ์ระหว่าง ประชาชนกับพระนั้นต้องมีกรอบไม่เกินเลยพระวินัยซึ่งเป็นกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคง เช่น บทบัญญัติทางวินัยว่าให้พระสงฆ์พิจารณาถึงโทษปฏิสาราณียกรรมแก่พระภิกษุที่ผิดต่อคฤหัสถ์^{๓๔} เช่น การชวนชวายเป็นผู้มีไชลาภ มิใช่ประโยชน์ เพื่ออยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์คำว่าเปรียบเปรย ยูงคฤหัสถ์ให้แตกแยกกันรับค่าเขาแล้วไม่ทำจริง เป็นต้นจากความสัมพันธ์ที่พระองค์ได้แสดงแนวไว้ ได้ทรงทำเป็น ตัวอย่างและ

^{๓๐} วิ.มท. (ไทย) ๔/๓๒/๓๒

^{๓๑} วิ.มท. (ไทย) ๔/๑๔๓/๑๕๘

^{๓๒} อง. ทสก. (บาลี) ๒๔/๔๘/๙๒

^{๓๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๔/๒๐๕

^{๓๔} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๙๕/๖๘

พระสงฆ์ได้สืบทอดเจตนารมณ์นั้นต่อ ๆ กันมาจึงทำให้พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน พระพุทธศาสนามาตั้งมั่นในดินแดนไทยตลอด ๖๐๐ ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดความสัมพันธ์อื่น ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ความสัมพันธ์ด้านสังคม ประชาชน ได้ใช้วัดเป็นที่พบปะพูดคุยเป็นสถานที่จัดงานรื่นเริง งานบุญ เป็นสถานที่ปรับทุกข์เรื่องเดือดร้อนต่าง ๆ กับพระสงฆ์ วัดเป็นคลังเก็บวัสดุสำหรับชุมชน เป็นที่พักคนเดินทาง เป็นที่สงเคราะห์ผู้เจ็บป่วยด้วยการแพทย์โบราณเป็นที่สร้างผู้นำพัฒนาชุมชน เช่น การก่อสร้างโรงเรียน การขุดบ่อ ทำถนนหนทางสร้างสะพาน เป็นต้น

(๒) ความสัมพันธ์ด้านการศึกษา พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ได้ใช้วัดเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชน

(๓) ความสัมพันธ์ในด้านการผลิตศิลปกรรมและศิลปวัตถุ ทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านต่างช่วยกันสร้างสรรค์งานศิลปวัตถุ เช่น กุฏิ วิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้นเมื่อมีความสัมพันธ์อันดีแล้ว พระสงฆ์ก็สร้างบทบาทของตนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ ในฐานะผู้นำทางสติปัญญา

๒. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาในอดีต พระสงฆ์ในอดีตมีการพัฒนาศาสนิกชน ให้เกิดความเจริญงอกงาม เรียกว่า “พัฒนา” โดยแยก เป็น ๒ ลักษณะ คือ การพัฒนาภายนอก และพัฒนาภายใน การพัฒนาภายนอกนั้น ได้รวมเอาการพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านปัจจัย ๔ การอยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย เป็นต้น ส่วนการพัฒนาภายในนั้น หมายถึง คุณธรรมทางจิตใจ และการพัฒนาความคิดสติปัญญาต่าง ๆ

เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีหน้าที่ในการสร้างความเจริญทั้งภายนอก และภายในให้กับสังคมทุกระดับชั้นนั้น ในสมัยพุทธกาล พระราชาหรือผู้ปกครองอาณาจักร จะมีพระราชกรณียกิจ (คือ หน้าที่) ต่อพระสงฆ์ ๒ ประการ คือ

(๑) ให้การอารักขาแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ให้ท่านอยู่เป็นสุข ดังหลักของวัชซีธรรมที่ว่า “ให้ความคุ้มครองอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย โดยตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลาย ที่ยังมีได้มาสู่แคว้นแคว้น และที่มาแล้ว พึงอยู่ในแคว้นนั้นโดยผาสุก”

(๒) การเข้าสอบถามปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่เรียกว่า สมณพราหมณ์ปริจฉาอันเป็นข้อหนึ่งในจักรวัตติวัตรของพระราชา เพื่อให้รู้ว่า อันใดดี อันใดชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือไม่ แล้วประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง^{๓๕} ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์หลังจากได้รับการคุ้มครองดีแล้ว ก็มีหน้าที่ตอบแทนรัฐอยู่ ๒ ประการ คือ^{๓๖}

๑) หน้าที่ในการแนะนำสั่งสอน (Educator) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจธรรมะที่ถูกต้อง เมื่อเข้าใจถูกต้อง ก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม รู้จักฝึกอบรมจิตใจ ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ประพฤติดี ก็เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดินไปเอง

^{๓๕} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๕/๖๕

^{๓๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖

^{๓๖} ผศ.ดร.ศิริพร ลีตะฐานและคณะ ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (ชุดวิชา ๑๒๓๐๔) (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี.๒๕๕๖). หน้า ๒๑๖.

๒) หน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Advisor) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่พระราชาในทางธรรม และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แต่ไม่เข้าไปกุมอำนาจทางการเมืองอย่างนักบวชในบางศาสนา

สรุป ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ไทยกับชาวบ้าน พระสงฆ์ในสถานะเป็นผู้เผยแผ่ความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านเป็นฝ่ายรับฟังหลักธรรมคำสอน และเป็นผู้บำรุงด้วยข้าวน้ำ ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องแสดงต่อกัน แล้วยุคต่อสมัยก็พัฒนาไป หน้าที่ก็ยิ่งทรงไว้เหมือนเดิม จะแตกต่างกันไปบ้าง พอประเทศชาติต้องมีการพัฒนาการศึกษา หน้าที่พระเลยเพิ่มมาเป็นครูสอน มาเป็นหมอรักษาโรคภัยต่างๆในยุคที่โรงพยาบาลมีน้อย บทบาทครูสอนในวัดก็ลดลง หน้าที่หมอก็ลดลงไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หน้าที่อบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรมก็ยังคงเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์เช่นเดิม พระสงฆ์ก็ไม่ได้ทำงานแต่เฉพาะในวัด การนอกวัดพระสงฆ์ก็ยังคงทำ (อยู่ในกรอบองค์กร ๖) จนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒ บทบาทหลักของพระสงฆ์ บทบาทหลักคือการศึกษาแก่ประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนาเรียกว่าบทบาทของครู บทบาทในฐานะครูเป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน บทบาทรองลงมาได้แก่ การให้คำปรึกษา ในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งคนในสังคมทุกข์สลดโดยทั่ว ๆ ไปไม่กล้าตัดสินใจทำการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ก็จะไปปรึกษาพระสงฆ์ ในเรื่องนั้น ๆ พระสงฆ์ จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ประชาชน บทบาทนี้แสดงให้เห็นความเป็นผู้นำในด้านภูมิปัญญา ในอดีตพระราชาหรือผู้นำประเทศ จะต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ มีการศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ จะได้เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้อย่างถูกต้องดีงาม^{๓๓๗} การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทด้านต่างๆ เพื่อเกื้อกูลต่อชุมชน ดังนี้^{๓๓๘} บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษา ตั้งแต่อดีต วัดกับวังได้ร่วมมือกันให้การศึกษาแก่ประชาชนมาโดยตลอดจนถึง การศึกษาแผนใหม่ในสมัยรัชการที่ ๕ วัดและคณะสงฆ์ยังคงให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา ของชาติอยู่ โดยเฉพาะในระดับมูลศึกษาและประถมศึกษา ต่อมาในรัชกาลที่ ๖ การศึกษาระบบวัดกับการศึกษาระบบใหม่ถึงแยกจากกันอย่างเด็ดขาด หน้าที่ทางการศึกษาโดยตรงของ พระสงฆ์จึงจำกัดอยู่แต่ในวัดและประชาชนในวงแคบเท่านั้น จากความสำคัญของวัดและพุทธ ศาสนาในอดีตทำให้เกิดประเพณีที่สำคัญที่พระพุทธรูปไปเกี่ยวข้องกับการศึกษามาจนถึง ปัจจุบัน

๑. ประเพณีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และพระสงฆ์เป็นครูผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ชาวกรุงและชาวเมืองในปัจจุบันอาจมองไม่ค่อยเห็น แต่สำหรับชาวบ้านใน ชนบทห่างไกลยังพอมองเห็น แม้ไม่เป็นศูนย์กลางเหมือนแต่ก่อน ก็พอเป็นช่องทางหรือที่พึ่ง แหล่งสุดท้าย

๒. ประเพณีบวชเรียน ซึ่งมีความหมายว่าบวชคู่กับเรียน เมื่อบวชแล้วต้องเรียนหรือ บวชก็เพื่อเรียน ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ดังนี้ ๑ ศูนย์อบรมเด็กก่อน

^{๓๓๗} ปกรณ์ คุณารักษ์, ปัญหาสังคม, (ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๐.

^{๓๓๘} พระครูวิสุทธิธรรมคุณ (วิชิต วิชิโต), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

เกณฑ์ ๒ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓ ธรรมศึกษา ๔ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือพระธรรมวิทยากร ๕ การศึกษาพระปริยัติธรรม ๖ การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

สรุป บทบาทหลักของพระสงฆ์คือการศึกษา หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตาม และอบรมสั่งสอนถ่ายทอดถึงชนรุ่นหลัง ดังนั้นมักได้ยินกันอยู่ประจำว่า บวชเรียน เหมือนเป็นความคาดหวังกันต่อๆมาว่าบุตรหลานใครพออายุครบ ๒๐ ปี ก็ต้องมีการบวชเรียน บวชเรียน บวชแล้วต้องเรียน ในสมัยก่อน ถ้าลูกชายใครจะไปสู่ขอสาวบ้านไหน มักถูกถามว่า บวชเรียนหรือยัง เหมือนเป็นความคาดหวังว่าเมื่อบวชแล้วเรียนแล้ว คงจะได้นำเอาหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในชีวิตครอบครัวได้ เมื่อพระสงฆ์เรียนรู้คำสั่งสอนขององค์พระบรมศาสดาแล้ว ก็ได้นำความรู้มาสั่งสอนสืบต่อๆมา ปัจจุบันมีการจัดการศึกษาโดยพระสงฆ์ เช่น ๑ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ๒ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓ ธรรมศึกษา ๔ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือพระธรรมวิทยากร ๕ การศึกษาพระปริยัติธรรม ๖ การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

๒.๒.๓ บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน

๑. ปัจจัยที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนไป เมื่อประเทศไทย ได้มีการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับอารยะธรรมตะวันตกในช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา แม้จะถือว่าเป็นผลดีแก่สังคม เพราะเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นแต่ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนออกจากวัด คนห่างพระสงฆ์ ถึงจะมีสถานบริการของรัฐตั้งอยู่ในบริเวณวัด แต่วัดและพระสงฆ์ก็ไม่มีบทบาท และไม่มีส่วนร่วมในการบริหารหน่วยงานนั้น ๆ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นเหตุให้บทบาทพระสงฆ์เปลี่ยนไป ก็คือวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ทั้งหลาย ไม่ตรงตามในสายตาของประชาชน เพราะพระสงฆ์บางรูปมีความประพฤติที่ย่อหย่อนในพระวินัย ประพฤติในสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกของชาวบ้าน เช่น การเดินสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ขับขี่รถยนต์พาหนะด้วยตนเอง วัดสกปรกไม่ปิดกวาดทำความสะอาด เป็นต้น เมื่อพระสงฆ์มีความประพฤติเช่นนี้ ประชาชนก็เสื่อมศรัทธา ต่างหันหลังให้วัด คนจะเข้าวัดบ้างก็ในโอกาสทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และในการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับ พวกเขาโดยตรงเท่านั้น ทักษะเกี่ยวกับบทบาทที่ลดลงของพระสงฆ์ในปัจจุบันไว้ว่า มีสาเหตุมาจาก ความอ่อนแอของพระสงฆ์ เพราะไม่ได้สนใจเรื่องคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธองค์แต่มัวไปยุ่งกับวัตถุมงคล เรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ไม่ได้สอนให้ชาวบ้านแก้ปัญหาได้โดยวิถีพุทธ แต่ให้แก้ปัญหาโดยวิธีอื่นๆ แบบผสมผสานซึ่งไม่ใช่เป้าหมาย^{๓๙}

๒. การฟื้นฟูบทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบันเนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้เปลี่ยนจากการทำเพื่ออยู่ มาเป็นทำเพื่อขาย จึงส่งผลกระทบต่อชีวิต ชุมชน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อย่างรุนแรง ผลกระทบดังกล่าวมาจากปัจจัย ๔ ประการ คือ^{๔๐} (๑) อารยะธรรมตะวันตก (๒) การศึกษาแผนใหม่ (๓) การพัฒนาแผนใหม่ (๔) สื่อและการบันเทิงเพื่อการค้า ปัจจัยทั้ง ๔ ประการนี้เป็นปัจจัยให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ จากการทำกินเอง ใช้เอง ฟังตนเองได้ มาเป็นระบบซื้อขาย ทำให้เกิดความโลภ อันมีผลให้ประชาชนส่วนใหญ่

^{๓๙} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปกรณ์ คุณารักษ์, ปัญหาสังคม, (ขอนแก่น: คลังนาวิทยา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๐.

^{๔๐} ผศ.ศิริพร ลีตะฐานและคณะ ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (ชุดวิชา ๑๒๓๐๔) (สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.๒๕๕๖), หน้า ๒๒๒.

ของประเทศต้องล้มละลายทางเศรษฐกิจพึ่งตนเองไม่ได้ธรรมชาติแวดล้อม ส่วนใหญ่ถูกทำลายไป ชาวนาเป็นหนี้สินมากขึ้น ทำงานใช้หนี้กัน ไม่มีวันจบสิ้น ครอบครัว ชุมชนและวัฒนธรรมแตกสลาย สุขภาพจิตเสื่อมโทรมมากขึ้น ชีวิตเคยเป็นไท ก็กลับกลายเป็นทาสของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่าง สลัดไม่หลุด เมื่อสภาพสังคมเป็นเช่นนี้ องค์กรที่ผู้คนในสังคมนึกถึงว่า น่าจะมีทางออกให้กับสังคม ก็คือสถาบันสงฆ์ ดังนั้นจึงได้มีแนวคิด ที่จะฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อจะให้พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น^{๔๑} ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากยิ่งนัก แต่ไม่เกินความสามารถที่จะแก้ไขได้ หากทุกคนในสังคมให้ความร่วมมือ และช่วยกันแก้ไข ถึงอย่างไรก็ตาม โดยที่แท้ความจริง พระสงฆ์เอง ท่านก็ได้ทำหน้าที่และมีบทบาทในเรื่องเหล่านี้ อย่างเต็มความสามารถมานานแล้ว ถึงแม้ว่าในเบื้องต้น ฝ่ายภาครัฐบาลจะไม่ได้ให้ความสนใจมากนักก็ตาม การที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทหรือผู้สั่งสอน หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น ควรจะมีบทบาทที่เด่นชัดอยู่ ๒ อย่าง คือ^{๔๒}

๑) เป็นผู้มีความสามารถในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชน

๒) ความหลากหลายในระดับการพัฒนาพุทธศาสนิกชน นั้นหมายถึงว่าทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติตามต้องเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่าย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศไทยเท่าที่เป็นอยู่ ได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังจะเห็นได้จากชื่อของแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่แล้วๆ มาโดยไม่ให้ความสนใจหรือให้ความสนใจ น้อยมาก ต่อการพัฒนาทางจิตใจ ประเทศเกาหลี ซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านทั่วประเทศของเขานั้น ใช้ขั้นตอนการพัฒนาประเทศ โดยใช้การพัฒนาจิตใจให้อยู่ในอันดับที่หนึ่ง ส่วนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจถูกจัดไว้ในอันดับรอง ประเทศไทยมีพระภิกษุสามเณรอยู่เป็นจำนวนมาก หากรัฐประสงค์ที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศโดยเน้นความสำคัญของจิตใจแล้ว สามารถอาราธนาพระคุณเจ้าทั้งหลาย ออกไปปลุกเร้าชาวบ้านให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมข้อต่างๆ เช่นความรักในระเบียบวินัยขยันหมั่นเพียรเป็นต้น และดูเหมือนจะหาบุคลากรในการปลุกเร้าชาวบ้านที่ดีเช่นนี้จากที่ไหนไม่ได้อีกแล้วเพื่อไม่ให้เป็นการสายเกินแก้ เราจะต้องรีบเร่งฟื้นฟูและพัฒนาในทุกด้านอย่างถูกต้อง และเป็นระบบ โดยการพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์เสียตั้งแต่บัดนี้ หากยังมี รื้อร่อยอยู่อาจจะสายเกินแก้ก็ได้ ปัจจุบันวัดเป็นหน่วยงานปกครอง ดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์และกิจการของพระพุทธ ศาสนาและเป็นองค์กรอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ วัดจึงถือว่าเป็นนิติบุคคล มิใช่บุคคลธรรมดาและเป็น อสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถทำการใด ๆ เองได้ จึงจำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ หรือแสดงเจตนาแทนโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕) ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัด โดยมีหน้าที่ดังนี้

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒) ปกครอง และสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

^{๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหน้าเป็นพัฒนา, (คุณวีระ สันติบุรณ : แปลงสู่ฐานข้อมูลระบบ PC, พ.ศ. ๒๕๕๖), หน้า ๓๗.

๔) ให้ความสะดวกตามความสมควรในการบำเพ็ญกุศล

นอกจากนี้ มหาเถรสมาคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะสังฆัด หรือเจ้าคณะจังหวัด ดังนี้^{๔๓}

๑) เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศึกษาในฐานะเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา

๒) เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด

๓) ในบางกรณีให้เจ้าคณะเจ้าสังฆัดร่วมจัดด้วย

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕) ได้กล่าวว่า “จัดกิจการของวัด” และ “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” หน้าที่เหล่านี้ พระสงฆ์ หรือเจ้าอาวาสต้องมีการจัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ด้วย เป็นที่ทราบกันดีว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นเวลายาวนาน พระสงฆ์เป็นผู้นำหลักธรรม และหลักปฏิบัติเป็นที่ยอมรับมาจนถึงปัจจุบัน โดยยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข”^{๔๔} พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับการศึกษาไทยมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรก ทั้งในด้านเนื้อหาคือ “เนื้อหาด้านจริยธรรม ภาษา และการดำเนินชีวิต และในด้านวิธีการ คือ วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษา พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับการศึกษาไทยมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรก ทั้งในด้านเนื้อหาคือ “เนื้อหาด้านจริยธรรมภาษา และการดำเนินชีวิต และในด้านวิธีการ คือ วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษา”^{๔๕}

สรุป ในปัจจุบันนี้บทบาทของพระสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างในสายตาชาวบ้าน และคนนอกศาสนา การศึกษาเคยเป็นโรงเรียนวัด เปลี่ยนเป็นภาครัฐและเอกชนเป็นผู้จัดการ สถานที่ประชุมคนในชุมชน เป็นการประชุมกันในหอประชุมห้องประชุมขององค์การบริหารต่างๆ ศาลาวัดเลยเป็นแค่ที่ประชุมกันเพียงเฉพาะเทศกาลงานบุญไป และที่ความเหินห่างของชาวบ้านที่มีต่อวัดนั้น บางส่วนก็เกิดขึ้นจากพระสงฆ์เองที่ไม่ปฏิบัติตามคำสอน ประพฤตินอกพระธรรมวินัยจนเป็นที่ติฉินนินทาของชาวบ้านไป เพราะยุคสมัยปัจจุบันนี้สื่อสารกันเร็วไวมาก จึงเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์จะต้องหันมาสำรวจตรวจตราตนเอง ภาครัฐมุ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ภาคพระศาสนาก็ควรต้องพัฒนาศีลธรรมจริยธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม

๒.๒.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่งคือความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือการเผยแผ่นี้เอง คณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถึก ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดีจะได้รับการยกย่องมาก ปัจจุบันมีบางวัดสอน

^{๔๓} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔-๖.

^{๔๔} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

^{๔๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลายสื่อ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

วาทศิลป์ ในหลักสูตรการศึกษาภิกษุสงฆ์สามเณรก็เป็นการส่งเสริมให้มีความสามารถในการเผยแผ่ประเภทนี้^{๔๖}

คุณสมบัติของผู้ที่ทำการเผยแผ่ ควรมีลักษณะดังนี้ คือ^{๔๗}

- ๑) ปิโย น่ารัก เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกรักสนิทสนมเป็นกันเอง
- ๒) ครุ นำเคารพ คือมีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ก่อให้เกิดความอบอุ่นใจ
- ๓) ภาวนีโย นำเจริญใจ คือมีความรู้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องนำเอาอย่าง

๔) วตตา รู้ชี้แจงเหตุให้ได้ผล โดยอาจเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ

๕) วจมกฺขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับคำโต้เถียง ล้วงเกิน ตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทน ไม่เบื่อหน่าย

๖) คมภีรณจ กถิ กตตา สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจ นักเผยแผ่ที่ดีจะต้องฉลาดที่จะต้องประยุกต์ให้เหมาะสมกับรูปแบบ เพื่อให้เกิดผู้ฟังได้เกิดปัญญาศรัทธามากขึ้น

๗) โน จฏฐาเน นีโยชเย ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทาง ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

(๑) บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะ บทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ในการเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์ ซึ่งงานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะดังนี้

๑) งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตในประเทศ พ.ศ.๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะ และความจำเป็นที่จำเป็นต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธี และถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูตเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวทางปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศนา การบรรยาย การสนทนา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามก เยี่ยมเยียนและนำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๔ ประการ คือ

๑.๑) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๑.๒) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำปรึกษา แนะนำ ทางจิตใจแก่ประชาชน

^{๔๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^{๔๗} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

^{๔๘} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๑.๓) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี และความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ และประชาชน พระสงฆ์ผู้นำทางศาสนา ในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

๑.๔) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

๒) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบ มหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะ พัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบทได้มีบทบาทและเป็นผู้นำในการ ส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้นๆ

๓) งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ทศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และน้อมนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม

๔) การบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕) การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและ ประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อฝึกฝนอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมี พระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ ผู้เยาว์ เรียกว่า พุทธ มามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ

๕.๑) คณะประณมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ

๕.๒) คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑-๑๕ ขวบ

๕.๓) คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๖-๑๘ ปี

๖) การเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร และการเผยแพร่ภายในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗) การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตาม ศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬา เป็นต้น

(๒) กลยุทธ์ในการเผยแพร่ธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ไว้ดังนี้^{๔๘}

๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟัง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแพร่ธรรมเป็นประจำ

๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมี ลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ

๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ ผู้อื่นเข้าใจ

^{๔๘} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒-๒๓.

๔) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือในหลักธรรม เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

(๓) ทักษะเกี่ยวกับสถานการณ์ของพระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน ในการปาฐกถาพิเศษเรื่อง “วิกฤติการณ์ในพระพุทธศาสนา”^{๔๙} ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมหลายประเด็น เฉพาะที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ในปัจจุบันนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เห็นว่า กลุ่มผู้เรียนธรรมะมีสองกลุ่ม ได้แก่ คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ คนรุ่นเก่าต้องการรูปแบบการเผยแผ่แบบเก่า ได้แก่ การเทศน์ ด้วยถ้อยคำที่ฟังพระเทศน์นั้นได้บุญแล้ว ส่วนคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะศึกษาในลักษณะวิชาการ ต้องการเหตุผล ต้องการการอธิบายรายละเอียดให้แจ่มแจ้ง และมีการซักถามได้ เช่น รูปแบบของการปาฐกถา การอภิปราย เป็นต้น

การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า ว่า ทรงใช้กระบวนการ พัฒนาปัญญาเป็นสื่อในการถ่ายทอด และกระบวนการพัฒนาทางปัญญานั้นจะเกิดขึ้นได้ต้อง อาศัยองค์ประกอบทั้งสามส่วน ได้แก่ ปัจจัยภายนอก หรือปรโตโมสะ คือการกระตุ้น การแนะนำ การสั่งสอน, ปัจจัยภายในหรือโยนิโสมนสิการ คือกระบวนการคิดที่ถูกต้อง, และการฝึกอบรมตามมรรค วิธี คือการฝึกอบรมกาย อบรมจิต ตามแนวไตรสิกขา^{๕๐}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่ ถือเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน แม้รูปแบบของการเผยแผ่จะมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่ก็ยังคงสาระสำคัญที่ต้องการให้เป็นประโยชน์แก่เวไนยสัตว์ และการเผยแผ่ธรรมในปัจจุบันนั้นทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เป็นต้น ซึ่งทั้งหลายนี้ พระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนนั้นๆ

๒.๒.๕ บทบาทด้านการให้การศึกษ

สำหรับการให้การศึกษานั้น ในอดีตปรัชญาการศึกษาของคนไทยเป็นปรัชญา และรากเหง้าที่เกิดจากวัด เพราะการศึกษาเกิดจากวัด คนสมัยก่อนได้มีการศึกษาเล่าเรียนหนังสือจากวัด โดยมีพระเป็นครูผู้สอนหนังสือ และวิชาความรู้ต่างๆ พระมีหน้าที่หลักๆในการสั่งสอนศีลธรรมจริยธรรม และวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นักเรียนสมัยนั้นจึงมีคุณภาพเพราะเขาได้รับการปลูกฝังศีลธรรม ทำให้ศีลธรรมจริยธรรมซึมซับเข้าสู่สายเลือด จึงทำให้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม

^{๔๙} พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, อ้างใน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มี ต่อการพัฒนาสังคมสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๖),บทคัดย่อ.

^{๕๐} วณิช สุธารัตน์, *ความคิดและความคิดสร้างสรรค์*, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔๗.

การศึกษาจึงสมควรหันมาเน้นที่การพัฒนาจิตวิญญาณคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อให้เขาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม การพัฒนาตนเอง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข^{๕๑}

งานด้านการให้การศึกษที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบันว่ามีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ^{๕๒}

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัด หรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกับภิกษุสามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบัน มีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทนวิริยวิทยา จังหวัดน่าน

๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่ทางสถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ศูนย์นี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมกิจกรรม ปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เพิ่มมากขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการเพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมาย มาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัด กับพระตั้งแต่เด็ก สอนหนังสือง่ายๆ เบื้องต้น ที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้ และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระเป็นต้น มีงานวิจัยด้านการให้การศึกษที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการให้การสนับสนุน เมื่อมองไปถึงเด็กเล็กพระสงฆ์ก็ให้การดูแลและให้การอบรมศีลธรรม และจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรม และจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกันไป มีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน และ

^{๕๑} สมชาย เทพแสง, “การปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปจิตและวิญญาณ”, วิทยากรย, ปีที่ ๔ (กรกฎาคม ๒๕๔๔), ๒๗.

^{๕๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คจกปญโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า๔๘-๔๙.

ผู้ปกครอง ที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ฌราวาสธรรม^{๕๓} แตกต่างก็มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน^{๕๓} ยังมีการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ตัวอย่างเช่นบทบาทของเจ้าอาวาสในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดเพชรบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ๑) เจ้าอาวาสในจังหวัดเพชรบุรีสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ทั้งสามด้านมากที่สุดในเรื่อง การจัดการศึกษาแผนกธรรม การเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย การแนะแนวและการฝึกอบรมศิลปะแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ๒) ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์มากต่อการส่งเสริมการศึกษานอกระบบของเจ้าอาวาสมี ๔ ตัวแปรจากทั้งหมด ๑๑ ตัวแปร คือ สถานที่ตั้งวัด วุฒิทางนักรวมและจำนวนภิกษุในแต่ละวัด ๓) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบของเจ้าอาวาสวัดคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน ตลอดจนขาดงบประมาณและอุปกรณ์ในการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๕๔} บทบาทพระสงฆ์ ๖ ด้าน ถือว่าเป็นบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทในการบริหารจัดการวัด ด้านการปกครองและด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ๒) เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร และคณะกรรมการบริหารวัดมีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญจังหวัดศรีสะเกษทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๕๕} ปัญหาในการบริหารจัดการวัด ๓ อันดับแรกคือ ขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาแก่ภิกษุสงฆ์ ขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรม และพระภิกษุสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และหากจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงตามความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ปัญหาด้านการปกครอง ปรากฏดังนี้ ๑) ภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง ๒) ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา และ ๓) ขาดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกวัด^{๕๖}

^{๕๓} พระมหาสมควร ธรรมธีโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓),บทคัดย่อ.

^{๕๔} พระไพฑูริย์ ศรีบุรินทร์, “บทบาทของเจ้าอาวาสในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖),บทคัดย่อ.

^{๕๕} พระสุพิศ วันทะวงษ์, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑),บทคัดย่อ.

^{๕๖} ทวี เขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗),บทคัดย่อ.

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท สรุปลงได้ว่า บทบาท เป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละบทบาทของแต่ละบุคคลได้รับความคาดหวังจากสังคมแตกต่างกัน โดยเฉพาะบทบาทของพระสงฆ์ในการให้การศึกษาต่อเยาวชน เป็นงานหนึ่งในหกด้านที่พระสงฆ์ได้ให้ต่อสังคม ชุมชนและประเทศชาติ เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์และคณะสงฆ์โดยตรง

๒.๒.๖ บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์

นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความรู้ในวิชาการทางโลกที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของตน สิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ของโลก รู้เท่าทันปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีศาสตร์หลายแขนงที่พระสงฆ์จะต้องรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ การจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เองพร้อมกันนั้นก็เป็นการพูดในสิ่งเดียวกันกับคนในสังคมด้วย ไม่ใช่จะมีแต่เทศน์อย่างเดียวเท่านั้น โดยที่ไม่ดูสถานการณ์ปัจจุบันเลย^{๕๗} บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์” จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการปรับตัวและการปรับบทบาท หากพระสงฆ์ยังสามารถปรับและนำหลักธรรมะวิธีการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน พระสงฆ์จะได้รับความเคารพนับถือและความศรัทธาจากประชาชน การนำหลักธรรมความเชื่อในทางพระศาสนาพัฒนาาร่วมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่เป็นเพียงเกิดผลต่อชุมชนด้านศีลธรรมเท่านั้น ยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มและรู้สึกในความสัมพันธ์กันที่ดำเนินกิจกรรมต่อกลุ่ม ทำให้ชุมชนเกิดการพึ่งตนเอง โดยพระสงฆ์ได้ปรับบทบาทในการเข้าถึง เข้าไปรับรู้ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาความยากจน โดยได้หยิบยกเอาปัญหาเหล่านั้นมาเป็นสื่อกระตุ้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนโดยอาศัยหลักพระศาสนาจากการเรียนรู้ชุมชนมาใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างลงตัว โดยการปลูกฝังหลักคุณธรรม^{๕๘} บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นดังนี้ บทบาทด้านการให้การศึกษาอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการแม่ศาสนาธรรม และบทบาทด้านการให้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตใจอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการบำบัดผู้ติดยาเสพติดอยู่ในระดับมาก และบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก^{๕๙} บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ชุมชนของพระครูโสภณปริยัติสุธี ประกอบด้วยการสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ รูปแบบ คือ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค โฉงศพ และการมาปนกิจสงเคราะห์ ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบนี้ได้

^{๕๗} พระมหาโยธิน ละมุล, “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๕๘} พระมหาสังเวียร ปณฺหาโร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๕๙} พระมหาสุเทพ สุโขะชัย, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้าน

ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การสงเคราะห์แบบให้เปล่าทำให้คนขาดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้รับ และคุณค่าของตนเอง ทำให้กลายเป็นผู้ที่คุ้นเคยต่อการร้องขอและรอคอยความช่วยเหลือ จึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการสงเคราะห์แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการสงเคราะห์และการพัฒนาโดยวิธีระดมทุน การสร้างเครือข่ายพระสังฆาธิการ การสร้างเครือข่ายโรคเอดส์ในระดับชุมชน ผลที่เกิดจากการสงเคราะห์ชุมชนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากโรคเอดส์ได้ในระดับหนึ่ง ทางนามธรรมพบว่าผู้ติดเชื้อมีกำลังใจและศรัทธาในการดำรงชีวิตมากขึ้น และกระตุ้นให้คนในชุมชนทั้งผู้นำ คณะกรรมการ เพื่อนบ้านผู้ประสบภัยปัญหาเรื่องโรคเอดส์ และพระสงฆ์เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นเนื่องมาจากโรคเอดส์ในชุมชน^{๖๐}

๒.๒.๗ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของข้อมูลทั่วไป (สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน) กับทัศนคติของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน พบว่า ข้อมูลทั่วไปด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างกับทัศนคติต่อบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน ไม่แตกต่างกัน^{๖๑}

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมด้วยบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่ให้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน หรือ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่เข้าไปให้การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แต่ละบทบาทของพระสงฆ์ที่แสดงออกมามีแนวโน้มไปตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ต้องยังประโยชน์สูงสุดแก่เวไนยสัตว์ นั่นเอง

๒.๒.๘ บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม

ในอดีตการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของวัดและชาวบ้าน ตามประเพณีและโอกาสอันสมควร เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเทศน์ในงานบุญพิธีหรืองานบำเพ็ญกุศลต่างๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งานศพ เป็นต้น ในปัจจุบันที่การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น พระสงฆ์สามารถดำเนินการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น ซึ่ง บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสามารถแบ่งได้ ๓ ประการใหญ่ๆ คือ ๑. **พระธรรมจาริก** พระสงฆ์ไทยที่เสียสละเวลาและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องที่จังหวัดต่างๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ทำให้ชาวเขา แต่ละเผ่าหันมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธ

^{๖๐} จิรานุช วงศ์อุทัย, “บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์สาธิตารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^{๖๑} ปริญญา ตรีธัญญา, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

มามกะ และส่งบุตรหลานเข้า บรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก และได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทั้งฝ่ายปริยัติธรรมและสามัญ ศึกษาและได้เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามภูมิภาคต่างๆ เป็นเจ้าอาวาสของวัด ต่อไป ๒. **พระธรรมทูต** คือพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียสละไปพบกับประชาชนในถิ่นต่างๆ เพื่อหาทางโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไปมีรูปแบบดังนี้ ๑) การเทศน์หรือการบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ เช่น ในวันธรรมสวนะ (วันพระ) งานศพ วันอาทิตย์หรือตามที่ได้รับนิมนต์ไปในสถานที่ต่างๆ เนื่องในวันสำคัญต่างๆ ๒) การเผยแผ่โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์สิ่งพิมพ์ เป็นต้น ๓) อื่นๆ หมายถึง การเผยแผ่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาหรือ สงเคราะห์ด้านวัตถุแล้วโน้มน้าวให้หันเข้าธรรมะ

๒.๒.๙ บทบาทพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์

บทบาทพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

- ๑) การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในเรื่องปัจจัย ๔
- ๒) สภาพและเหตุการณ์ในสังคมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น
- ๓) คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

ในขณะที่เดียวกันได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์ที่ดีที่สุดคือ บทบาททางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจประชาชน การสงเคราะห์ทาง จิต และการพัฒนาท้องถิ่น

๑. บทบาทด้านการศึกษา วัดให้สถานที่ที่เป็นโรงเรียนและอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์ การเรียน

๒. บทบาทด้านสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาล แก่ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์

๓. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวาย จะเข้าใจในความหมายของคำว่า “ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติ ธรรม” นอกจากนี้การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานก็สามารถช่วยให้เกิดความสุขสงบทางจิตใจ ได้มาก

๔. บทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้พระสงฆ์มีบทบาทในการช่วย บรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่ พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานสังคมสงเคราะห์ทางจิตเป็นหลัก

๕. บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้าน การเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ บทบาทพระสงฆ์ด้านสืบสานวัฒนธรรม วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดกันมาจากบรรพชนสู่อนุชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑) ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เช่น ปราสาท ราชวัง วัด ป้อม ค่าย กำแพง และลักษณะที่เห็นรูปทรงไม่ชัดเจน เช่น คุน้ำ คันดิน ถนนโบราณ เนินดินที่ปกคลุมเจดีย์โบสถ์วิหาร เป็นต้น

๒) ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในวัด

๓) ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

๔) ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี ความเชื่อ

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

ปัจจัยการแสดงบทบาท เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของบุคคล กล่าวคือ ในการแสดงบทบาทหรือการกระทำใดๆ ของบุคคล ย่อมมีเหตุผลในการเลือกแสดงบทบาทหรือเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นแฝงอยู่ด้วย และเหตุผลนั้นก็อาจมิได้เกิดจากองค์ประกอบหรือปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่อาจจะเกิดจากองค์ประกอบหลายๆ องค์ประกอบ หรือปัจจัยหลายๆ ปัจจัยร่วมกัน, จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความขัดแย้งทางบทบาท พอสรุปได้ว่า ความขัดแย้งทางบทบาท เกิดจากการที่บุคคลต้องรับบทบาทมากกว่าหนึ่งบทบาทในเวลาเดียวกัน และบุคคลนั้นต้องกระทำหน้าที่ต่อบทบาทแต่ละอย่างนั้นไม่สอดคล้องกัน ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องหลีกเลี่ยงการมีหลายบทบาทในขณะเดียวกัน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

สรุปได้ว่าบทบาทพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้ทำหน้าที่ หรือเป็นตัวแทนองค์การทางศาสนาจะต้องทำบทบาทหลักๆ อยู่ด้วยกันคือ การทำกิจของตนให้ถึงที่สุด ได้แก่ การศึกษาหลักธรรม คำสั่งสอนให้กระจ่างชัด บทบาททางสังคมคือการใช้ธรรมะในการขัดเกลาจิตใจ และ เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนทั่วไป บทบาทของพระสงฆ์โดยแท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากพฤติกรรมทางวินัยแล้ว ก็จัดเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกับแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือว่าเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญมาก และเป็น มาตรฐานสำหรับประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ ก็หมายความว่า บทบาทของพระสงฆ์ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย, จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความสำคัญของ บทบาทสรุปได้ว่า ความสำคัญของบทบาท คือ เนื่องจากบทบาทเป็นตัวกำหนดหน้าที่ของบุคคล บทบาทจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของตนเอง และสามารถเข้าใจถึงการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น และสามารถจัดระเบียบสำหรับการอยู่ร่วมกันได้, จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยการแสดงบทบาท

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการมากมายหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ค้นคว้า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ประมวลสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนานั้นมีนักวิชาการที่ กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนา ไว้มากมายหลายท่าน ผู้วิจัยจึงได้นำมาประกอบการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า “พัฒนา” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “วฺรณ” แปลว่า ความเจริญ มาจากบาลีว่า “วฑฺฒน” หรือ “วฑฺฒนะ” แปลว่า ความเจริญ ความงอกงาม เพิ่มขึ้น ฝึกฝนทำให้ยืนยาวขึ้น และนำมาใช้ในภาษาไทย ก็มีความหมายว่า ทำให้เจริญ ความงอกงาม การขยับขยาย ^{๖๒}

^{๖๒} พจนานุกรม,ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕๘๐.

การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ^{๖๓}

การพัฒนา ในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมายจากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว จะเห็นได้ว่า ความหมายของ การพัฒนา ในทางเทคโนโลยีแตกต่างออกไปจากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง

การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผนกำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้^{๖๔}

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการนี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนา ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการนั่นเอง

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

จากความหมายในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนา มีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างการออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้

^{๖๓} สอนยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ ๕). (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๗), หน้า ๒ - ๓.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น

๒.๓.๒ ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาถึงทศนคติของพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคม ประการที่สอง เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทศนคติของพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประการที่สาม เพื่อศึกษาถึงบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีในปัจจุบันและแนวโน้มอนาคตการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยคในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และพระนักศึกษาระดับชั้นปี ๔ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหารและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่าง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่า F-test จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหามกุฏราชวิทยาลัย มีทศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยามีทศนคติเห็นด้วยกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมสูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญาและวิชาเอกบาลี-สันสกฤต และมีแนวโน้มว่า ปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษา สถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์ จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๖๔}

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านนาฝาย อำเภอกระนวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

๑. สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน บ้านนาฝาย จากการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมด้านความมีวินัย ด้านความ ประหยัดและด้านความสะอาดและโรงเรียนยังไม่ได้มีมาตรการรองรับการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผลของการลงมือปฏิบัติตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๑ วงรอบสามารถได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาฝาย ดังนี้

๑.๑ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาและแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

๑.๒ การประชุมระดมความคิดเห็น

^{๖๔} พระมหาภุชญา นันทเพชร, ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

๑.๓ การตั้งกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

๑.๔ การประชาสัมพันธ์สอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรม

๑.๕ ประชุมหัวหน้ากลุ่มเพื่อนำเสนอผลงาน เผยแพร่แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่ประสบผลสำเร็จและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสรุปถึงผลสำเร็จและสภาพปัญหาต่างๆ

๒. ผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากดำเนินการตามวงจรวิจัย พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านความมีวินัย ด้านความประหยัดและด้านความสะอาดสูงขึ้นทุกด้าน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า ด้านความมีวินัย นักเรียนมีความตรงต่อเวลา และแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ด้านความประหยัดนักเรียนรู้จักทรัพยากรต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และรู้จักประหยัดทรัพยากรส่วนตัวมีการออมทรัพย์เพิ่มมากขึ้น ด้านความสะอาดนักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน เพิ่มมากขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า การปลูกฝังให้คน มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมตัวบุคคล บรรยากาศและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินงาน

สังคมในปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากสภาพของธรรมชาติโดยทั่วไป มนุษย์พัฒนาตนเองมาโดยเป็นลำดับ ในตอนแรกก็อยู่กันเป็นกลุ่มเฉพาะตน ปกป้องแต่พวกตนเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นศัตรูกับกลุ่มอื่น ๆ แก่งแย่งชิงดีสู้รบกับกลุ่มอื่น ๆ จนภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ใช้ปัญญาในการวิวัฒนาการ ที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถรวมกลุ่มให้ใหญ่ขึ้นไปเรื่อย ๆ และสามารถอยู่ร่วมกันได้ มนุษย์นั้นเป็นสังคม หมายถึง การอยู่รวมเป็นกลุ่มๆ ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ที่มีลักษณะต่าง ๆ แตกต่างกันไป เป็นต้นว่า อยู่เป็นครอบครัว เผ่าพันธุ์ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เมื่อมารวมกันเป็นกลุ่มนั้นย่อมมีผู้นำและผู้ตาม ของประชาชนหรือคนในกลุ่ม ยังมีการควบคุมดูแล การจัดระเบียบ และการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสงบสุข และมีการพัฒนาขึ้นมาได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ย่อมมีในสิ่งที่ดีที่เจริญต่อไป ในทางคำกริยา คำว่า พัฒนา หมายความว่า การทำให้เจริญ ทำให้เติบโตงอกงามและมากขึ้น

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องที่สามารถฝึกฝนการพัฒนาตนเอง คือ สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา เป็นข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือในการฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ได้แก่ ๑) อธิศีลสิกขา สิกขาคือศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ๒) อธิจิตตสิกขา สิกขาคือจิตอันยิ่ง ข้อปฏิบัติฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง และ ๓) อธิปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง เรียกว่า กาย วาจา จิต ศีล สมาธิ และปัญญา^{๖๖}

ดังมีพุทธพจน์ที่เน้นย้ำหลักการฝึกฝนพัฒนาตนของมนุษย์ และเร้าเตือน พร้อมทั้งส่งเสริมกำลังใจ ให้ทุกคนมุ่งมั่นในการฝึกศึกษาพัฒนาตนจนถึงที่สุด เช่น วมมสสุตธา ทนตา อาชาเนนียา จ สินธวา กุญชรา จ มหานาคา อุตตทนโต ตโต วรํ "อัสตร สินธพ อาชาเนนย กุญชร และช้างหลวง ฝึก

^{๖๖} ที่.ปา.๑๑/๒๒๘/๒๓๑, อัง.ติก.๒๐/๕๒๑/๒๙๔

แล้วล้วยดีเลิศ แต่คนที่ฝึกตนแล้วประเสริฐกว่า (ทั้งหมด) นั้น" ^{๖๗} ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ. "ในหมู่ มนุษย์ ผู้ประเสริฐสุด คือคนที่ฝึกแล้ว" ^{๖๘}

ชีวิตควรจะดำเนินไปอย่างไร ก็ต้องพัฒนาฝึกฝนชีวิตให้เป็นอย่างนั้นมรรคเป็นอย่างไร ก็ศึกษาให้เป็นอย่างนั้น จึงลงตัวเป็นอันเดียวกัน เมื่อเราปฏิบัติถูกต้อง ชีวิตคนนั้นก็เป็นการศึกษาไปในตัวเลยตลอดเวลา ตกลงว่าการศึกษาเข้าไปอยู่ในตัวของชีวิตเองแล้ว ก็จับนี้แหละชีวิตที่เป็นการศึกษาตามหลักธรรมถือว่า ชีวิตคือการศึกษา แต่หมายถึงชีวิตที่ดำเนินถูกต้อง เมื่อดำเนินชีวิตถูกต้องก็เป็นการศึกษาทันที เพราะชีวิตอย่างนั้นจะมีการพัฒนาตลอดเวลาด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการพยายามแก้ปัญหา เป็นต้น ดังปรากฏในหลักที่เรียกว่ารุ่งอรุณของการศึกษา ที่กล่าวมาแล้ว... จากธรรมเทศนา แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ และคณะนิสิตปริญญาโท-เอก มหาวิทยาลัยศรีรินทรวิโรฒ ประสานมิตร ณ สถานพำนักสงฆ์สายใจธรรม เขาสำโรงดงยาง อ.พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา ^{๖๙}

๒.๓.๓ วินัยคือการจัดสรรให้เกิดโอกาสในการพัฒนา

ในการฝึกระดับศีล หรือพัฒนาศีลนั้น ตามปกติจะใช้วินัยเป็นเครื่องฝึก แต่เมื่อพูดถึงวินัย หลายคนจะมีภาพในใจที่ไม่ค่อยถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ เสียผลต่อการศึกษา จึงควรจะยกเรื่องนี้ขึ้นมาทำความเข้าใจกันสักหน่อย กล่าวคือ เราจะต้องเน้นการมองวินัย ในแง่บวก คือวินัยนั้นในความหมายที่ถูกต้องจะไม่ใช่ เรื่องของการบังคับ ซึ่งเป็นนัยลบ แต่เป็นเรื่องของการจัด สรรให้เกิดโอกาสในการพัฒนานั่นเอง

แนวทางที่จะทำให้มองวินัยในทางบวกนั้นมีหลายอย่าง วินัย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเรามีวัตถุประสงค์ที่มุ่งประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม เช่น เราต้องการที่อยู่อาศัยที่ เรียบร้อยอยู่สบาย ต้องการโอกาสในการที่จะทำงานต้องการความคล่องตัวในการดำเนินกิจการต้องการการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เราจึงดำเนินการจัดข้าวของ อุปกรณ์ให้เป็นที่เป็นที่ทางไม่เกะกะและใช้สะดวก จัด ระเบียบการอยู่ร่วมกันในบ้าน ในที่ทำงาน ในท้องถนน จัดลำดับการใช้เวลาเป็นต้น เมื่อเราจัดระเบียบดีและพากันปฏิบัติตามระเบียบนั้น เราก็มีเวลาและโอกาส ตลอด จนความคล่องตัวมากขึ้นในการทำงาน และทำการต่างๆ ที่ปรารถนา เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์โดยแท้ของวินัย คือการจัดสรรโอกาส ให้มนุษย์สามารถทำอะไร ได้สะดวก และมากขึ้น อันเป็นการเอื้อโอกาสต่อการพัฒนา ^{๗๐}

๒.๓.๔ ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับพฤติกรรม

หลักการใหญ่โดยทั่วไปอย่างกว้างๆ มาแล้ว คราวนี้จะพูดจำกัดวงแคบเข้ามา โดยเน้นการพัฒนาในระดับพฤติกรรม จะขอเริ่มด้วยการตอบคำถามเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบก่อน แล้วจะพูดถึงข้อควร สังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับพฤติกรรมโดยทั่วไป ในการฝึกหรือพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบนั้น ถ้าเริ่มจากศีลก็จะเป็นเรื่องของการวางข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ระเบียบ เป็นวินัยขึ้นมา โดยมากจะใช้วินัยนี้เป็น ฐานก่อน ทำให้คนที่ไม่มีความรับผิดชอบต้องมีความรับผิดชอบ โดยที่

^{๖๗} พุ.ธ. ๒๕/๓๓/๕๗

^{๖๘} พุ.ธ. ๒๕/๓๓/๕๗

^{๖๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) "รุ่งอรุณแห่งการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน" (มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕), คำโปรย.

^{๗๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) "จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร" (มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่ ๑ :๒๕๕๑), หน้า ๖๑-๖๒.

เขาต้องทำตามกฎเกณฑ์กติกาที่นั่น แต่ในขณะที่ถ้าความสำนึกในจิตของเขายังไม่มี การปฏิบัติของเขา ก็
ได้แค่พฤติกรรมที่แสดงออกมาในชั้นศีลเท่านั้น ศีลอย่างนี้ยังไม่มั่นคง เพราะไม่ได้เกิดจากจิตสำนึก ไม่
มีการพัฒนาด้านจิตมาช่วยหนุน จึงต้องฝึกด้านจิตเข้ามาร่วม ด้วย เช่น ให้มีบรรยากาศที่ดั่งงาม มี
ความสบายใจ มีความสุขในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ และถ้าจะให้ดีกว่านั้นก็ป้อนปัญญามาช่วยอีกด้วย
คือให้เขาเห็นประโยชน์หรือคุณค่าในการที่เขาทำอย่างนั้น ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดซื้อ แจงอบรม
ทางด้านความรู้ให้เขาเห็นเหตุผลในการที่จะต้องมีความรับผิดชอบ แต่ในเบื้องต้นของการฝึกจะเริ่ม
ด้วยส่วนที่เป็นรูปธรรมที่เป็นของหยาบมองเห็นง่าย ศีล จึงมาก่อน เพื่อสร้างพฤติกรรมเคยชินไว้ เมื่อ
พฤติกรรมมีความเคยชินแล้วก็ถือว่าสำเร็จไปแล้วขั้นหนึ่งคือในชั้นของศีล ^{๗๑}

อย่างไรก็ตามการพัฒนาทรัพย์สินมนุษย์ก็ต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็น
ทรัพยากรมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการช่วยกันปลูกฝังคุณความดี
ผู้ใหญ่ทั้งที่เป็นญาติโดยตรงคือบิดามารดา พี่ป้าน้าอา ปู่ย่าตายาย ครูอาจารย์ ผู้นำชุมชนรวมทั้งคนใน
ชุมชนเอง สถานศึกษา โรงเรียน และสถาบันศาสนามีพระสงฆ์เป็นตัวแทน สมควรที่จะช่วยกันอบรม
สั่งสอนให้ความรู้ข้อคิด เพื่อเตือนสติให้กับเยาวชนคนของชาติ เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณธรรมของสังคม
ประเทศชาติ ดังนั้นหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีบทเรียนทาง
พระพุทธศาสนาให้นักเรียนได้เริ่มศึกษา เช่นเรื่องการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนเอง การพัฒนา
หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้ดีกว่าเดิม การพัฒนาตน หมายถึง
การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นทั้งในด้านความดีและความเก่ง ความดีและความเก่งต้อง
พัฒนาไปพร้อมๆกัน เพราะคนดีถ้าไม่เก่งแม้จะไม่ทำความชั่ว แต่สร้างความเจริญให้แก่ตนเองไม่ได้
ส่วนคนเก่งที่ไม่ดีก็อาจทำความชั่วได้มาก ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงมุ่งสอนให้คนเป็นทั้งคนดีและ
คนเก่งในเวลาเดียวกัน การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีและคนเก่งตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
คือ การปฏิบัติตนตามหลักโอวาท ๓ ดังนี้ ๑)การไม่ทำความชั่ว ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล
และงดเว้นจากอบายมุข ๔ ๒)การทำความดี ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ
๓ อิทธิบาท ๔ และงดเว้นจากอกติ ๔ ๓)การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ด้วยการบริหารจิตและเจริญ
ปัญญา ^{๗๒} การพัฒนาตน เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เกิดขึ้น
เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมต่างๆมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อเรา แต่
ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเช่น
ปัญหามลพิษปัญหาขยะ ปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่จะต้องรีบแก้ไขและพัฒนา
สำหรับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นไปที่การพัฒนาคนเป็นหลัก เพราะคนเป็น
ผู้ใช้และผู้สร้างสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนาสอนให้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา
ซึ่งได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยพัฒนาไปพร้อมๆกันทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ^{๗๓}

๑. ด้านศีล เป็นการพัฒนาพฤติกรรมและวิถีการใช้ชีวิต โดยให้รู้จักใช้สิ่งแวดล้อมอย่าง
ประหยัด คุ้มค่า และเกิดประโยชน์มากที่สุด

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔-๕๕.

^{๗๒} สุเทพ จิตรชื่น และคณะ, หนังสือสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช. ๒๕๕๑), หน้า ๒๙.

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

๒. ด้านสมาธิ เป็นการพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ตระหนักถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการใช้สิ่งแวดล้อม

๓. ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจโดยให้รู้จักสิ่งแวดล้อมต่างๆ และรู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นๆ เช่น ฟันฟูให้ดีขึ้น นำกลับมาใช้ใหม่หาสิ่งอื่นมาทดแทนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องที่สามารถฝึกฝนการพัฒนาตนเองคือ สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา เป็นข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือในการฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ได้แก่

- ๑) อธิศีลสิกขา สิกขาคือศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง
- ๒) อธิจิตตสิกขา สิกขาคือจิตอันยิ่ง ข้อปฏิบัติฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง และ
- ๓) อธิปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง เรียกว่า สิกขา สมาธิ และปัญญา^{๗๔}

ดังมีพุทธพจน์ที่เน้นย้ำหลักการฝึกฝนพัฒนาตนของมนุษย์ และเร้าเตือน พร้อมทั้งส่งเสริมกำลังใจ ให้ทุกคนมุ่งมั่นในการฝึกศึกษาพัฒนาตนจนถึงที่สุด เช่น วมสสตรา ทนตา อาชาเนีย จ สินธวา กุณชรา จ มหานาคา อตตทนต์ ตโต วรี "อัสตร สินธพ อาชาไนย กุณชร และชังหลวง ฝึกแล้วล้วนดีเลิศ แต่คนที่ฝึกตนแล้วประเสริฐกว่า (ทั้งหมด) นั้น"^{๗๕} ทนต์ เสฏโฐ มนุสเสสุ. "ในหมู่มนุษย์ ผู้ประเสริฐสุด คือคนที่ฝึกแล้ว"^{๗๖}

ชีวิตควรจะดำเนินไปอย่างไร ก็ต้องพัฒนาฝึกฝนชีวิตให้เป็นอย่างนั้นมรรคเป็นอย่างไร ก็ศึกษาให้เป็นอย่างนั้น จึงลงตัวเป็นอันเดียวกัน เมื่อเราปฏิบัติถูกต้อง ชีวิตคนนั้นก็เป็นการศึกษาไปในตัวเลยตลอดเวลา ตกลงว่าการศึกษาเข้าไปอยู่ในตัวของชีวิตเองแล้ว ก็จับนี้แหละชีวิตที่เป็นการศึกษาตามหลักธรรมถือว่า ชีวิตคือการศึกษ แต่หมายถึงชีวิตที่ดำเนินถูกต้อง เมื่อดำเนินชีวิตถูกต้องก็เป็นการศึกษาทันที เพราะชีวิตอย่างนั้นจะมีการพัฒนาตลอดเวลาด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการพยายามแก้ปัญหา เป็นต้น ดังปรากฏในหลักที่เรียกว่า รุ่งอรุณของการศึกษา ที่กล่าวมาแล้ว... จากธรรมเทศนา แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ และคณะนิสิตปริญญาโท-เอก มหาวิทยาลัยศรีรินทรวิโรฒ ประสานมิตร ณ สถานพำนักสงฆ์สายใจธรรม เขาสำโรงดงยาง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา^{๗๗}

“จะพัฒนาคันกันได้อย่างไร”^{๗๘} ได้เสนอหลักการในการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ โดยใช้หลักไตรสิกขา^{๗๙} ในกระบวนการพัฒนาซึ่งประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการเชื่อมโยงส่งผลต่อกัน โดยสามารถมองการทำงานได้เป็น ๒ ภาพหลักคือ ๑) การมองภาพรวมของ

^{๗๔} ที่.ปา.๑๑/๒๒๘/๒๓๑, อัง.ติก.๒๐/๕๒๑/๒๙๔.

^{๗๕} พุ.ธ. ๒๕/๓๓/๕๗

^{๗๖} พุ.ธ. ๒๕/๓๓/๕๗

^{๗๗} หนังสือเรื่อง "รุ่งอรุณแห่งการศึกษา เพื่อนำการพัฒนาในยุคใหม่" พิมพ์ครั้งที่ ๔ (ธันวาคม พ.ศ.

๒๕๔๕) คำโปรย.

^{๗๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) “จะพัฒนาคันกันได้อย่างไร” (มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒๕๕๑), หน้า ๕๕-๖๑.

ระบบใหญ่ เรียกว่า รอบใหญ่ โดยการพัฒนาแบบนี้จะเห็นศีล สมาธิ และปัญญา เด่นขึ้นมาทีละอย่างตามลำดับ คือช่วงแรกเด่นที่ศีล ก็เป็นขั้นศีล ขั้นที่สองเด่นที่ สมาธิก็เป็นขั้นสมาธิ ช่วงที่สามเด่นที่ปัญญา ก็เป็นขั้นปัญญา แต่ในทุกขั้น ก็จะมีองค์อีก ๒ อย่าง ทำงานร่วมอยู่ด้วยโดยตลอด ๒) การมองการทำงานในช่วงสั้น ๆ เรียกว่า รอบเล็ก เป็นการพัฒนาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง จะเห็นศีล สมาธิ ปัญญานั้นทำงานด้วยกัน และสัมพันธ์กันตลอดเวลา ซึ่งการฝึกแบบนี้ สามารถเริ่มจากจุดไหนก่อนก็ได้ เช่น ถ้าเยาวชนมีความพอใจ จิตแนบสนิทกับพฤติกรรมอย่างไร (สมาธิ) ก็จะมีแนวโน้มเอียงไปสู่การทำพฤติกรรมนั้น (ศีล) หรือ ถ้าเยาวชนพิจารณาโดยเหตุผล ว่าพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งดีกว่า เห็นว่าทำอย่างนั้นจะดีกว่า เป็นประโยชน์กว่า (ปัญญา) เราก็จะ ทำพฤติกรรมตามที่เราคิดว่าดีกว่านั้น (ศีล) แต่บางทีอาจจะมีพฤติกรรมเกิดขึ้นก่อน เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ โรงเรียน หรือ สถาบันทางสังคม เขาจัดระเบียบความ เป็นอยู่คือวางระเบียบวินัยเป็น กฎเกณฑ์กติกาขึ้นมาแล้ว เยาวชนเข้าไปอยู่ในหมู่ในพวกเขาก็ต้องทำตามเขาไป (ศีล) ต่อมา จาก ความเคยชินในการทำพฤติกรรมอย่างนั้นไปเรื่อย โดยไม่ขัดแย้งฝืนใจ เราก็เกิดความพอใจสนิทกับ พฤติกรรมนั้น(สมาธิ) แล้วบางทีก็เลยมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เป็ระเบียบหรือกฎเกณฑ์กติกาของ พฤติกรรม นั้นว่าดีมีประโยชน์(ปัญญา) พอปัญญาเห็นคุณค่าของพฤติกรรมอย่างนั้นแล้ว ก็ยังมี ความสุขความพอใจสนิทใจกับพฤติกรรมนั้นมากขึ้น (สมาธิ) ฯลฯ เพราะเหตุที่มีการโยงส่งผลต่อกัน ไปมาอย่างนี้ ก็ทำให้เยาวชนมีการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมมีผลดียิ่งขึ้นไปอีก

๒.๓.๕ แนวคิดการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

จากแนวคิดของการพัฒนาเยาวชนดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับของแนวคิดของการพัฒนาเยาวชน ตามแนวพุทธ จะมีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตของเยาวชนเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ เป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงยังขาดมิติของการนำเอาหลักพุทธธรรมไปผสมผสาน และบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดความงดงามในชีวิต มีชีวิตที่ดี ที่ประกอบด้วยคุณธรรม

การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธธรรม อยู่บนพื้นฐานของ ปรัชญาที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่ พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถที่จะเรียนรู้จนมีปัญญาและเข้าถึงสัจธรรมได้” ถ้าเราคิดว่า เด็กและเยาวชน เป็นบุคคล ที่มีความสำคัญเป็นกำลังหลัก และเป็นอนาคตของประเทศชาติ ที่ต้องการการพัฒนาไปอย่างถูกวิธี และถูกทิศทาง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาไปตามศักยภาพของตนเอง

ปัจจุบันนี้ ปัญหาที่พบได้มากที่สุดของเด็กและเยาวชน คือ เรื่องของการแก้ไขปัญหาระยะนี้ เป็นเรื่อง ใหญ่ ภายใต้สภาพสังคมซึ่งกำลังมีปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว การใช้ชีวิต ปัญหาการปรับตัว พฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาในเรื่องของสถาน เจริญมัย ปัญหาการทะเลาะวิวาท ในกลุ่มของเด็ก ฯลฯ จริง ๆ แล้วอยู่ภายใต้เงื่อนไขความสามารถในการแก้ไขของเด็กและเยาวชน ถ้าพวกเขาเหล่านั้นเข้าไปในสถานการณ์แล้วเขาแก้ไขได้ดี ก็จะไม่พอกพูนจนทำให้ปัญหายุ่งยากขึ้น แต่มีเด็กและ เยาวชนจำนวนไม่น้อย ที่ไม่สามารถที่จะ แก้ปัญหาหรือจัดการปัญหาเหล่านั้นได้ดี และสภาพครอบครัว ตลอดจนถึงแวดลอมรอบตัว ก็ไม่สามารถที่จะเอื้อเพื่อ สนับสนุน ส่งเสริมในการที่จะทำให้พวกเขาแก้ปัญหาได้

ดังนั้น เมื่อทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญดังกล่าว นำมาสู่ การร่วมมือกันที่จะปลูกฝัง ฝึกฝน พัฒนา และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ภายใต้กรอบแนวคิดในการพัฒนาเยาวชนบนหลักพุทธธรรม ที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้คือ หลักอริยสัจ ๔ คือ

๑. ทุกข์ เป็นขั้นของการกำหนดรู้ปัญหา โดยที่จะต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้ว่า เมื่อยามพบกับปัญหาหรืออุปสรรคต้องรู้ว่า ปัญหานั้นคืออะไร ในขณะที่เดียวกัน ถ้าเด็กยังไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ หรือผู้ใหญ่ จะต้องให้คำปรึกษา ชี้แนะและช่วยกันในการที่จะคิดว่าปัญหาที่แท้จริงคือ อะไร ถ้าสามารถฝึกเด็กและเยาวชนได้อย่างนี้อยู่เสมอ ต่อไปพวกเขาจะสามารถคิดได้เองว่าปัญหาของเขานั้น คืออะไร คือ การกำหนดว่าทุกชั้นนั้นคืออะไร หรือการกำหนดปัญหานั้นเอง

๒. สมุทัย เป็นขั้นของการหาสาเหตุของปัญหา เป็นการฝึกให้เด็กและเยาวชน ได้คิดและด้วย ตัวเองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นน่าจะมีสาเหตุจากอะไรได้บ้าง ? โดยพ่อแม่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจจะช่วยคิดเพิ่มเติม หรือช่วยเสริม เพื่อให้เขามีกำลังใจ และชี้ให้เห็นว่าวิธีคิดของเขานั้นทำได้ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งยังเป็นการฝึกให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นต้องมีสาเหตุของปัญหา การฝึกอย่างนี้อยู่เสมอ ๆ จะมีส่วนช่วยทำให้เด็กและเยาวชนไม่ปล่อยตัวเองไปตามระบบที่ไม่มีต้นสายปลายเหตุ ไม่ปล่อยให้เรื่องของความไม่จริงเข้ามาเป็นต้นเหตุของปัญหา เช่น โทษผู้อื่น โทษเรื่องของโชคชะตา หรือโทษดินฟ้าอากาศ หรือเรื่องอะไรที่นอกเหนือความเป็นจริง

๓. นิโรธ ขั้นกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา เป็นการชี้ให้เห็นว่า จากเหตุการณ์หรือปัญหา ดังกล่าว เด็กและเยาวชนต้องการที่จะให้เกิดผลเช่นไร โดยที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจมีส่วนช่วยในการคิด เพราะ ลำพังเด็กๆ อาจจะคิดไม่ได้ว่าแท้จริงแล้วพวกเขาต้องการอะไร? ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาคือการ ทะเลาะวิวาท กับเพื่อนคนหนึ่ง เมื่อคิดได้แล้วว่า สาเหตุคืออะไร? แล้วให้พิจารณากำหนดเป้าหมายว่าเขาต้องการอะไร ? โดยที่เด็กและเยาวชนอาจจะบอกว่า เขาต้องการที่จะเลิกทะเลาะกับเพื่อน หรือเขาต้องการที่จะเลิกคบกับเพื่อนคนนี้ ในฐานะของผู้ใหญ่ ควรที่จะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดความคิดว่า อะไรคือสิ่งที่เขาต้องการ ? ในรูปแบบที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์มากที่สุดกับทุกๆฝ่าย วิธีนี้จะเป็นการช่วยทำให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจมากขึ้นว่าในการที่จะไปสู่สิ่งที่เขาต้องการนั้น ควรพิจารณาอย่างถ่องแท้และรู้ว่าควรจะต้องทำอะไรต่อไป

๔. มรรค ขั้นแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ซึ่งก็เช่นเดียวกับที่กล่าวมา คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ จะให้เด็ก ๆ คิดก่อนว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร? นอกจากวิธีดังกล่าวแล้วยังมีวิธีอื่นๆ อีกหรือไม่ ? โดยสามารถชี้แนะให้เด็กและเยาวชนเห็นว่าการแก้ปัญหานั้นมีได้หลายวิธี แต่ละวิธีก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน แต่จะไม่เป็นการชักนำ หรือบอกให้ทำไปตรงๆ เพราะโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ใหญ่ มักจะบอกเด็กว่าให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ถ้าเป็นอย่างนี้เด็กและเยาวชนจะแก้ปัญหาด้วยตัวเองไม่เป็น

หลักพื้นฐานอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคนี้ จะปลูกฝังให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆได้ โดยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ประกอบด้วย ๘ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) สัมมาทิฐิ (ปัญญาเห็นชอบ) คือ การมีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงด้วยปัญญา
- ๒) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) คือ การใช้ความคิดพิจารณา แต่ในทางที่ถูกต้องหรือความดีงาม
- ๓) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) คือ การพูดสนทนา แต่ในสิ่งที่จริง สร้างสรรค์และดีงาม
- ๔) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) คือ การมีประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้ง

ปวง

- ๕) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) คือ การทำ มาหากิน ประกอบอาชีพสุจริต
- ๖) สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) คือ ความอุตสาหะ พยายาม มีความพากเพียรไปในทางที่ถูก
- ๗) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความ รู้ตัวอยู่เป็นปกติ

๘) สัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ) คือ การฝึกฝนจิตใจ ให้มีความตั้งใจมั่น แน่วแน่ในสิ่งที่ถูกต้อง จากความข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า หลักอริยมรรค ๘ นี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองโดยสามารถจัดเข้าในหลักไตรสิกขา หรือ สิกขา ๓ ได้คือ

- ๑) เจรจาชอบ การงานชอบ และเลี้ยงชีพชอบ จัดเข้าใน ศีล
- ๒) พากเพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจมั่นชอบ จัดเข้าใน สมาธิ
- ๓) ปัญญาเห็นชอบ และดำริชอบ จัดเข้าใน ปัญญา

ดังนั้น การฝึกฝนและพัฒนาตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยมรรค ที่จัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขานี้ ถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพได้อย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน ชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ ในโรงเรียนชนบท โดยมีแนวคิดที่ว่า เด็กผู้เรียนในชนบทได้รับการอบรมให้คิด และปฏิบัติตามต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การทดลองได้แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มควบคุมให้ได้รับการฝึกให้คำแนะนำและจัดประสบการณ์สำหรับอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ประกอบด้วยผู้เรียนในโรงเรียนระดับกลางจนถึงระดับสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน ทั้ง ๒ กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ^{๕๐} การรับรู้ของครูในเรื่องบทบาทและผลของการศึกษาจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการรับรู้ของครู คือ สภาพที่อยู่อาศัย ประสบการณ์ในการสอน การได้รับการอบรมเทคนิคการสอนจริยธรรมและความเคร่งครัดในการปฏิบัติทางศาสนาของครู ซึ่งครูที่มีความเคร่งครัดทางศาสนาต่ำจะมีการ

^{๕๐} ลานีเยร์ (Lanier) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน ชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ ในโรงเรียนชนบท ๑๙๙๓ : ๑๖๘๐ -A.

หลักเลี้ยงต่อการสอนจริยธรรมในห้องเรียน และยังพบว่าครูที่มีประสบการณ์สอนระหว่าง ๑๑-๑๕ ปี มีความเชื่อว่าในโรงเรียนต้องสอนจริยธรรมและค่านิยมแก่ผู้เรียนอย่างเพียงพอ^{๘๑}

บทความเรื่องวัฒนธรรมสถานศึกษาและการ พัฒนาผู้เรียน โดยมีใจความย่อ คือ ให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับ เยาวชน เพราะเมื่อคนเราได้รับการศึกษาที่ดีแล้ว ก็จะอบรมได้ดีและมีศักยภาพ มีทักษะเอาตัวรอดได้^{๘๒}

หลักภวานานิยมใช้ในขั้นตอนของการวัดผล แต่ในขั้นตอนของการฝึกหรือตัวกระบวนการฝึกฝน พัฒนาจะใช้เป็นไตรสิกขา ภวานาท่านานิยมใช้ในเชิงการวัดผลของ การศึกษาหรือการพัฒนาบุคคล รูปศัพท์ที่พบจึงมักเป็น คำแสดงคุณสมบัติของบุคคล คือแทนที่จะเป็นกาย ภวานา ศิลภวานา จิตภวานา และปัญญาภวานา ก็เปลี่ยนเป็น

๑. ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (มีกายภวานา) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่ เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักบริโภคปัจจัย ๔ รู้จักใช้ อินทรีย์คือ ตา หูจมูก ลิ้น

กาย ในการเสพหรือใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีทั้งหลาย ในทางที่เป็น การส่งเสริมคุณภาพชีวิต (กินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น ดูเป็น ฟังเป็น ฯลฯ)

๒. ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (มีศีลภวานา) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อ ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัย และอาชีวะที่ สุจริต มีความสัมพันธ์ ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข (เสวนา-คบหาเป็น สังคม เป็น พูดเป็น สื่อสารเป็น ทำเป็น)

๓. ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีจิตภวานา) คือ มีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อ อารีมีมุทิตา ความเคารพอ่อนน้อม ความกตัญญูกตเวที เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง มีความเพียรพยายาม มีอุตสาหะวิริยะ รับผิดชอบ มีสติมีสมาธิเป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ มีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอím ผ่องใส และสงบสุข (ตั้งจิตเป็น วางใจเป็น ทำใจเป็น)

๔. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (มีปัญญาภวานา) คือรู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จัก แก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่ บริสุทธิ์ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุผลมองเห็นสิ่งทั้งหลายตาม เป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติและแรงจูงใจ เคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ ด้วยความรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต เข้าถึง อิสระภาพปลอดทุกข์ปราศปัญหา (คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ดับทุกข์เป็น)

ผู้มีภวานา ครบทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นภาวิต ทั้ง ๔ ด้านนี้แล้ว โดยสมบูรณ์เรียกว่า “ภาวิตัตตะ” แปลว่าผู้ได้ พัฒนานตนแล้ว ได้แก่พระอรหันต์เป็นอเสขะ คือผู้จบการ ศึกษาแล้ว ไม่ต้องศึกษาอีกต่อไป^{๘๓}

^{๘๑} คาลวิน (Calvin) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ของครูในเรื่องบทบาทและผลของการศึกษาจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ๑๙๙๓, บทคัดย่อ.

^{๘๒} ยูดี กังสตาล, “วัฒนธรรมสถานศึกษากับการพัฒนาผู้เรียน”, วารสารกรมวิชาการ กรมวิชาการ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๕), หน้า ๖๘.

^{๘๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) “จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร?”, มุลนิธิพุทธธรรม สิงหาคม ๒๕๕๑, หน้า ๕๓.

การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถประยุกต์เข้ากับหลักธรรมได้มากมายหลากหลาย สุดแล้วแต่ว่าจะนำมาใช้และสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่หลักอริยมรรค ๘ นี้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยสามารถจัดเข้าในหลักไตรสิกขา หรือ สิกขา ๓ ยังมีหลักภาวนานิยมใช้ในขั้นตอนของการวัดผล แต่ในขั้นตอนของการฝึกหรือตัวกระบวนการฝึกฝน พัฒนาจะใช้เป็นไตรสิกขา ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ในการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนตามแนววิถีพุทธ และคุณลักษณะบัณฑิต อันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรม สภาพแวดล้อม และบรรยากาศให้เหมาะสม และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ สามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ตามแนววิถีพุทธ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดผลดีได้นั้นต้องเกิดจากการให้ความสำคัญ ในการปลูกฝังและส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จากผลงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธว่า ผู้เรียนในสถานศึกษานั้น มีความคิดเห็นอย่างไร มีพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธอยู่ในระดับใดตามการรับรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ กับพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธนั้นเป็นอย่างไร จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินการของสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ และส่งเสริมผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธ ต่อไป

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

๒.๔.๑ ความหมายของ “เด็กและเยาวชน”

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ให้นิยามของคำว่า "เด็ก" และ "เยาวชน" ไว้ในมาตรา ๔ ดังนี้

ความหมายของ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์^{๘๔} ความหมายของเด็กและเยาวชนในแต่ละฉบับก็มีความแตกต่างกันบ้างเช่น พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบันมาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมาย “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

ความหมายของ "เยาวชน" ใน พ.ร.บ. เยาวชนฯ เปลี่ยนแปลงจากพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นปีที่ ๖๒ ความหมายในกฎหมายเด็กและเยาวชนเดิม เพราะตามกฎหมายเดิม ไม่ให้หมายรวมถึง บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ซึ่งกฎหมายแพ่งกำหนด ว่าบุคคลที่

^{๘๔} “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓”. ราชกิจจานุเบกษา. (กรุงเทพมหานคร : เล่มที่ ๑๒๗ ตอนที่ ๗๒ ก , พ.ศ.๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

มีอายุตั้งแต่สิบเจ็ดปีบริบูรณ์สามารถทำการสมรสได้และถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ทำการสมรสโดยได้รับอนุญาตจากศาล ซึ่งบุคคล เหล่านี้ถ้าได้กระทำ การอันเป็นความผิด แม้อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ กฎหมายเดิมไม่ถือว่าเป็นเยาวชน และต้องถูกฟ้องยังศาล ธรรมดา แต่ในกฎหมายใหม่เห็นว่าบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นยังมีสภาพจิตใจ และสภาพร่างกาย ที่ควรต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลที่ยังไม่ได้สมรส จึงไม่บัญญัติยกเว้นมิให้อยู่ในความหมายของ เยาวชน ดังนั้น บุคคลที่อายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ว่า จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส แล้วจึงอยู่ใน ความหมายของเยาวชนตาม พ.ร.บ. เยาวชนฯ นี้ การที่ กฎหมายมิได้รวมเด็กที่มีอายุไม่เกิน ๗ ปีบริบูรณ์เข้าไว้ในความหมายของ " เด็ก " ด้วยนั้น เพราะเหตุว่า หลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๓ บัญญัติว่า เด็กที่มีอายุไม่เกิน ๗ ปี กระทำการอัน กฎหมายบัญญัติว่า เป็นความผิด ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ และศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กไม่ได้ซึ่งต่าง จากเด็กที่มีอายุกว่า ๗ ปีแต่ไม่เกิน ๑๔ ปีปีบริบูรณ์ แม้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๔ จะบัญญัติว่าผู้ นั้นไม่ต้องรับโทษแต่ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กได้ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะมาดำเนิน กระบวนพิจารณาแก่เด็กที่มีอายุยังไม่เกินเจ็ด ปีบริบูรณ์ พ.ร.บ. เยาวชนฯ จึงมิได้รวมเด็กอายุยังไม่ เกิน ๗ ปีบริบูรณ์ไว้ด้วย^{๘๕} พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นปีที่ ๕๘ ในรัชกาลปัจจุบันมาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ ความหมาย "เด็ก" หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะ ด้วยการสมรส เด็กยังแบ่งออกได้อีกหลายความหมายกล่าวคือ "เด็กเร่ร่อน" หมายความว่า เด็กที่ไม่มี บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไป ในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน "เด็กกำพร้า" หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่ สามารถสืบ หาบิดามารดาได้ "เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก" หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัว ยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่' และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลัง ความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้ "เด็กพิการ" หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าความ บกพร่องนั้น จะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง "เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำ ผิด" หมายความว่าเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรเด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหา สมาคมกับบุคคลที่ น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อม หรือสถานที่ อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนา เด็กและเยาวชนแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๐ ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ "เด็ก" หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุ ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ "เยาวชน" หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปี บริบูรณ์^{๘๖}

^{๘๕} "พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓", **ราชกิจจานุเบกษา**. (กรุงเทพมหานคร : เล่มที่ ๑๒๗ ตอนที่ ๗๒ ก , พ.ศ.๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

^{๘๖} "พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖", **ราชกิจจานุเบกษา**. (กรุงเทพมหานคร : เล่มที่ ๑๒๐ ตอนที่ ๙๕ ก , พ.ศ.๒๕๔๖), หน้า ๒.

สรุปความหมาย เด็ก คือบุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ส่วนความหมายของคำว่า เยาวชน คือบุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ อย่างไรก็ตามถึงแม้ในการจำกัดความหมายในแต่ละยุค แต่ระดับของกฎหมายจะมีการเปลี่ยนแปลงกันไปบ้าง แต่ในการวิจัยครั้งนี้คงมุ่งเน้นไปที่เด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาต้น และมัธยมศึกษาปลาย

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขา

๒.๕.๑ แนวคิดของไตรสิกขา มีนักวิชาการและผู้รู้ได้แสดงแนวคิดไว้พอจะกล่าวได้ ดังนี้ ไตรสิกขา (ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้อยู่ขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน - Sikkhà: the Threefold Learning; the Threefold Training) ๑. อธิศีลสิกขา (สิกขาคือศีลอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง - Adhisāla-sikkhà: training in higher morality) ๒. อธิจิตตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่น สมาธิอย่างสูง - Adhicitta-sikkhà: training in higher mentality) ๓. อธิปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง - Adhipaṇḍā-sikkhà: training in higher wisdom) เรียกร่างๆ ว่า ศีล สมาธิปัญญา (morality, concentration and wisdom)^{๘๗}

ไตรสิกขามาจาก ๒ คำ คือ คำว่า “ไตร” แปลว่า สาม ส่วน “สิกขา” แปลว่า การศึกษา การสำเนียง เมื่อรวมกันแล้วแปลว่า สิกขาสาม, หรือข้อที่จะต้องศึกษาสามประการ หรือข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการศึกษาสาม ประการ กล่าวคือศึกษาในอภิสีล อภิสมาธิ และ อภิปญญา ซึ่งเรียกง่ายๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น ไตรสิกขา หมายถึงข้อที่จะต้องศึกษา ข้อ ปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา หลักสำหรับ ฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญ งอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระ นิพพาน^{๘๘} หลักไตรสิกขาคือหลักการพัฒนา ชีวิตเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์ แบบตามแนวพุทธ มีหลักสำคัญ ๓ ประการคือ

๑. อภิสีลสิกขา คือ ศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลัก จุลศีล มัชฌิมศีล และมहाศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ เป็น การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือดูให้เกิด มีสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะและสัมมาอาชีวะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมด้าน ความประพฤติวินัยและความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การ สร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี

๒. อภิจิตตสิกขา คือ ศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การบำเพ็ญสมถ กรรมฐานของผู้บริบูรณ์ด้วยอริยศีล ชั้นธจันได้บรรลุฌาน ๔ การศึกษาด้านหรือ ขั้นตอนที ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ และ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคล มีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็น พื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญา ได้ดี

^{๘๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), พ.ศ. ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๗.

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน, ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๕.

๓. อธิปัญญาศึกษา คือ ศึกษาเรื่อง ปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้ บรรลุมรรค ๘ คือเป็นพระอรหันต์ การศึกษา ด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญองกามขึ้น จนบุคคลมี ความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยะชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หลุดพ้นจาก ความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญา อย่างแท้จริง

๒.๕.๒ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา กระบวนการของการศึกษาบन รากฐานของไตรสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฐิ เป็น แก่นนำและเป็นฐานแล้ว กระบวนการแห่ง การศึกษาภายในตัวบุคคลที่ยังไม่รู้เรียนรู้ เมื่อ รู้แล้วยังไม่เข้าใจ พิจารณาให้เข้าใจเมื่อพิจารณา ให้เข้าใจก็ดำเนินไปได้ กระบวนการศึกษานี้ แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา ดังนี้

๑. การฝึกฝนอบรมในด้านความ ประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางวาจาและ อาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกว่าศีล

๒. การฝึกอบรมทางจิตใจ การ ปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพและ สุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา เรียกว่าสมาธิ

๓. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิด ความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความ เป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหาไปตาม แนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จน สามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึด ติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ มองใส เบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญาศึกษา เรียกว่า ปัญญา

๒.๕.๓ หลักการศึกษา ๓ นี้ จัดวางขึ้นโดย อาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีแก้ปัญญาของ อารยะชนเป็นพื้นฐาน วิธีแก้ปัญหาแบบอารยะธรรมนี้ เรียกตามคำบาลีว่า อริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือวิถีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐอริยมรรคนี้ มีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดของ การปฏิบัติ ๘ ประการ คือ

๑. ทศณะ คือ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยมต่างๆ ที่ตั้งาม ถูกต้องมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือตรงตามสภาวะ เรียกว่า สัมมาทิฐิ

๒. ความคิด คือ ความดำริติตรอง หรือคิดการต่างๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียน ตนเอง และผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไป ในทางสร้างสรรค์ ประโยชน์สุข เช่นคิดไปในทาง เสียสละหวังดี มีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล และ ความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสัจจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียง ด้วยด้วยความเห็นแก่ตัว ความคิดจะได้จะเอา หรือความเครียดแค้น ชิงชัง มุ่งทำลาย เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ

๓. การพูด คือ การแสดงออกทาง วาจา ที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น ตรงความเป็นจริง การ โทกทลอกทลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อ เลื่อนลอย แต่ สุภาพนุ่มนวลชวนให้เกิดไมตรีสามัคคีกัน ถ้อยคำที่มีเหตุผล เป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อ ประโยชน์ เรียกว่า สัมมาวาจา

๔. การกระทำดี สุจริต เป็นไปในทาง สร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างสรรค์สามัคคีที่ดีงาม ทำให้อยู่ ด้วยกันด้วยดี ทำให้สังคมสงบสุข คือ การกระทำหรือทำ การต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเป็นไปเพื่อ

การทำลายชีวิต ร่างกาย การทำลายทรัพย์สิน ของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิในคุ้มครองหรือของรักของ หวงแหนของผู้อื่นเรียกว่า สัมมากัมมันตะ

๕. การประกอบอาชีพที่สุจริตไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นเรียกว่า สัมมาอาชีพะ

๖. การเพียรพยายามในทางที่ดีงาม ขอบธรรม คือเพียรหลีกเลี่ยงป้องกันสิ่งชั่วร้าย อกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรระเลิกกำจัดสิ่งที่ชั่วร้ายอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม เพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งที่ดีงามที่เกิดขึ้นมี แล้วให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจน เพียบพร้อมไปบุลย์เรียกว่า สัมมาวายามะ

๗. การมีสติกำกับตัว คมใจไว้ให้อยู่ กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้นๆ ใจอยู่กับจิต จิตอยู่กับงานระลึกรู้ถึงสิ่งที่ดีงามสิ่งที่เกื้อกูลเป็น ประโยชน์หรือธรรมที่ต้องใช้ในเรื่งนั้นๆ เวลา นั้นๆ ไม่หลงไหลเลื่อยล่อยไม่ละเลยหรือปล่อยตัว เผอเรอโดยโดยเฉพาะสติที่กำกับทันต่อ พฤติกรรมของร่างกาย ความรู้สึกสภาพจิตใจและ ความนึกคิดของตนไม่ปล่อยให้อารมณ์เ้ายววน หรือยั่วยามาคุมมา กระชากให้หลุดเลื่อยล่อยไป เสีย เรียกว่า สัมมาสติ

๘. ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้ สม่่าเสมอแน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ ฟุ้งซ่านไม่วอกแวกหวั่นไหว บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ ชุ่มมัว นุ่มนวล ผ่อนคลายไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็งเอางาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งาน ทางปัญญา อย่งได้ผลดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ

๒.๕.๔ การศึกษาพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขา ในการดำเนินชีวิต ๓ ด้านที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อศึกษาฝึกชีวิต ๓ ด้านนั้นไปแค่นั้นก็เป็นอยู่ดำเนินชีวิตที่ดีได้เท่านั้น ฝึกอย่างไร ก็ได้ อย่างนั้น หรือศึกษาอย่างไรก็ได้มรรคอย่าง นั้น สิกขา คือ การศึกษาที่ฝึกอบรมพัฒนาชีวิต ๓ ด้าน นั้น มีดังนี้

๑. การฝึกศึกษาด้านสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม จะเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ หรือสิ่งแวดล้อม ทางวัตถุก็ตาม ด้วยอินทรีย์ (เช่น ตา หู) หรือด้วย ทางกาย วาจา ก็ตาม เรียกว่าศีล (เรียกเต็มว่า อธิศีลสิกขา)

๒. การฝึกศึกษาด้านจิตใจ เรียกว่า สมาธิ (เรียกเต็มว่า อธิจิตสิกขา)

๓. การฝึกศึกษา ด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา (เรียกเต็มว่า อธิปัญญาสิกขา) รวมความว่าการฝึกศึกษานั้น มี ๓ อย่าง เรียกว่า สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งพูดถ้อยคำของคนยุคปัจจุบันว่า เป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนา อย่างมีคุณภาพ เมื่อมองแง่ของสิกขา ๓ จะเห็น ความหมายของสิกขาแต่ละอย่าง ดังนี้

๑) ศีล คือสิกขาหรือการศึกษาที่ฝึก ในด้านสัมพันธ์ติดต่อกับปฏิบัติจัดการกับ สิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและทางสังคม ด้วย อินทรีย์ต่าง ๆ และด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา พูดอีกอย่างหนึ่งว่า การมีวิถีชีวิตที่ปลอดภัยไว้ การเปิดเผยตน หรือการดำเนินที่เกื้อกูลแก่สังคม และโลก

๒) สมาธิ คือสิกขาหรือการศึกษาที่ ฝึกในด้านจิต ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ ความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความ เคารพ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน ความ รับผิดชอบ ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความมีปีติอิ่มใจ ความ มีปราโมทย์ร่า เริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พูดสั้นๆ ว่า พัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และ สุขภาพจิต

๓) ปัญญา คือศึกษาหรือการศึกษาที่ ผึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าแนวทางของ ความเป็นจริง การรู้จักหาความ การรู้จักคิด พิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้เข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การ เข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหา และคิดการต่างๆ ในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่ง เน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้ตามที่มันเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่ เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นเท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอด ปัญหา ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์ หลักทั้ง ๓ ประการแห่งไตรสิกขา กล่าวมานี้ เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่งดงาม เป็นสิกขาชีวิตที่งดงามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้ พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษา ไตรสิกขา เป็น การศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ แต่ ถ้ามองหยาบๆ เป็นภาพใหญ่ ก็มองเห็นเป็นการ ฝึกศึกษาที่ดำเนินไปใน ๓ ขั้นตอนไปตามลำดับ^{๔๔} เรื่องไตรสิกขาลแล้ว ชาวพุทธส่วนใหญ่รู้ว่ามันคืออะไรแต่ไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ไม่เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร อะไรเป็นคำสอน อะไรเป็นหลักในการปฏิบัติ อะไรเป็นข้อห้าม หรืออาจมีผู้รู้อยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อยที่จะเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาสอนอะไรและต้องปฏิบัติอย่างไร ถึงจะเข้าสู่ภาวะธรรมของพระพุทธเจ้า อันนี้ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่พระสงฆ์ควรเร่งแก้ไข ซึ่งวันนี้ จะเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับไตรสิกขา ถือว่าเป็นธรรมะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ ว่าได้หากเราทุกคนขาดสิ่งเหล่านี้ ก็หมายความว่าธรรมข้ออื่นอย่าไปพูดถึงเลย

ศีลสิกขา ในด้านของศีลสิกขาคือต้องศึกษาในเรื่องศีล อันได้แก่เจตนาที่จะงดเว้นไม่ ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีใจสูง หรือ อาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม โดยมีส่วนสำคัญที่ควรเน้น คือ

๑. พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ หรืออาจกล่าวว่าเป็นการรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้โดยไม่เกิดผลเสียหรือเกิดโทษ แต่ให้เกิดผลดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้ตาหูเป็น ให้หู ฟังเป็น ๆ อยู่ในหลักของอินทรีย์สังวร นั่นเอง การเสพ การบริโภคปัจจัย ๔ การใช้ประโยชน์จากวัตถุ จากอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีด้วย ปัญญาที่รู้เข้าใจมุ่งคุณค่าที่แท้จริง ให้ได้คุณภาพชีวิต ไม่หลง ไปกับคุณค่าเทียมตามค่านิยมที่ผิด ๆ อันเป็นค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อโก้เก๋ ที่ทำให้บริโภคมาก แต่เสียคุณภาพชีวิต เรียกว่าง่าย ๆ ว่า กินเป็น บริโภคเป็น ใช้เป็น เริ่มด้วยการกินพอดี อันเป็นการปฏิบัติตามหลักของ โภชนะมัตตัญญูตา

๒. พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต เช่น การอยู่ร่วมกัน ในทางสังคม โดยไม่เบียดเบียน ก่อความทุกข์ความเดือดร้อน หรือก่อเวรภัย แต่รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดี กับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล ดำเนินชีวิตตามหลักของศีลให้ความ ร่วมมือกับการรักษากติกาของสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน หรือวินัยแม่บทของ ชุมชนหรือสังคมของตน และวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่าจรรยาบรรณต่างๆ และรู้จักแบ่งปัน การ เผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือ ตามหลักของการให้ทาน เพื่อช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ของเพื่อน มนุษย์ ให้ความสุข และส่งเสริมการสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีงาม ตลอดจนการประพฤติก่อคุณแก่ชีวิตอื่นๆ

^{๔๔} บทความจาก วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, (กรุงเทพมหานคร: ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม- สิงหาคม ๒๕๕๙), หน้า ๑๗๑ - ๑๗๓.

ทั้งสัตว์มนุษย์และพืชพันธุ์ เช่น การร่วมสร้างเขตอภัยทาน นิวาปสถาน การปลูกสวนป่า สร้างแหล่งต้นน้ำ

๓. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพอย่างมีศิลปวิทยาในวิชาชีพที่ฝึกไว้อย่างดี มีความชำนาญที่จะปฏิบัติให้ได้ผลดีและเป็นสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อผลเสียหายแก่สังคม หากแต่เป็นเครื่องแก้ปัญหาของชีวิตและแก้ปัญหของสังคม มีชีวิตที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล ที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของตน ไม่ทำให้ชีวิตตกต่ำ หรือทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือเสื่อมจากคุณความดีในภาวะแห่งตน

จิตศึกษา ในด้านของจิตศึกษาคือศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาจิต หรือที่เรียกว่าสมาธิ แยกได้ดังนี้

๑. ด้านคุณภาพจิต ได้แก่คุณธรรมความดีงามต่างๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตการวะ หิริ โอตตปยะ ฯ ซึ่งหล่อเลี้ยงจิตใจให้เจริญงอกงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม

๒. ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ความสามารถของจิต ที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความไม่ใฝ่ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่น แน่วแน่ ใส สงบ เป็นสมาธิ รวมไปถึงความไม่ประมาท ที่จะทำให้ง้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงาม หรือตั้งมั่นในความดีงามและพร้อมที่จะใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตและประกอบกิจหน้าที่

๓. ด้านสุขภาพจิต ได้แก่สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัวเศร้าหมอง ร่าร้อน หากแต่มีความสดชื่น เอิบอ้อม ร่าเริง เบิกบาน ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุข ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้พฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน หรืออยู่ในภาวะที่สมดุล

ปัญญาศึกษา ในด้านปัญญาศึกษาคือศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญา ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ เช่น

๑. ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา หรือที่เล่าเรียนมาและรับการถ่ายทอดศิลปะวิทยาการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การรับรู้ประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือน หรืออคติด้วยความรัก ความซึ้ง และเพราะความกลัว

๓. การคิดพินิจพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจารณ์ญาณ ด้วยการใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์อิสระไม่ถูกกิเลส เช่น ความอยากได้ผลประโยชน์ และความเกลียดชังเข้าครอบงำ

๔. การรู้จักมอง รู้จักคิด มีหลักการคิด มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง และได้คุณประโยชน์ มีโยนิโสมนสิการ อย่างที่เรียกว่ามองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ สืบสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น ดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป

๕. การรู้จักจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ ฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย

๖. มีความสามารถในการแสวงหา เลือกคัดจัดสรรประมวลความรู้ คิดได้ชัดเจน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงสร้างเป็นเครือข่ายความรู้และสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์

๗. มีความรู้แจ้งเข้าถึงความจริงของโลกและชีวิต รู้เท่าทันกับธรรมดา หรือกับธรรมชาติทั้งหลาย ที่ทำให้วางใจถูกต้องต่อทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแก้ปัญหาชีวิต ขจัดความทุกข์ในจิตใจของตนเองได้ หลุดพ้นจากความยึดติดในสิ่งทั้งหลาย จิตไม่ถูกบีบคั้นครอบงำกระทบกระทั่งด้วยความผันผวนปรวนแปรของสิ่งต่างๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ อยู่เหนือกระแสโลก หากกล่าวโดยสรุปแล้ว ปัญหา ๒ ด้านที่สำคัญ คือปัญหาเข้าถึงความจริงแห่งธรรมดาของธรรมชาติและปัญหาที่สามารถใช้ความรู้นั้นจัดตั้งวางระบบแบบแผนของการดำเนินชีวิตได้ และสังคมของมนุษย์ได้ประโยชน์สูงสุดจากความจริงนั้น

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเราจะเห็นได้ว่า หน้าที่โดยตรงของการศึกษานั้นเป็นตัวแก้ปัญหา ถ้าการศึกษาผิดพลาด กลายเป็นตัวก่อปัญหา เราก็ต้องมาแก้ไขปัญหาที่ตัวการศึกษา เพื่อให้ได้การศึกษาที่ถูกต้อง ให้เป็นการศึกษาที่แท้จริงที่จะเป็นตัวแก้ปัญหา ยิ่งตอนนี้ ทางกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เป็นผู้จัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาของชาติ และจัดเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาเข้าสอนบูรณาการใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ (๘ กลุ่มวิชา) ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือจาก ประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เราเคยท้วงติงเขาพอเอาเข้าจริงๆ เรามีความสามารถทำได้หรือไม่ งานนี้กำลังทำลายมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง อยู่ในขณะนี้

๒.๕.๕ ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบุคคล^{๔๐} โดยใช้หลักไตรสิกขาเต็มระบบ แต่ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาบุคคล เราควรมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อเป็นพื้นฐานเสียก่อน ดังนี้

เมื่อจะให้การศึกษา พุทธศาสนาจะเน้นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในจุดที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้เช่นในพุทธคุณ บทหนึ่งว่า “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” (แปลว่า เป็นสารถิฝึกคนที่ดีควรฝึก ผู้ยอดเยี่ยม)

มีคำตรัสของพระพุทธเจ้ามากมายที่เน้นย้ำหลัก การฝึกฝนพัฒนาตนของมนุษย์ และเร้าเตือนพร้อมทั้งส่งเสริมกำลังใจให้ทุกคนมุ่งมั่นในการฝึกอบรมตนจนถึงที่สุด เช่น

วรมสสูตรา ทนตา อาขานียา จ สินธวา กุญชรา จ มหานาคา อตตทนต์โต ตโต วร้อสตร สินธพ อาขานอย กุญชร และช่างหลวง ฝึกแล้วล้วนดีเลิศ แต่คนที่ฝึกตนแล้วประเสริฐยิ่งกว่านั้น

ทนต์โต เสฏโฐ มนุสเสสุ ในหมู่มนุษย์ผู้ที่ ประเสริฐสุดคือคนที่ฝึกแล้ว

วิชาจรรณสมปนโน โส เสฏโฐเทวมานุเส

ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรรยา เป็นผู้ประเสริฐสุด ทั้งในหมู่มนุษย์และทวยเทพ

มนุสสภูต สมนพทธี อตตทนต์ สมหิต

..... เทวาปิ นมสสันติ

พระสัมพุทธเจ้าทั้งที่เป็นมนุษย์นี้แหละแต่เป็นผู้ได้ฝึกตนแล้ว อบรมจิตถึงที่แล้ว แม้เทพทั้งหลายก็น้อมนมัสการ

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) “จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร” มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่

ความหมายที่ต้องการในที่นี้ก็คือ การมองมนุษย์ ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หรือต้องฝึก และกระตุ้นเตือนให้เกิด จิตสำนึกตระหนักในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักแห่งการฝึกฝนพัฒนาตนนั้น โดยระลึกอยู่เสมอว่า มนุษย์นั้นถ้าไม่ฝึกก็จะไม่ประเสริฐ แต่ถ้าฝึกแล้วจะมีขีดความสามารถสูงสุด เพราะมนุษย์มีความสามารถในการฝึกตัวเองได้จนถึงที่สุด ใช้คำศัพท์ทางวิชาการสมัยปัจจุบันว่า มนุษย์มีศักยภาพสูง มีความสามารถที่จะฝึกตนได้จนถึงขั้นเป็น พุทธ ศักยภาพนี้เรียกว่า โภธิ ซึ่งแสดงว่า จุดเน้นอยู่ที่ปัญญา เพราะโภธินั้น แปลว่า ปัญญาตรัสรู้ ก็คือ ปัญญา ที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นพุทธะนั้นเอง^{๙๑}

ในการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องมียึดคือ ความเชื่อในโภธิเรียกว่า โภธิศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นศรัทธาพื้นฐาน เมื่อมนุษย์เชื่อในปัญญาที่ทำให้มนุษย์เป็นพุทธะได้แล้ว เขาก็พร้อมที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเอง ส่วนการที่บุคคลจะแจ้งประจักษ์โภธิดีหรือไม่นั้น ก็เป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลดังเช่นในหลักบุคคล ๔ ประเภท และขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพของเขาตามที่ได้สั่งสมกรรมไว้ ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าคำว่า โภธินั้นให้จุดเน้นทั้งในด้านของศักยภาพที่มนุษย์ฝึกได้จนถึงที่สุด และในด้านของ ปัญญา ให้เห็นว่าแก่นนำของการพัฒนานั้นอยู่ที่ปัญญา และศักยภาพสูงสุดนั้นก็แสดงออกที่ปัญญา เพราะตัวแทนหรือจุดศูนย์รวมของการพัฒนาอยู่ที่ปัญญา

เพื่อให้โภธินี้ปรากฏขึ้นมาทำบุคคลให้กลายเป็นพุทธะ เราจึงต้องมีกระบวนการพัฒนาที่เรียกว่าสิกขาซึ่งก็คือ การศึกษา สิกขาคือกระบวนการ พัฒนามนุษย์ หรือฝึกมนุษย์ให้โภธิปรากฏขึ้น ทำให้มนุษย์นั้นกลายเป็น พุทธะ

ชีวิตที่ดีคือ ชีวิตที่ดำเนินในแนวทางของโภธิ ชีวิตที่ดีอย่างนี้เรียกว่ามรรค ส่วนวิธีการหรือกระบวนการฝึกมนุษย์ให้มีชีวิตที่ดีเรียกว่าสิกขา เมื่อเราฝึกคนให้มีชีวิตที่ดี ชีวิตที่ดีหรือวิถีชีวิตที่ดีนั้นก็เป็นมรรค มรรคกับสิกขาก็เลยมีความหมายเกือบจะเหมือนกัน มรรคคือการดำเนินชีวิตที่ดี แต่จะมีชีวิตที่ดีได้ก็ต้องมีการฝึกฝนพัฒนา ดังนั้นจึงต้องมีการฝึกที่เรียกว่าเป็นสิกขา เพราะฉะนั้น สิกขาก็คือ การฝึกให้มีชีวิตที่ดีที่ดำเนินตามมรรค และมรรคมืองค์ ๘ นั้นก็สรุปลงได้เป็นสิกขา ๓ คือ ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งเป็นตัวแกนของการฝึก เป็นอันว่าจะต้องจับแยกและโยงให้ถูกต้องว่า มรรคกับ สิกขาเป็นเรื่องที่สัมพันธ์เป็นอันเดียวกัน แต่เป็นคนละแ่งกัน เพราะสิกขาเป็นตัวการฝึกหรือการพัฒนามนุษย์ เมื่อฝึกได้ผล จนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขา มันก็กลายเป็นมรรคไป พอมรรคเกิดขึ้นแล้ว ก็พาเข้าถึงจุดหมายของการศึกษาหรือการพัฒนานั้น คืออิสรภาพที่ปลอดทุกข์ปราศ ปัญหา หรือจะเรียกว่าสันติสุขก็แล้วแต่พอใจ

๒.๕.๖ การฝึกฝนและพัฒนามนุษย์นั้นทางพุทธศาสนา จัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมี บูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมี ดุลยภาพ

๑. ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดย เฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล ก็คือวินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการ พัฒนามนุษย์ เพราะว่าเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะสม กับการพัฒนาและให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อ ฝึก

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๔.

ได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้ว ก็เกิดเป็นศีล ดังนั้น โดยสรุปวินัยจะมาในรูปของการฝึก พฤติกรรมเคยชินที่ดี และการจัดสภาพแวดล้อม ที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี และเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดี ที่พึงประสงค์ การฝึกคนให้คุ้นกับพฤติกรรมที่ดีตลอดจน การจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงในสังคมมนุษย์

๒. สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือ ระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ทั้ง ในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่ว แน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่น ผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พูดสั้นๆ ว่า พัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

๓. ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาใน ด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่างๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้น การรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่เป็นจริง ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึง ขั้นรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็น อิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หลักทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมานี้เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราก็กฝักคนให้เจริญงอกงามในองค์ ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้ นำเขาสู่การ เข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง ตัวการฝึกที่จะให้มี ชีวิตที่ดีงามเป็นสิกขา ตัวชีวิตที่ดีงามที่เกิดจากการฝึกนั้นก็เป็นมรรค^{๙๒}

การฝึกที่เรียกว่าสิกขา หรือแปลว่าการศึกษานี้ บางทีก็ใช้ศัพท์แทนเป็นคำว่า ภาวนา ซึ่งก็คือเรื่องของ สิกขานั้นเอง แต่คำว่าภาวนา แปลว่าทำให้เจริญ ทำให้ เป็นทำให้มีขึ้น หรือฝักอบรม ภาวนาจัดเป็น ๔ อย่าง คือ

๑. ภาวนา การพัฒนากาย คือ การมีความ สัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความ สัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม

๓. จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้ เจริญงอกงามขึ้นในความดีงาม ความเข้มแข็ง มั่นคงสงบสุขและเป็นอิสระ

๔. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การ เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิด เหตุผล และการหยั่งรู้ความจริง จนเข้าถึงอิสรภาพมีชีวิตที่ดีงามปลอดทุกข์ปราศปัญหา

ภาวนา ๔ นี้จะพูดถึงในหัวข้อต่อไปข้างหน้า คำศัพท์อีกคำหนึ่งที่ใช้แทนสิกขาได้คือคำว่า ทมะ ซึ่งก็แปลว่า การฝึก ทมะเป็นคำที่มาจากภาษากรีก มนุษย์ โดยเทียบกับสัตว์ทั้งหลายในแง่ของการฝึก ซึ่งจะ เห็นได้ว่ามี ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง เป็นการฝึกในแง่ของ การปราบพยศ ทำให้หมดสัญชาตญาณป่า เป็นแง่ลบ อีกขั้นหนึ่งมองในแง่บวก เป็นการฝึกให้ทำอะไรต่ออะไรได้ อย่างพิเศษ หรือที่ดีงามเป็นประโยชน์ ทมะ เป็นการฝึก ถ้าเป็นคนก็เป็น ทัมมะ แปลว่า ผู้ที่จะต้อง (ได้รับการ) ฝึก ดังที่ปรากฏในบทพุทธคุณที่ยกมาให้ดูข้างต้น

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๘

ปฏิบัติการด้วยสิกขา แล้ววัดผลด้วยภาวนา ภาวนา มักใช้ในกรณีของการตรวจสอบ คล้ายๆ กับเป็นการวัดผลเพื่อดูว่าด้านต่างๆ ของการพัฒนาชีวิต ของคนนั้นได้รับการพัฒนาครบถ้วน ไหม ส่วนสิกขา นั้น ใช้นับตัวกระบวนการฝึกเอง

ทำไมจึงจัดสิกขาเป็น ๓ (ในเวลาทำการฝึก) และ จัดภาวนาเป็น ๔ (ในเวลาวัดผลคนที่ ได้รับการฝึก) ที่จัด อย่างนี้ เพราะสัมพันธ์กับตัวความเป็นจริงในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติ เอง กล่าวคือ ในเวลาฝึก สิกขา ทั้ง ๓ ด้าน จะผสมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ด้านที่ ๑ คือ ศีล นั้น ที่จริงมันแยกออกเป็น ๒ ส่วนอยู่ในตัว และ การแยกเป็น ๒ ส่วนนี้จะปรากฏชัดอยู่ในภาวนา คือ

๑. ศีล ในส่วนของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสภาพ แวดล้อมทางกาย ที่เรียกว่าสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ ได้ แก่ความสัมพันธ์กับวัตถุหรือโลกของวัตถุและธรรมชาติ ส่วนอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์เช่น เรื่องปัจจัย ๔ สิ่งที่เราบริโภคใช้ สอยทุกอย่าง และการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อม ทั่วๆ ไป

๒. ศีล ในส่วนที่สัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม มนุษย์ด้วยกัน ความเกี่ยวข้องและอยู่ ร่วมกันในหมู่มนุษย์จุดเน้นของศีลในส่วนนี้จะอยู่ที่สังคมมนุษย์คือหมู่มนุษย์ ด้วยกัน ดังจะเห็นได้ชัด ในหลักศีล ๕ ซึ่งมีแต่เรื่องของการ ที่เราจะเข้าไปสัมพันธ์ในหมู่มนุษย์ด้วยกันว่าจะอยู่ร่วม กันได้ดี อย่างไร เราควรมีพฤติกรรมที่ไม่ละเมิดต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน โดยไม่ทำร้ายชีวิตร่างกาย ไม่ลัก ขโมย ไม่ล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์ ไม่ล่วงละเมิดคูครอง ไม่ล่วง ละเมิดด้วยวาจา ไม่สร้างความ ประหวั่นพรันพริ้งนากแล้ว หรือความรู้สึกไม่ปลอดภัยแก่ผู้อื่น ด้วยการดื่มสุราเสพ ของมีเมาที่ทำให้ ตนเองไม่มีสติ และกลายเป็นตัว คุกคามสังคม

โดยทั่วไป เมื่อพูดถึงศีลอย่างเช่นศีล ๕ จะเน้นที่ การละเว้นจากการเบียดเบียนกันทาง สังคม แต่ในความ หมายที่กว้าง ศีลจะรวมถึงการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อมฝ่ายวัตถุ ทางด้านกายภาพทั้งหลายทั้งหมด เช่น เรื่องปัจจัย ๔

สำหรับในไตรสิกขา ศีลจะคลุมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุหรือทาง กายภาพ และทางสังคม รวมไว้ในข้อเดียวกัน แต่เมื่อจัดเป็นภาวนา นั้น ท่านแยก กันชัดเจนออกเป็น ๒ ข้อ โดยจัดเอาเรื่องความสัมพันธ์กับ เพื่อนมนุษย์ในสังคมไว้ในข้อศีลภาวนา ส่วนเรื่องของ ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในโลกวัตถุ ท่านจัดแยก ออกไปเป็นกายภาวนา

เหตุผลที่ว่าทำไมตอนเป็นภาวนาจึงแยก แต่ตอน ที่เป็นสิกขาไม่แยก ก็เพราะว่า ในเวลา ฝึกหรือในกระบวนการฝึกองค์ทั้ง ๓ อย่างของไตรสิกขา จะประสานเป็นอัน หนึ่งอันเดียวกัน แต่ใน ศีลที่แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพในโลกวัตถุ และ ความสัมพันธ์ กับมนุษย์ในสังคมนั้น ความสัมพันธ์ในช่วง เวลาใดเวลาหนึ่งจะเป็นอันใดอันหนึ่งอย่างเดียว ดังนั้นใน กระบวนการฝึกของไตรสิกขา ที่มีองค์ประกอบครบทั้ง สามอย่างทำงานประสานเป็นอันเดียวกันนั้น เราจึงรวม เป็น ศีล สมภาณี ปัญญา ไปเลยทีเดียว โดยที่ในกรณีหนึ่งๆ ศีลอาจจะมีความสัมพันธ์ ด้านที่ ๑ (กายภาพ) หรือ ด้านที่ ๒ (สังคม)^{๕๓} ก็ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในภาวนาจะ แยกออกจาก กันเป็นคนละข้ออย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ ในการตรวจสอบ จะได้วัดผลดูจำเพาะทีละอย่างว่า ใน ด้านกาย ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุ เช่น การบริโภคปัจจัย ๔ เป็นอย่างไร ด้านศีล ความสัมพันธ์ กับเพื่อนมนุษย์เป็นอย่างไร ในภาวนานี้เราแยกได้เพราะ เป็นการตรวจสอบวัดผลว่า

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๒

แต่ละด้านได้พัฒนาไปได้แค่ไหน เป็นอันว่า หลักภาวานานิยมใช้ในขั้นตอนของการวัด ผล แต่ในขั้นตอนของการฝึกหรือตัวกระบวนการฝึกฝน พัฒนาจะใช้เป็นไตรสิกขา

เนื่องจากภาวานาท่านนิยมใช้ในเชิงการวัดผลของ การศึกษาหรือการพัฒนาบุคคล รูปศัพท์ที่พบจึงมักเป็น คำแสดงคุณสมบัติของบุคคล คือแทนที่จะเป็นกายภาวานา ศิลภาวานา จิตภาวานา และปัญญาภาวานา ก็ เปลี่ยนเป็น

๑. ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (มีกายภาวานา) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่ เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักบริโภคปัจจัย ๔ รู้จักใช้ อินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการเสพหรือใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีทั้งหลาย ในทางที่เป็น การส่งเสริมคุณภาพชีวิต (กินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น ดู เป็น ฟังเป็น ฯลฯ)

๒. ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (มีศีลภาวานา) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัย และอาชีพะที่ สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข (เสวนา-คบหาเป็น สังคม เป็น พุดเป็น สื่อสารเป็น ทำเป็น)

๓. ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีจิตภาวานา) คือ มีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อ อารีมีมุทิตา ความเคารพอ่อนน้อม ความกตัญญู กตเวทิตะ เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง มีความเพียรพยายาม มีอุตสาหะวิริยะ รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ มีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอím ผ่องใส และสงบสุข (ตั้งจิตเป็น วางใจเป็น ทำใจเป็น)

๔. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (มีปัญญาภาวานา) คือ รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จัก แก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่ บริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจ เหตุผล มองเห็นสิ่งทั้งหลายตาม เป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจเคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ ด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต เข้าถึงอิสรภาพ ปลอดภัยปราศปัญหา (คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ดับทุกข์เป็น)

ผู้มีภาวานา ครบทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นภาวิตะ ทั้ง ๔ ด้านนี้แล้ว โดยสมบูรณ์เรียกว่า “ภาวิตตตะ” แปลว่าผู้ได้ พัฒนาตนแล้ว ได้แก่พระอรหันต์เป็นอเสขะ คือผู้จบการ ศึกษาแล้วไม่ต้องศึกษาอีกต่อไป^{๕๔}

๒.๕.๗ ระบบไตรสิกขาเพื่อให้องค์รวมพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ได้กล่าวแล้วว่า ในกระบวนการ พัฒนาของไตร สิกขานั้น องค์ทั้ง ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จะทำงาน ประสานโยงส่งผลต่อกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ เมื่อมองไตรสิกขานี้ โดยภาพรวมที่เป็นระบบใหญ่ของการฝึก ก็จะเห็นองค์ ๓ นั้นเด่นขึ้นมาทีละอย่างตามลำดับ คือช่วงแรกเด่นที่ศีล ก็เป็นขั้นศีล ขั้นที่สองเด่นที่ สมาธิก็เป็นขั้นสมาธิช่วงที่สามเด่นที่ปัญญา ก็เป็นขั้น ปัญญา แต่ในทุกขั้นนั่นเอง องค์อีก ๒ อย่างก็ทำงานร่วม อยู่ด้วยโดยตลอด การมองเป็นภาพรวมของระบบใหญ่ อย่างนี้ขอเรียกว่า รอบใหญ่

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๕

เมื่อเราไม่มองภาพรวมของรอบใหญ่อย่างนั้น แต่มาดูการทำงานของกระบวนการศึกษา หรือฝึกฝนพัฒนา นั้นในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ตาม เราก็จะเห็นองค์ทั้งสาม คือ ศิล สมาธิ ปัญญา นั้น ทำงานอยู่ด้วยกันและสัมพันธ์กัน ตลอดเวลา ขอเรียกการมองการทำงานในช่วงสั้นๆ นี้ว่า รอบเล็ก

ในการฝึกไตรสิกขา คือ ศิล สมาธิ ปัญญา แบบรอบเล็กนั้น สามารถเริ่มจากจุดไหน ก่อนก็ได้เช่น ถ้าเรามี ความพอใจ จิตแนบสนิทหรือสนิทใจกับพฤติกรรมอย่างใด (สมาธิ) เราก็จะมีความโน้มเอียงไปสู่การทำพฤติกรรม อย่างนั้น (ศีล) หรือถ้าเราพิจารณาเห็นโดยเหตุผลว่า พฤติกรรม อีกอย่างหนึ่งดีกว่า เราเห็นว่าทำอย่างนั้นจะดี กว่า จะเป็นประโยชน์กว่า (ปัญญา) เราก็จะทำ พฤติกรรมตามที่เราคิดว่าดีกว่านั้น (ศีล) แต่บางทีอาจจะจะมีพฤติกรรมเกิดขึ้นก่อนเช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์โรงเรียน หรือ สถาบันทางสังคม เขาจัดระเบียบความเป็นอยู่คือวางระเบียบวินัยเป็นกฎเกณฑ์ กติกาขึ้นมาแล้ว เราเข้าไปอยู่ในหมู่ในพวกก็ทำตามเขาไป (ศีล) ต่อมา จากความเคยชินในการทำ พฤติกรรมอย่างนั้นไปเรื่อย โดยไม่ขัดชินฝืนใจ เราก็เกิดความพอใจสนิทใจกับพฤติกรรมนั้น (สมาธิ) แล้วบางทีก็เลยมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เป็นระเบียบหรือ กฎเกณฑ์กติกาของพฤติกรรมนั้นว่ามีประโยชน์ (ปัญญา) พอปัญญาเห็นคุณค่าของพฤติกรรมอย่างนั้น แล้ว ก็ยังทำพฤติกรรมอย่างนั้นหนักแน่น ขึ้นอีก (ศีล) แล้วก็ยังมีความสุขความพอใจสนิทใจกับพฤติกรรมนั้นมาก ขึ้น (สมาธิ) ฯลฯ เพราะเหตุที่ มีการโยงส่งผลต่อกันไปมาอย่างนี้ ก็ทำให้เรามีการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมมีผล ตีงขึ้นได้อีก

ในการฝึกนี้จะเห็นว่า ทั้งศีล สมาธิและปัญญา ๓ อย่างนี้ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าอย่างใดอย่างหนึ่งไม่พร้อมหรือไม่ร่วมประสานก็จะทำให้กระบวนการฝึกไม่ได้ผลดี เช่น ในการฝึกระเบียบ วินัยถ้าจิตใจของผู้ถูกฝึกไม่มีความสุข ทำให้เกิดการฝืนใจขึ้นก็เสียองค์ประกอบ การฝึกนั้นก็มิ

ความโน้มเอียงที่จะได้ผลยาก แต่ถ้าในการฝึกพฤติกรรมนั้นจิตใจของผู้ถูกฝึกมีความพึงพอใจ มีความสุขในการกระทำพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมนั้นก็จะมีมั่นคงยิ่งถ้าเขาได้มีปัญญามองเห็นคุณค่าของการฝึกพฤติกรรมนั้นว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า เกื้อกูล เป็นประโยชน์ด้วย ก็จะมี ความมั่นคงและมั่นใจ พร้อมทั้งมีความสุขในการทำพฤติกรรมนั้นมากยิ่งขึ้นไปอีก ดังนั้นองค์ทั้ง ๓ อย่างจึง ต้องสัมพันธ์กัน การพัฒนาไตรสิกขาในระดับรอบเล็ก ที่ควรปฏิบัติให้ได้เป็นประจำ และเป็นสิ่งที่ ปฏิบัติได้จริงโดยไม่ยากเลย ก็คือ การนำไตรสิกขาเข้าสู่การพิจารณาของโยนิโสมนสิการ หรือการ โยนิโสมนสิการในไตรสิกขา กล่าวคือ

ในการกระทำทุกครั้งทุกอย่าง ไม่ว่าจะแสดงพฤติกรรมอะไร หรือมีกิจกรรมใดๆ ก็ตาม เราสามารถฝึกฝน พัฒนาตนและสำรวจตรวจสอบตนเอง ตามหลักไตร สิกขานี้ ให้มีการศึกษาครบทั้ง สามอย่าง ทั้งศีล สมาธิ และปัญญา พร้อมกันไปทุกครั้งทุกครั้ง คือเมื่อทำอะไรก็ พิจารณาว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของเราครั้งนี้ มีการ เบียดเบียน จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ใครหรือไม่ หรือว่าเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล ช่วยเหลือ ส่งเสริม และ สร้างสรรค์(ศีล)

ในการกระทำเดียวกันนี้ จิตใจของเราเป็นอย่างไร เราทำด้วยจิตใจที่เห็นแก่ตัว มุ่งร้าย ต่อใคร ทำด้วยความ โลก โกรธ หลง หรือไม่ หรือทำด้วยความเมตตา มีความปรารถนาดี ทำด้วย ศรัทธา ทำด้วยสติ มีความเพียร มีความรับผิดชอบ เป็นต้น และในขณะที่ทำให้เรามีสภาพจิตใจเป็น อย่างไร เราร้อน กระวนกระวายขุ่นมัว เศร้าหมอง หรือว่ามีจิตใจที่สงบ ร่าเริง เบิกบาน เป็นสุข เอิบอิม ผ่องใส (สมาธิ)

การกระทำครั้งนี้ เราทำด้วยความรู้ความเข้าใจใน เรื่องที่ท่า มองเห็นเหตุผล รู้เข้าใจหลักเกณฑ์และความมุ่งหมาย มองเห็นผลดีผลเสีย และหนทางแก้ไขปรับปรุง พร้อมดีแล้วหรือไม่ (ปัญญา)

เพราะฉะนั้น คนที่ฉลาดจึงสามารถบำเพ็ญสิกขา คือฝึกฝนพัฒนาตน และสำรวจตรวจสอบวัดผลการพัฒนาตนได้เสมอตลอดทุกครั้งทุกเวลา เป็นการบำเพ็ญไตรสิกขาในระดับรอบเล็ก (คือครบทั้งสามสิกขาในพฤติกรรมเดียวหรือกิจกรรมเดียว) พร้อมกันนั้นก็เจริญไตรสิกขาในระดับรอบใหญ่ (คือค่อยๆ พัฒนาขึ้นไปทีละส่วน) ไปด้วย ชนิดที่ดูภายนอกก็เหมือนศึกษาไปตาม ลำดับทีละอย่าง โดยที่การบำเพ็ญไตรสิกขาในระดับรอบเล็กนี้ก็ช่วยให้การเจริญไตรสิกขาในระดับรอบใหญ่ก้าวหน้าไปด้วยดี แล้วในทางย้อนกลับการเจริญไตรสิกขาในระดับรอบใหญ่ ก็จะช่วยส่งเสริมให้การบำเพ็ญไตรสิกขาในระดับรอบเล็กมีความมั่นคงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนเต็มเปี่ยมในที่สุด

ตามที่กล่าวมานี้ต้องการให้มองเห็นความสัมพันธ์ อย่างอิงอาศัยซึ่งกันและกันขององค์ประกอบที่เรียกว่า สิกขา ๓ ในกระบวนการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรม เป็น การมองรวมๆ อย่างสัมพันธ์ถึงกันหมดในรอบเล็ก โดยไม่ได้แยกออกเป็นเรื่องๆ แต่ถ้ามองในแง่ของช่วงยาว จุด เน้นจะต่างกันในกระบวนการฝึกนี้ กล่าวคือ เริ่มต้นจุดเน้นจะอยู่ที่ศีล ส่วนสมาธิและปัญญาจะเป็นตัวแทรกเสริมหรือแฝงอยู่ ต่อมาในช่วงที่ ๒ เมื่อศีลมั่นคงดีแล้วก็จะเน้นเรื่องสมาธิ โดยมีศีลเป็นฐานรองรับ และปัญญาก็คอยดูแลอยู่จึงมองเห็นเป็นภาพรวมแบบหยาบๆ ว่า ชั้น แรกฝึกศีล ชั้นที่สองฝึกสมาธิ และชั้นสุดท้ายฝึกปัญญา คนที่จะฝึกปัญญาได้ดั้นนั้น ด้านศีล ด้านสมาธิ ต้องมั่นคงเป็นฐานอยู่แล้ว^{๙๕}

๒.๕.๘ วินัยคือการจัดสรรให้เกิดโอกาสในการพัฒนา ในการฝึกระดับศีล หรือพัฒนาศีลนั้น ตามปกติจะใช้วินัยเป็นเครื่องฝึก แต่เมื่อพูดถึง วินัย หลายคนจะมีภาพในใจที่ไม่ค่อยถูกต้อง ซึ่งจะ ทำให้ เสียผลต่อการศึกษา จึงควรระยงเรื่องนี้ขึ้นมาทำความเข้าใจกันสักหน่อย กล่าวคือ เราจะต้อง เน้นการมองวินัย ในแง่บวก คือวินัยนั้นในความหมายที่ถูกต้องจะไม่เป็น เรื่องของการบังคับ ซึ่งเป็น นัยลบ แต่เป็นเรื่องของการจัด สรรให้เกิดโอกาสในการพัฒนานั่นเอง

แนวทางที่จะทำให้มองวินัยในทางบวกนั้นมีหลาย อย่าง วินัย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเรามีวัตถุประสงค์ที่มุ่ง ประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม เช่น เราต้องการที่อยู่อาศัยที่ เรียบร้อยอยู่สบาย ต้องการโอกาสในการที่จะทำงานต้องการความคล่องตัวในการดำเนินกิจการต้องการการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข เราจึงดำเนินการจัดข้าวของ อุปกรณ์ให้เป็นที่ เป็นทางไม่เกะกะและใช้สะดวก จัด ระเบียบการ อยู่ร่วมกันในบ้าน ในที่ทำงาน ในท้องถนน จัดลำดับการใช้เวลาเป็นต้น เมื่อเราจัดระเบียบดีและพากันปฏิบัติตามระเบียบนั้น เราก็มีเวลาและโอกาส ตลอด จนความคล่องตัวมากขึ้นในการทำงาน และ ทำการต่างๆ ที่ปรารถนา เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์โดยแท้ของวินัย คือการจัดสรรโอกาส ให้มนุษย์ สามารถทำอะไร ได้สะดวก และมากขึ้น อันเป็นการเอื้อโอกาสต่อการพัฒนา

อนึ่ง วินัยนั้นสัมพันธ์กับจิตสำนึกของมนุษย์ คือ จิตสำนึกในการพัฒนาตน ถ้ามนุษย์มี จิตสำนึกในการ พัฒนาตน วินัยก็จะได้ผลและจะเกิดผลดีทางจิตใจด้วย เช่น มีความสมปรารถนา ความภูมิใจ และมีความสุข แต่ถ้าไม่มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง ก็เสี่ยงต่อการฝืนใจ แล้วความ ทุกข์ก็ตามมา คำว่าจิตสำนึกในที่นี้หมายความว่า เรามองเห็นหรือยึดถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผูกพันกับ ตนเอง ว่าเราจะต้องฝึกตัว การฝึกตัวเป็นสิ่งที่ดีเป็น สิ่งจำเป็นในชีวิตของเรา เพื่อชีวิตที่ดีงามขึ้นเรา

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๑

จำเป็นต้องฝึกตน คือมองเห็นประโยชน์คุณค่า ความสำคัญของการฝึกที่จะต้องเอาตัวเข้าไปปฏิบัติ เมื่อมีจิตสำนึกอย่างนี้ เขาก็จะมองเห็นว่าการฝึกนั้นเป็นเรื่องที่เราได้และการ ฝืนใจจะไม่เกิดขึ้น เมื่อพบสิ่งที่ทำยาก พอนึกว่าเราจะได้ ฝึกตัว ความยากนั้นก็กลายเป็นการได้ขึ้นมาทันที เขาจะรู้สึกภูมิใจที่จะทำสิ่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบทางด้านจิตจึง เข้ามาสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการรักษาวินัยอยู่เรื่อยๆ และปัญญาจะทำให้รู้ว่าวินัยนั้นช่วยจัดสรรโอกาสให้แก่ การมีชีวิตที่ดีอย่างไร เมื่อได้เห็นคุณค่า เช่นนั้น ก็ยังเกิดความพอใจ ดังนั้นการฝึกพฤติกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับปัญญา ด้วยเหตุนี้ ทางที่ดีก่อนจะวางระเบียบจึงควรต้องชี้แจงให้เห็นเหตุผล ให้เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์กติกานั้นๆก่อน

อีกอย่างหนึ่ง วินัยมีความหมายเป็นกติกาสังคม คือเป็นข้อตกลงว่า เพื่อการอยู่ดีร่วมกัน ทุกคนจะถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางกันไว้ว่าจะทำหรือไม่ทำ อะไรๆ อย่างไร ถ้าใครไม่ทำตามหรือล่วงละเมิดจะต้อง ได้รับโทษอย่างไร ตรงนี้เป็นวินัย ในความหมายของกติกาสังคม คือสิ่งที่หมายรู้ร่วมกัน เพื่อจะได้ปฏิบัติตัวหรือวางตัวได้ถูกต้อง สำหรับคนที่ยังไม่พัฒนาก็จะรู้สึกว่าการฝึกเหล่านี้เป็นเครื่องปิดกั้นบีบคั้นตนเอง แต่สำหรับคนที่พัฒนาแล้วมีปัญหามองเห็นเหตุผลกลับมองว่า กติกาเหล่านี้เป็นเครื่องช่วยให้เขาทำตัวได้ถูกต้อง มันเป็นเพียงสิ่งหมายรู้ร่วมกันว่าเราจะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างไร เพราะถ้าคนมาอยู่ร่วมกันมากๆ แล้วไม่มีกติกา แต่ละคนก็จะอึดอัดขัดข้องทำอะไรไม่ถูก ดังนั้นวินัยในความหมายหนึ่งจึงเป็นกติกาสังคมหรือสิ่งหมายรู้ร่วมกัน เพื่อช่วยให้ปฏิบัติตัววางตนและทำกิจการต่างๆ ได้ถูกต้อง ดังนั้น วินัยจึงต้องอาศัยปัญญาด้วย และวินัยนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความถูกต้อง จึงจะสัมฤทธิ์ผล ให้เกิดศีลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา^{๔๖}

๒.๕.๙ ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับพฤติกรรม ได้พูดถึงหลักการใหญ่โดยทั่วไปอย่างกว้างๆ มาแล้ว คราวนี้จะพูดจำกัดวงแคบเข้ามา โดยเน้นการพัฒนาในระดับพฤติกรรม จะขอเริ่มด้วยการตอบคำถามเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบก่อน แล้วจะพูดถึงข้อควร สังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับพฤติกรรมโดยทั่วไป ในการฝึกหรือพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบนั้น ถ้าเริ่มจากศีลก็จะเป็นเรื่องของการวางข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ระเบียบ เป็นวินัยขึ้นมา โดยมากจะใช้วินัยนี้เป็น ฐานก่อน ทำให้คนที่ไม่มีความรับผิดชอบต้องมีความรับผิดชอบ โดยที่เขาต้องทำตามกฎเกณฑ์ กติกานั้น แต่ในขณะที่ถ้าความสำนึกในจิตของเขายังไม่มี การปฏิบัติของเขาก็ได้แค่พฤติกรรมที่แสดงออกมาในขั้นศีลเท่านั้น ศีลอย่างนี้ยังไม่มั่นคง เพราะไม่ได้เกิดจากจิตสำนึก ไม่มีการพัฒนาด้านจิตมาช่วยหนุน จึงต้องฝึกด้านจิตเข้ามาร่วม ด้วย เช่น ให้มีบรรยากาศที่ดีงาม มีความสบายใจ มีความสุขในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ และถ้าจะให้ดีกว่านั้นก็ปัญหาความช่วยเหลือคือให้เขาเห็นประโยชน์หรือคุณค่าในการที่เขาทำอย่างนั้น ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดชี้แจงอบรมทางด้านความรู้ให้เขาเห็นเหตุผลในการที่จะต้องมีความรับผิดชอบ แต่ในเบื้องต้นของการฝึกจะเริ่มด้วยส่วนที่เป็นรูปธรรมที่เป็นของหยาบมองเห็นง่าย ศีล จึงมาก่อน เพื่อสร้างพฤติกรรมเคยชินไว้ เมื่อพฤติกรรมมีความเคยชินแล้ว ก็ถือได้ว่าสำเร็จไปแล้วขั้นหนึ่งคือในขั้นของศีล

ในเรื่องศีลนี้มีหลักการอย่างหนึ่งว่า มนุษย์ต้องมีการเคลื่อนไหวและการเคลื่อนไหวนั้นก็ ต้องเป็นไปในรูปลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเคลื่อนไหวในรูปลักษณะ ใดๆอย่างหนึ่งนั้นแล้ว

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔

พอจะมีการเคลื่อนไหวเช่นนั้นใหม่อีกเขาก็มักจะดำเนินตามรูปลักษณะของการเคลื่อนไหวอย่างนั้นซ้ำอย่างเดิม และเมื่อทำอย่างนั้นต่อไป การเคลื่อนไหวในรูปลักษณะนั้นก็กลายเป็นพฤติกรรมเคยชิน พอเป็นพฤติกรรมเคยชินแล้วก็แก้ไขยาก ถ้าเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ดีก็จะเป็นประโยชน์ต่อไปตลอด แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ไม่ดีก็เป็นการเสียหายแก่ชีวิตของเขา เช่นเสียบุคลิกภาพ นำรังเกียจ เสียความรู้สึกของผู้พบเห็น หรือสร้างความรู้สึกรังเกียจ เป็นปฏิปักษ์ เป็นต้น เพราะ ฉะนั้น ตรงนี้ก็จึงเป็นจุดช่วงชิงที่ว่าจะทำอย่างไรให้คนมี พฤติกรรมเคยชินที่ดีได้ก่อน โดยเฉพาะสำหรับเด็กๆ เรื่องนี้สำคัญมาก การยืนเดินนั่งนอน กิน ดื่ม ฯลฯ เป็นที่จับของพฤติกรรมเคยชินได้ทั้งหมด ดังนั้น การวางระเบียบ วินัยต่างๆ ในความหมายหนึ่งก็คือระบบการสร้างพฤติกรรมเคยชินที่มุ่งให้เกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดี และพฤติกรรมเคยชินที่ตีนี้แหละเป็น ศิล ซึ่งแปลว่าพฤติกรรมดีงามที่เป็นปกติของเขา เมื่อคนปฏิบัติตามวินัยแล้ว ความประพฤติอย่างนั้นก็กลายกลายเป็นความเคยชินเป็นปกติ ของเขาอย่างนั้น เช่นมารยาทในการขับรถ มารยาทของคนเดินถนน เป็นต้น

ดังนั้น จุดสำคัญที่จะต้องตั้งเป็นเป้าหมายอันดับแรกก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้เด็กหรือคนที่เข้ามาใหม่ได้ พฤติกรรมเคยชินที่ดีติดตัวไป โดยเฉพาะคนที่มีความพิการในการฝึกน้อย พอเคยชินอย่างไรรู้จักจะอยู่กับพฤติกรรมนั้น จะติดจะยึดอยู่กับพฤติกรรมเคยชินนั้น จะแก้ไขปรับปรุงได้ยากหรือไม่ได้เลย จะพัฒนาเหนือกว่านั้นยาก ต่างจากคนที่มีความพิการในการพัฒนาสูง ซึ่งสามารถปรับปรุงตัวเองได้เสมอ ไม่อยู่ในความครอบงำของความเคยชิน แต่คนประเภทนี้มีจำนวนน้อยอย่างยิ่ง เราจะต้องระลึกไว้ว่าในแง่ของสังคมนั้นเราพูดถึงคนส่วนใหญ่ เรากำลังเอาหลักการนี้มาใช้กับคนส่วนใหญ่ ซึ่งชีวิตติดอยู่ในกรอบของพฤติกรรมเคยชิน การพัฒนาในระดับศีลจึงมีความสำคัญมาก เราจึงต้องเน้นเรื่องการสร้างพฤติกรรมเคยชินที่ดี

สำหรับคนส่วนใหญ่ที่ว่ามันั้น เมื่อเขามีพฤติกรรมเคยชินอย่างไรแล้ว ก็เกิดการยึดติดว่าอันนี้แหละดี เขาเคยทำมาอย่างนี้ ใครทำอย่างอื่นจะแปลกเขาจะไม่เห็นด้วย คนพวกนี้อาจจะไม่ใช้ปัญญา อาจจะไม่ยอมคิดพิจารณาเลยด้วยซ้ำ เขาเพียงแต่ยึดติดในสิ่งที่ตนเองเคย ทำมาเท่านั้น ในเมื่อมนุษย์อยู่ในสภาพอย่างนี้มาก เราจึงต้องใช้หลักธรรมชาติเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ คือชิงสร้างระบบพฤติกรรมเคยชินที่ดีให้สะสมขึ้นมาก่อน เรื่องของแบบแผน ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามตลอดจนกฎเกณฑ์กติกาที่ออกมาในรูปของบัญญัติทางสังคมเป็น กฎหมายเป็นต้นนั้น ก็รวมอยู่ในหลักการนี้ ถ้าเราวางระบบให้ดี จนลงตัวติดเป็นพฤติกรรมเคยชินของคนรุ่นหนึ่งได้แล้ว มันก็จะเกิดการสะสมและถ่ายทอดจากคนรุ่น เก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตามๆ กันไป แล้วก็ จะส่งผลไปที่จิตใจให้เกิดความชื่นชมและยึดถือด้วย เวลาจะประพฤติอย่างนั้นความชื่นชมยึดถือในจิตใจก็จะส่งแรงเสริมเจตจำนงให้เจตนามุ่งไปที่จะทำที่จะประพฤติอย่างนั้น

เป็นอันว่า การฝึกฝนพัฒนาในขั้นศีลเป็นขั้นที่สำคัญมาก โดยเฉพาะสำหรับคนส่วนใหญ่ ในสังคม ถ้าบุคคลเกิดพฤติกรรมเคยชินที่ไม่ดีแล้ว การที่จะเปลี่ยนแปลงก็ทำได้ยากแต่อย่างไรก็ตาม ในพระพุทธศาสนาซึ่งถือหลักสิกขาแห่งการฝึกฝนพัฒนาคน การปรับปรุงพัฒนาแม้จะทำได้ยาก ก็ถือว่าต้องพยายามทำ และการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น ก็สามารถทำได้โดยใช้หลักไตรสิกขานี้แหละ เพราะไตรสิกขานั้นเมื่อมองในแง่ของการพัฒนา สิ่งที่จะต้องทำอย่างหนึ่งก็คือการแก้ไขปรับปรุงความเคยชิน ด้านหนึ่งนั้นมันเป็นการสร้างพฤติกรรมที่ดี แต่พร้อมกันนี้อีกด้านหนึ่งก็เป็นเรื่องของการแก้ไขพฤติกรรมเคยชินที่ไม่ดีด้วย

ยิ่งกว่านั้นยังก้าวต่อไปสู่การปรับปรุงแม้แต่พฤติกรรมเคยชินที่ติดอยู่แล้ว ให้เป็นไปด้วยจิตใจและปัญญาที่ถูกต้องให้ดียิ่งขึ้นไปอีก อย่างเช่น วัฒนธรรมของสังคมที่ถ่ายทอดกันมาด้วยความเคยชินจนเป็นแบบแผนนั้น เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนมาก บางอย่างในวัฒนธรรมนั้น ที่ว่าดีในสมัยหนึ่ง เมื่อผ่านมาถึงอีกสมัยหนึ่ง อาจกลายเป็นไม่ดี หรือบางอย่างที่ดีอาจตกมาถึงปัจจุบันในรูปแบบที่คลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปแล้ว หรือบางอย่างที่ว่าดีอาจเหลืออยู่ เพียงรูปแบบภายนอก แต่สาระหรือความหมายที่แท้จริง สูญหายไปแล้วหรือยิ่งกว่านั้นอาจมีความหมายอื่นที่ เป็นโทษเข้าไปแทนที่ ดังนั้นเป็นต้น

ความคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนและโทษเหล่านี้บางทีเราก็ไม่รู้ จนกระทั่งมีผู้สติปัญญามาชี้ให้เห็นจุดเห็นแก่ที่ จะปรับปรุงแก้ไข (บางทีสติปัญญาไม่พอดีก็ชี้ผิดเสียอีก) จึงได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนากันไป (บางที ผู้ที่ติดก็ต้านอย่างหนัก) เรื่องพฤติกรรมเคยชินของมนุษย์ แม้แต่ในระดับสังคม ก็ต้องมีการแก้ไขพัฒนาอยู่เรื่อย ถ้าพูดถึงในระดับบุคคลก็ยิ่งต้องพัฒนาตลอดเวลา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า คนส่วนมากมักจะได้แค่พฤติกรรมเคยชิน จะพัฒนาเหนือกว่านั้นไปได้อย่างไร คนที่พัฒนาตนเองได้ดีก็คือคนที่สามารถอยู่เหนืออำนาจของความเคยชิน คนประเภทนี้จะปรับตัวพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษ

พฤติกรรมที่ลงตัวโดยเคยชินอย่างละเอียดอ่อนเรียกว่า วาสนา (แปลว่า การสั่งสมอบรมมา ซึ่งก็คือการสั่งสมพฤติกรรมเคยชินนั่นเอง) ได้แก่แบบแผนพฤติกรรมที่บุคคลนั้นได้สะสมมากับตนเองจนกลายเป็นลักษณะประจำตัวของเขา เช่น จังหวะท่าทีในการเดิน การพูดคำติดปาก เป็นต้น ซึ่งแต่ละคนจะแสดงออกแตกต่างกัน ถือเป็นวาสนาของแต่ละคน

เมื่อบุคคลมีวาสนาอย่างไร วาสนานั้นก็จะเป็น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำชีวิตของเขาไปในแนวทางหนึ่งโดยเฉพาะ แม้แต่ความเคยชินทางความคิดที่เป็นพฤติกรรมทางจิต เช่นว่าชอบอะไรไม่ชอบอะไร เป็นต้น ก็เป็นวาสนาเช่นเดียวกัน เมื่อเขามีวาสนาเกี่ยวกับอะไรในทางใด มันก็ชักจูงเขาไปในทางนั้นไปหาสิ่งนั้น วาสนาก็เลยกลายเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของเขาไป

นอกจากนั้น วาสนายังเป็นตัวกระทบที่ทำให้คน อื่นมีปฏิกิริยาต่อเขาในรูปใดด้วย เช่น ดึงดูดหรือผลักไล่ทำให้ชอบหรือทำให้เกลียด ในความสัมพันธ์กับคนหมู่มากหรือเป็นปฏิกิริยาเฉพาะตัวกับบางคน ดังจะเห็นได้ในลักษณะการพูดของแต่ละบุคคล บางคนพูดสละสลวยรื่นหู บางคนพูดกระซอกโฮกฮาก บางคนพูดแล้วคนชอบฟัง บางคนพูดแล้วคนรำคาญ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีผลต่อความเป็นไปในชีวิตของเขาทั้งสิ้น

วาสนาเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็แก้ไขยาก เพราะเป็นสิ่งที่ลงร่องลึก ผู้ที่ละวาสนาได้หมดมีเพียงบุคคลเดียวคือพระพุทธเจ้า หมายความว่าพฤติกรรมเคยชินหมดไป เพราะพฤติกรรมอยู่ภายใต้การนำของสติปัญญาอย่างเดียว คือทำได้ด้วยสติปัญญา ไม่ได้ทำไปโดยความเคยชิน ส่วนพระอรหันต์คนอื่นแม้แต่พระอรหันต์ ก็แก้ไขได้แต่เฉพาะวาสนาร้ายแรงที่เป็นโทษต่อชีวิตและสังคม ส่วนวาสนาที่ไม่ร้ายแรงก็ยังคงอยู่ เช่นบางท่านพูดจาไม่เพราะหู บางท่านเดินไม่ค่อยชวนดู เป็นต้น รวมความว่าเรื่องของวาสนามีทั้งดีและไม่ดี และวาสนานั้นก็เป็นผลกรรมส่วนหนึ่ง

ในเรื่องกรรมนั้น พอเกิดปัญหาขึ้นมาแล้ว เจตนาที่เป็นตัวกรรมก็ค่อยๆ เปลี่ยนจากการอยู่ใต้บังคับของตัณหา มาอยู่ใต้การชี้แนะของปัญญา จนในที่สุด เจตนาเองก็จะหมดหน้าที่ไปด้วย ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายที่ชีวิตจะเป็น อยู่ด้วยปัญญา นี่คือนิวาสที่เรียกว่าสังกรรม เพราะพฤติกรรมไม่ต้องอยู่

ในบงการของเจตนาที่มุ่งที่เลือกกว่าตัวเราจะเอาอย่างไร แต่เปลี่ยนมาเป็นอยู่และทำการต่างๆ ด้วยปัญญา ด้วยความรู้หรือปฏิบัติการด้วยความรู้ความเข้าใจ ไม่ใช่ปฏิบัติการด้วยความจำนงใจ ว่าตัวเราต้องการเอาอย่างนั้นอย่างนี้

อย่างไรก็ตาม ในระดับของปุถุชนที่ยังไม่พ้นจากพฤติกรรมที่เป็นไปด้วยเจตนา เมื่อมีการศึกษาพัฒนาตนขึ้น ปัญญา ก็จะเข้ามาช่วยชี้ทาง ทำให้มีการเลือกตัดสินใจที่ดิงามถูกต้อง ประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจและ ความมีเหตุผลมากขึ้น และทำการต่างๆ ด้วยฉันทะ ที่จะนำไปสู่ความไร้ทุกข์ลดปัญหา ตลอดจนมีอิสรภาพและ สันติสุขทั้งในชีวิตและในสังคมมากขึ้นๆ ตามระดับของการพัฒนา^{๙๗}

เรื่องการพัฒนาตามหลักธรรมไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เป็นเป้าหมายหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสถานศึกษาตามแนววิถิปุทธ “โรงเรียนวิถิปุทธ” หมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไป แต่เน้นนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถิปุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ แต่เดิมมา ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ๓ ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิต ทุกด้าน สู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้^{๙๘} ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธว่า โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ^{๙๙} วิถิปุทธว่า โรงเรียนวิถิปุทธ เป็นโรงเรียนระบบปกติที่สอนวิชาต่างๆ เหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน เน้นการบูรณาการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๑๐๐} ความหมายของ โรงเรียนวิถิปุทธว่า คือ โรงเรียนระบบปกติ ที่นำ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น^{๑๐๑}

หลักทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมานี้เป็นส่วนประกอบ ของชีวิตที่ดิงาม เราก็กฝักคนให้เจริญงอกงามในองค์ ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้นำเขาสู่การ เข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง ตัวการฝึกที่จะให้มี ชีวิตที่ดิงามเป็นสิกขา ตัวชีวิตที่ดิงามที่เกิดจากการฝึกนั้น ก็เป็นมรรค

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๓.

^{๙๘} สมเด็จพระพุทธาจารย์ ความหมายของสถานศึกษาตามแนววิถิปุทธ “โรงเรียนวิถิปุทธ” , (สพฐ ,กระทรวงศึกษาธิการ : กรุงเทพมหานคร), ๒๕๔๗ : ๓๑.

^{๙๙} ยศพร เสนะวิณิน **สรุปความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธ**, (สพฐ,กระทรวงศึกษาธิการ : กรุงเทพมหานคร), ๒๕๔๘ : ๒.

^{๑๐๐} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธ, (กรุงเทพมหานคร : สพฐ,กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๔๗ : ๑๑.

^{๑๐๑} พจนนพร จิตเจริญทวีโชค ได้สรุปความหมายของ **โรงเรียนวิถิปุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : สพฐ ,กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๔๘ : ๑๒.

การฝึกที่เรียกว่าสิกขา หรือแปลว่าการศึกษานี้ บางทีก็ใช้ศัพท์แทนเป็นคำว่า ภาวนา ซึ่งก็คือเรื่องของ สิกขานั้นเอง แต่คำว่าภาวนา แปลว่าทำให้เจริญ ทำให้ เป็นทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม ภาวนาจัดเป็น ๔ อย่าง คือ

๑. กายภาวนา การพัฒนากาย คือ การมีความ สัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ
๒. ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความ สัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ ในสังคม
๓. จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้ เจริญองงามขึ้นในความดีงาม ความ เข้มแข็ง มั่นคงสงบสุข และเป็นอิสระ

๔. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การ เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิด เหตุผล และการหยั่งรู้ความจริง จนเข้าถึงอิสรภาพ มีชีวิตที่ดีงามปลอดทุกข์ปราศปัญหา ^{๑๐๒}

การศึกษาระบบการสร้างความภาวนา ๔ โดยใช้ หลักไตรสิกขา กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของไตรสิกขาและภาวนา ๔ สรุปได้ความว่า ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกอบรมตนในด้านความประพฤติทางกาย ความประพฤติทางจิต และความสามารถทางปัญญา เพื่อการหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของกิเลสอันเนื่องมาจากการรู้แจ้ง สัจธรรมตามความเป็นจริง และภาวนา ๔ เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมนั้น สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตให้พ้นทุกข์ ซึ่ง การศึกษาและอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็น การฝึกฝนวิธีการใช้องค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา ให้ทำหน้าที่อย่างมี ประสิทธิภาพในการหาเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง และนำพาชีวิตให้พบกับประโยชน์สูงสุด ^{๑๐๓}

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา หมายถึง การเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีลจากนั้นก็ต่อด้วยจิตเพื่อให้บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และต่อด้วยปัญญาเพื่อให้บริบูรณ์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิต ดีงามและถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมไปสู่จุดหมายสูงสุดในปัจจุบัน และอนาคต และจากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว สถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ คือ สถานศึกษา ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ และพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของพระสงฆ์ พบว่ามีผู้ได้ศึกษาวิจัยไว้อย่างกว้างขวาง ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

^{๑๐๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) “จะพัฒนานคนกันได้อย่างไร?”, สิงหาคม ๒๕๕๑, หน้า ๔๖.

^{๑๐๓} พิษณุรักษ์ บุญช่วย, “การศึกษาระบบการสร้างความภาวนา ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๙, บทคัดย่อ.

พระมหาสมควร ธมฺมธีโร วิจัยเรื่อง “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรม และ จริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบาง แด กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรม และ จริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีความเชื่อ ต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน และ ผู้ปกครอง ที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกันมีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน^{๑๐๔} ยังมี การส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

พระไพฑูริย์ ศรีบูรินทร์ งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) เจ้าอาวาสใน จังหวัดเพชรบุรีสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ทั้งสามด้านมากที่สุดในเรื่อง การ จัดการศึกษาแผนกธรรม การเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย การแนะแนวและการฝึกอบรม ศิลปะแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ๒) ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์มากต่อการส่งเสริม การศึกษานอกระบบของเจ้าอาวาสมี ๔ ตัวแปรจากทั้งหมด ๑๑ ตัวแปร คือ สถานที่ตั้งวัด วุฒิทาง นักรธรรมและจำนวนภิกษุในแต่ละวัด ๓) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบของเจ้าอาวาสวัดคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน ตลอดจนขาดงบประมาณและ อุปกรณ์ในการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๐๕} บทบาทพระสงฆ์ ๖ ด้าน

พระสุพิศ วันทะวงษ์งานวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทเจ้าอาวาสในการ บริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการ ปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้า อาวาสมีบทบาทในการบริหารจัดการวัด ด้านการปกครองและด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ๒) เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร และคณะกรรมการบริหารวัดมีความ คิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญจังหวัดศรี สเกษทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๑๐๖}

^{๑๐๔} พระมหาสมควร ธมฺมธีโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแคว กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๑๐๕} พระไพฑูริย์ ศรีบูรินทร์, “บทบาทของเจ้าอาวาสในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๑๐๖} พระสุพิศ วันทะวงษ์, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ทวี เขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ปัญหาในการบริหารจัดการวัด ๓ อันดับแรกคือ ขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาแก่ภิกษุสงฆ์ ขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรม และพระภิกษุสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และหากจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงตามความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ปัญหาด้านการปกครอง ปรากฏดังนี้ ๑) ภิกษุสงฆ์ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติทำให้เป็นปัญหาในการปกครอง ๒) ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา และ ๓) ขาดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกวัด^{๑๐๗}

พระครูใบฎีกาบัวฮอง กิตติธมโม งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความแตกต่างกันโดยแยกประเภทได้ดังนี้ การอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านดีพอ ไม่มีการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแต่ละชิ้น และไม่มีการรวบรวมความรู้เรื่องพระเวสสันดรชาดก เพื่อจัดทำเป็นคู่มือ เอกสาร และแผ่นพับ ซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และใช้ประกอบการศึกษาแก่ผู้สนใจ ส่วนการอนุรักษ์ส่งเสริมการขับร้องสรภัญญะนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเนื้อหา คำร้อง และไม่มีการบันทึกทำนองการขับสรภัญญะไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และผู้สนใจศึกษา^{๑๐๘}

พระมหาบุญมี อธิปญโญการศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมงคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้รู้ การศึกษาวิจัยเป็นการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุล ท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดีขณะเข้าสู่ความเป็นสมณะเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติวัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้มีความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์การทำงานบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

^{๑๐๗} ทวี เขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๑๐๘} พระครูใบฎีกาบัวฮอง กิตติธมโม, “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

๑) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น

๒) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๐๙}

พระมหาโยธิน ละมุลวิจิตรเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความรู้ในวิชาการทางโลกที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของตน สิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ของโลก รู้เท่าทันปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีศาสตร์หลายแขนงที่พระสงฆ์จะต้องรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ การจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เอง พร้อมกันนั้นก็เป็นการพูดในสิ่งเดียวกันกับคนในสังคมด้วย ไม่ใช่จะมีแต่เทศน์อย่างเดียวเท่านั้น โดยที่ไม่ดูสถานการณ์ปัจจุบันเลย^{๑๑๐} การบริหารงานของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ก็คือลูกชาวบ้านที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบท ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามจึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารของ

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” จากการศึกษาวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า ๑. ผู้บริหารสั่งงานในทางปฏิบัติได้ไม่สมบูรณ์ตามนโยบาย ๒. การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับของวัด พระภิกษุส่วนใหญ่ไม่ค่อยปฏิบัติตามเท่าที่ควร ๓. พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของวัด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวมีแนวทางในการแก้ไข คือ ๑. มีการอบรมผู้บริหารเพื่อให้สมบูรณ์ตามนโยบาย ๒. ต้องออกระเบียบให้เข้มงวดและลงโทษอย่างจริงจังอย่างเช่น ห้ามบิณฑบาตเกินเวลาหรือยื่นบิณฑบาตตามร้านค้าเป็นเวลานานถ้าใครฝ่าฝืนมีการลงทัณฑ์บน ถ้าผิดอีกก็พิจารณา ลงทัณฑ์หนัก ๓. ควรประชาสัมพันธ์และแนะนำให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในกฎระเบียบอย่างถ่องแท้^{๑๑๑} ในปัจจุบันสื่อสารทันสมัย สามารถรับรู้ข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็ว แม่นอนไม่ว่าเรื่องถูกหรือผิด เรื่องจริงหรือเรื่องเท็จ สามารถติดต่อเผยแพร่แก่กันอย่างง่ายดาย เป็นเหตุให้ผู้มุ่งทำลายพระพุทธศาสนาทั้งศาสนบุคคลและศาสนสถาน อย่างไรก็ตามเราก็ปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเรื่องราวต่างๆ บางเรื่องก็เกิดจากบุคคลากรภายในของเราเอง เมื่อมองย้อนไปในอดีตดังมีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

^{๑๐๙} พระมหาบุญมี อธิปโย, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน)”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๑๑๐} พระมหาโยธิน ละมุล, “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๑๑๑} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

พระสงฆ์ที่ประพาศิตตปิณฑพระธรรมวินัย พระพุทธศาสนาในอดีตครั้งสมัยพุทธกาล ก็จะมีพระสงฆ์ที่ประพาศิตตปิณฑพระธรรมวินัยบ้าง ดังงานวิจัยของ

พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺตโย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” จากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทของพระเทวทัตผู้วิจัยพอจะสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้ คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นจากบทบาทของท่านทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางทั้งในเรื่องของการทูลขอวัตถุ ๕ ประการและการทำสังฆเภท เป็นต้น และถือได้ว่าทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความเปลี่ยนแปลงของพระพุทธศาสนาหลากหลายประการในกาลต่อมา ดังนั้นเมื่ออนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาในประวัติและการประพาศิตตปิณฑพระธรรมวินัยของท่านแล้วก็ควรที่จะเรียนรู้เพื่อเป็นอุทาหรณ์ว่าควรจะทำเฉพาะในสิ่งที่ดีมีความเห็นถูก^{๑๑๒} พระสงฆ์ที่มีผลงานด้านการเผยแผ่ในประเทศหลายรูปที่เป็นแบบอย่างทางการศึกษาและวิจัย มีผู้ทำการศึกษาวิจัยพระมหาเถระท่านนั้นๆ เช่น

พระมหาศกฺดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภาทจารี)” จากการศึกษาวิจัยพบว่า ท่านได้ดำเนินงานเผยแผ่พุทธธรรม ตามรอยพระราชดำริของพระบรมศาสดา ทำหน้าที่สอนธรรมนำปฏิบัติด้วยการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งมั่นในศีลธรรม เป็นประจำทุกวันอุโบสถศีล บรรยายธรรม ทางวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยคุณลักษณะของนักเผยแผ่ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในแนวคิดใหม่ ก้าวไกล ก้าวหน้า มุ่งพัฒนาสังคม^{๑๑๓} เมื่อพระสงฆ์อยู่ในสังคมยุคปัจจุบันย่อมได้พบเห็นรับทราบความทุกความเดือดร้อนมีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์ มีผู้สนใจในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งผลที่ได้มีความเหมือนกันบ้างและแตกต่างกันบ้าง ตามสภาพแวดล้อมในที่นั้นๆ และพระมหาเถระหลายรูปท่านมีบทบาทเป็นที่ประจักษ์เป็นที่ยอมรับจนกระทั่งมีผู้สนใจศึกษาผลงานและการปฏิบัติงานของท่าน

พระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ) งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” จากการศึกษาวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุลของท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณะเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติ ขั้ววัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นต้นไปเพื่อความเจริญเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้น เสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้เอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะที่เข้มงวดและจริงจัง ขั้ววัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์ การทำนุบำรุง

^{๑๑๒} พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺตโย, การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๑๑๓} พระมหาศกฺดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ, ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภาทจารี), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

สิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

๑. ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น

๒. ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและการสาธารณสุขประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๑๔} จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นอกจากมีกิจประจำที่ต้องกระทำตามธรรมวินัยแล้ว พระสงฆ์ก็ยังเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนอีก เพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้นดังมีงานวิจัย

จริยา จตุพร วิจัยเรื่อง “บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน” พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งควรค่าอย่างยิ่งแก่การศึกษา เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ทราบว่า พระสงฆ์ มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ในขณะที่ พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหาร การช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งบทบาทและหน้าที่การงานเพื่อสังคม และการงานของพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ดังนี้ การปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การสังคมสงเคราะห์ การสาธารณสุขสงเคราะห์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา^{๑๑๕}

กฤษฏา นันทเพชร วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม” พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่ จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียสละไปพบกับประชาชนในถิ่นต่างๆ เพื่อหาทางโน้มน้าว ประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไปมีรูปแบบดังนี้

๑. การเทศน์หรือการบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ เช่น ในวันธรรมสวนะ (วันพระ) งานศพ วันอาทิตย์หรือตามที่ได้รับนิมนต์ไปในสถานที่ต่างๆ เนื่องในวันสำคัญต่างๆ

๒. การเผยแผ่โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๓. อื่นๆ หมายถึง การเผยแผ่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาหรือสงเคราะห์ด้านวัตถุแล้วโน้มน้าให้หันเข้าหาธรรมะ

นอกจากหน้าที่ที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแล้ว การเผยแผ่ก็เป็นหน้าที่หลักแต่งงานด้านหนึ่งที่จะปฏิเสธไม่ได้คือด้านสงเคราะห์ พระสงฆ์ก็ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในเรื่องปัจจัย ๔

๒. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

^{๑๑๔} พระมหาบุญมี อธิปถุญญ (วรรณวิเศษ), บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^{๑๑๕} จริยา จตุพร ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๓. คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้น ทุกข์ ในขณะเดียวกันได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์ที่ทำได้ดีที่สุด คือ บทบาท

ทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจประชาชน การสงเคราะห์ทาง จิต และการพัฒนา ท้องถิ่น

๑. บทบาทด้านการศึกษา วัดให้สถานที่เป็นโรงเรียนและอาคารเรียน พระเป็นผู้สอน และอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การ จัดตั้ง โรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์ การเรียน

๒. บทบาทด้านสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาล แก่ ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์

๓. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจ ที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวาย จะเข้าใจในความหมายของคำว่า “ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติ ธรรม” นอกจากนี้การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานก็สามารถช่วยให้เกิดความสุขสงบทางจิตใจ ได้มาก^{๑๑๖}

พระมหาเชาวลิต ชาตเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” จากการศึกษาวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพอยู่ในระดับปานกลาง การ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าพระภิกษุ สามเณรในจังหวัดภูเก็ต มีความคิดเห็นแตกต่างกันตาม สถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระภิกษุ สามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน^{๑๑๗} ในอธิปธานิธรรม ๗ พระสงฆ์ต้องหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ ดังงานวิจัยของ

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” จากการศึกษาวิจัยพบว่า การ จัดประชุมพระภิกษุ สามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็ จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรที่จะกำหนดเป็นตารางการทำ วัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ได้ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๑๑๘}

^{๑๑๖} กฤษณา นันทเพชร, ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม , **วิทยานิพนธ์พัฒนบริหาร ศาสตร์มหาบัณฑิต**, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔- ๓๕.

^{๑๑๗} พระมหาเชาวลิต ชาตเมธี, บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษา เฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๑๘} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ, บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมด้วยบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่ให้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชน หรือ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่เข้าไปให้การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แต่ละบทบาทของพระสงฆ์ที่แสดงออกมัล้วนเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ต้องยังประโยชน์สูงสุดแก่เวไนยสัตว์ และเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลง พระสงฆ์ก็ต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับให้เข้ากับสังคม และตั้งอยู่ในพื้นฐานของพระธรรมวินัย

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

สมสุข นิธิอุทัย วิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย” พัฒนาการของการพัฒนาเยาวชน ตามแนวพุทธในสังคมไทย พบพัฒนาการของการ พัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในเรื่องความหมายของพฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามแนวพุทธในสังคมไทย จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน ตามแนวพุทธในสังคมไทย เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ ในสังคมไทย การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์^{๑๑๙}

นายปรีวัฒน์ ช่างคิด งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสม สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้”^{๑๒๐} ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือรูปแบบการดำเนินงานตามหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ๖ ขั้นตอน ดังนี้ ๑) ขั้นสร้างความเข้าใจ ๒) ขั้นวางแผน ๓) ขั้นประชาสัมพันธ์ ๔) ขั้นดำเนินงาน ๕) ขั้นประเมินผล ๖) ขั้นปรับปรุง/พัฒนา โดยปัญหาและความต้องการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าครอบคลุมทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมี เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนา คือ ต้องมีผู้ประสานและส่งเสริมงานด้านการพัฒนาเด็กและ เยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนอย่างเพียงพอ ต้องเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนนอกระบบ การศึกษาแสดงความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมโดยให้โรงเรียน/สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน

พระมหาบุญมี อธิปฎโยการศึกษารื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษา เฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมงคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษา

^{๑๑๙} นางสาวสมสุข นิธิอุทัย “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย” **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๑๒๐} นายปรีวัฒน์ ช่างคิด “รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสม สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้” **รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย** (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

จากภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้รู้ การศึกษาวิจัยเป็นการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุล ท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดีขณะเข้าสู่ความเป็นสมณะเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติวัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิปทา มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้เฝ้ารักษากฎประจำตัวคือการสอนธรรมะที่เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์การทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติ นั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

๑) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น

๒) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๒๑}

พระมหาไยธิน ละมุล วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความรู้ในวิชาการทางโลกที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของตน สิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ของโลก รู้เท่าทันปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีศาสตร์หลายแขนงที่พระสงฆ์จะต้องรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ การจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เอง พร้อมกันนั้นก็เป็นการพูดในสิ่งเดียวกันกับคนในสังคมด้วย ไม่ใช่จะมีแต่เทศน์อย่างเดียวเท่านั้น โดยที่ไม่ดูสถานการณ์ปัจจุบันเลย^{๑๒๒}

พระมหาไพบูลย์ วิบุโล (บุญล้ำเลิศ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัย พบว่า ๑. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x} = ๔.๐๙$) และ ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = ๔.๐๕$) ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับผลการ เรียน พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม, ด้านการ สนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม, ด้าน

^{๑๒๑} พระมหาบุญมี อธิปญโญ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๒๒} พระมหาไยธิน ละมุล, “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” , *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

การให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม, ด้านการเรียนการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง จึงเป็นการ ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านการสั่งสอนอบรมทาง จริยธรรมพระสงฆ์ควรเข้าไปจัดกิจกรรมให้มีการอบรมในโรงเรียนมากขึ้น และพระสงฆ์ควรใช้สื่อที่ เข้าใจง่ายเพื่อดึงดูดเยาวชน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ เพิ่มมากขึ้น เช่น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น และควรจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง ด้าน การให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรมีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ด้านการเรียนการสอน ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่สนับสนุนสาระการเรียนรู้ ไม่นั่นเนื้อหาที่เข้าใจยาก^{๑๒๓}

พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อสุกาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับความพึงพอใจของนักเรียนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหาสาระของวิชาพระพุทธศาสนา ด้านเทคนิควิธีการใช้สื่อการสอน และ ด้านบุคลิกภาพของพระสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่านักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนนักเรียนที่มีอายุและระดับชั้นแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ๓. ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนป่าโมกข์วิทยาคม จังหวัดอ่างทอง ๑) ด้านเนื้อหาสาระของวิชาพระพุทธศาสนา ปัญหา ได้แก่ บรรยากาศในการ สอนไม่ดีและเนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนาไม่มีความชัดเจน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดเตรียม สถานที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนและเพิ่มเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวิชามากขึ้นด้วย ๒) ด้านเทคนิควิธีการใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม ปัญหา ได้แก่ จอภาพ เล็กไป สื่อเก่ามาก อุปกรณ์การสอนเก่า ไม่มีกิจกรรมให้ทำเลย ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรเปลี่ยน จอภาพให้ใหญ่ขึ้น ควรหาสื่อและอุปกรณ์การสอนใหม่ๆ และจัดกลุ่มให้ทำกิจกรรมมากขึ้น

๓) ด้านบุคลิกภาพของพระสอนศีลธรรม ปัญหา ได้แก่ พระสอนศีลธรรมบรรยาย คา พุดตรงเกินไป ไม่ค่อยระมัดระวังคำพูด ข้อเสนอแนะ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมควรบรรยายธรรมให้ สุภาพเรียบร้อย

^{๑๒๓} พระมหาไพฑูริย์ วิบูล (บุญล้ำเลิศ), “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

และเหมาะสมกับเด็ก มีความสำรวมกาย วาจา ใจมากขึ้นและควรสอนให้มีความ สนุกสนานมากขึ้น^{๑๒๔}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ในการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนตามแนววิถีพุทธ และคุณลักษณะบัณฑิต อันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรม สภาพแวดล้อม และบรรยากาศให้เหมาะสม และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ สามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ตามแนววิถีพุทธ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดผลดีได้นั้นต้องเกิดจากการให้ความสำคัญ ในการปลูกฝังและส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จากผลงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธว่า ผู้เรียนในสถานศึกษานั้น มีความคิดเห็นอย่างไร มีพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธอยู่ในระดับใดตามการรับรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ กับพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธนั้นเป็นอย่างไร จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินการของสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ และส่งเสริมผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธ ต่อไป

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

นางสาวสิริภิญญา อินทรประเสริฐงานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของสื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อ ปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน และ ปัจจัยแวดล้อมด้านสื่อของเด็กและเยาวชนที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๐ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าความถี่ ร้อยละ และสถิติทดสอบไค-สแควร์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัว ของสถานพินิจเด็กและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร เพศชาย ๑๐ คน เพศหญิง ๑๐ คน และแบบสนทนากลุ่มนักวิชาการด้านเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร ๙ คน ผลการศึกษาพบว่า

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ในช่วง ๑๐-๑๒ ปี ๑๓-๑๕ ปีและ ๑๖-๑๘ ปีในสัดส่วน ๓๓.๒๕, ๓๓.๒๕ และ ๓๓.๕๐ ส่วนใหญ่ไม่มี พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือสิ่งเสพติด

๒. อิทธิพลของสื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน พบว่าสื่อที่กลุ่มตัวอย่างทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์อันดับแรกคือโทรทัศน์รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต และ ภาพยนตร์เวลาที่เข้าชมสื่อแต่ละประเภทในหนึ่งวัน พบว่าสื่อที่มีการเข้าชมมาก ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์เกมคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์เคลื่อนที่ความรุนแรงที่อยู่ในสื่อด้านภาพ และ

^{๑๒๔} พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อ. สุภาโร), “ความพึงพอใจของนักเรียนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปาโมกข์วิทยาภูมิ จังหวัดอ่างทอง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

เสียง อันดับแรกคือภาพยนตร์รองลงมาคือโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ความรุนแรงที่อยู่ในสื่อด้านเนื้อหา อันดับแรกคือโทรทัศน์รองลงมาคือภาพยนตร์และหนังสือพิมพ์

๓. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อิทธิพลของสื่อ ปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน ปัจจัยแวดล้อมด้านสื่อของเด็กและเยาวชน และสถานการณ์ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน^{๑๒๕}

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้สรุปผลการศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการด้านบริการของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาไว้ว่า สาเหตุของความบกพร่องได้แก่ สาเหตุขณะตั้งครรภ์ สาเหตุขณะคลอด และสาเหตุหลังคลอด ปัญหาและอุปสรรคในการรับบริการด้านต่างๆ ได้แก่ สถานรักษาความพิการเฉพาะทาง และการประชาสัมพันธ์แหล่งบริการมีน้อยเกินไป ไม่มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการ ไม่มีหน่วยงานภายในชุมชนยอมรับผู้พิการเข้าทำงาน ในด้านความต้องการด้านบริการของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่อง พบว่า ผู้พิการทุกประเภทส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อช่วยเหลือนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้พิการและครอบครัวมาก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้ให้บริการ คืองบประมาณค่อนข้างจำกัด เครื่องมือมีไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้ปกครองของผู้พิการ และบุคลากรมีไม่เพียงพอ ตามลำดับ ผู้ให้บริการมีความต้องการให้หน่วยงานของตนได้รับงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน^{๑๒๖}

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้สรุปผลการศึกษาเรื่อง ปัญหาการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงของนักเรียนนักศึกษาไว้ว่า จุดเริ่มต้นของการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาในสังคมไทยเริ่มมาจากการแข่งขันกีฬานักเรียน ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นต้นมา โดยนักเรียนที่เกเรและมักจะเป็นฝ่ายแพ้จะก่อเหตุทะเลาะวิวาทหลักจากเสร็จสิ้นการแข่งขัน แต่ในปัจจุบันสาเหตุของการปัญหาจะเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม ซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนมีการรวมกลุ่มกันตามห้างสรรพสินค้า แหล่งบันเทิง เมื่อกลุ่มนักเรียนมารวมตัวกันทำให้เกิดการเขม่นระหว่างสถาบันและนำไปสู่การทะเลาะวิวาท หรือมักเกิดขึ้นตามเวทีคอนเสิร์ตประเภทเพลงร็อก หรือเพลงเพื่อชีวิต การทำร้าย ต่อสู้กันมักจะเป็นแบบตะลุมบอนเป็นกลุ่มๆ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนนักศึกษาจะมีการพัฒนาการทำอาวุธที่มีประสิทธิภาพสูงและเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อการทำร้ายกัน โดยมีได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้ใด อย่างไรก็ตาม โดยเฉพาะเหตุที่เกิดขึ้นตามสถานที่สาธารณะ^{๑๒๗}

สาเหตุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ จุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเยาวชน เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธ บทบาทของสถาบันทางสังคมในการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

^{๑๒๕} นางสาวสิริภิญญา อินทรประเสริฐ อิทธิพลของสื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร คณะวิทยาการจัดการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต), ๒๕๕๕, บทคัดย่อ.

^{๑๒๖} สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๑๒๗} คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม (วุฒิสภา ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ ตามความหมายของกรรม สามารถแยกตามทวารหรือทางที่กระทำความผิดได้เป็น ๓ ด้าน คือ

๑) กายกรรม^{๑๒๘} ได้แก่การกระทำทางกายของเยาวชน เช่น การเคลื่อนไหวร่างกายการใช้ร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ

๒) วาจากรรม^{๑๒๙} ได้แก่ การกระทำทางวาจาของเยาวชน เช่น การพูด การสื่อสาร การเขียน หนังสือ

๓) มโนกรรม^{๑๓๐} ได้แก่ การกระทำทางใจของเยาวชน เช่น ความคิด ความเชื่อ ความเห็น การยึดถือ โดยในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามโนกรรมมีความสำคัญมาก เพราะมโนกรรมหรือการกระทำทางใจนี้ หมายถึง กระบวนการคิดทั้งหมด ตั้งแต่ความคิดนึก การคิดปรุงแต่ง รวมทั้งความ เชื่อถือ ความคิดเห็น ทฤษฎี ลัทธิ อุดมการณ์ทั้งหลาย หรือรวมเรียกว่า ทิฎฐิ^{๑๓๑} ซึ่งเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของเยาวชน ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน และคติของสังคมทั้งหมด เมื่อเยาวชนเชื่อ หรือเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิด พูด และกระทำการต่าง ๆ ไปตามที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น ถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ การคิด การพูด การทำ ก็เป็นไปในทางที่ผิดเป็นมิจฉาไปด้วย แต่หากเป็นสัมมาทิฎฐิ การคิด การพูด การทำของเยาวชนก็เป็นไปในทางที่ถูกต้องเป็นสัมมาไปด้วย^{๑๓๒} ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลาก เกวียนไป ...ถ้าคนมีใจดี ก็จะไม่พูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น ”^{๑๓๓} ตัวอย่างเช่น การที่เยาวชนเห็นว่าการมีเงินทองทรัพย์สินมาก มีค่าสูงสุดเป็นจุดมุ่งหมายต้องการ ก็จะพยายามแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง เพื่อเป็นมาตรฐานวัด ความเจริญรุ่งเรือง เกียรติ และศักดิ์ศรี เป็นต้น พฤติกรรมของเยาวชนที่แสวงหาทรัพย์สินเงินทอง และวัตถุที่ต้องการ จะแสดงออกหรือดำเนินชีวิตในรูปแบบหนึ่ง ส่วน พฤติกรรมของเยาวชนที่ถือ ความสงบสุขทางจิตใจ ก็จะดำเนินชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง

สรุปได้ว่าสาเหตุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เกิดจาก สื่อต่างๆที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต สื่อโทรทัศน์ประเภทละครทีวี เป็นต้น แต่ถ้าเด็กและเยาวชนได้รับการอบรมแนะนำจากผู้ใหญ่ มีพ่อแม่ ครูอาจารย์ ก็สามารถที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นไม่หลงผิด แต่แล้วจะปฏิเสธไม่ได้ว่าหลายๆครอบครัวมีการอบรมสั่งสอน แต่สภาพแวดล้อมก็ยังมีส่วนอยู่ด้วย การบงการของตัณหา โดยไม่มีความ รู้ขาดการพัฒนา เป็นตัวนำการกระทำไป ตามความปรารถนาที่ ให้ได้รับสุขเวทนา หรือหลีกเลี่ยงทุกขเวทนา ทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

๒.๖.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา

^{๑๒๘} ม.ม.(ไทย) ๓/ ๐๙/ ๙.

^{๑๒๙} ม.ม.(ไทย) ๓/ ๐/ ๒ .

^{๑๓๐} ม.ม.(ไทย) ๓/๕๗/๕๕.

^{๑๓๑} พระธรรมปิฎก(ปอ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ , (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๖), หน้า ๙๕.

^{๑๓๒} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/ ๐๔/๒๔๖.

^{๑๓๓} พุ.ธ.(ไทย) ๒๕/ -๒/๒๓-๒๔.

ไตรสิกขาหลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์ การฝึกฝนและพัฒนามนุษย์นั้นทางพุทธศาสนา จัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมี บูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมี คุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา พบว่ามีผู้ได้ศึกษาวิจัยไว้กว้างขวาง ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ดังนี้

ผศ.ดร.ธีรยุทธ์ พึ่งเที่ยรและคณะ ทำการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา” ใจความจากบทคัดย่อ การวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา ๑) สังเคราะห์ ประมวล สรุป แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารและ ครูผู้สอน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ๒) สังเคราะห์ ประมวล สรุป คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และ ๓) สังเคราะห์ ประมวล สรุป สภาพการเรียนรู้การสอนของโรงเรียน ตามความเห็นของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษา ครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น ๓ โครงการวิจัยย่อย คือ แนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ทั้ง ๓โครงการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจใน กลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ และนักเรียนนักศึกษา จากนั้นได้นำผลการวิจัยทั้งสามระดับมาทำการสังเคราะห์ ประมวล และสรุปผลเป็นแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารทั้ง ๓ ระดับและครูผู้สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นต่อนโยบายและกระบวนการ เรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา อยู่ในระดับสูง โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้ หลักสูตร และสาระคำสอน ตามลำดับ ส่วนอาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒. คุณลักษณะของนักเรียน นักศึกษาที่พึงประสงค์ของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง

๓. สภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนนักศึกษา พบว่า นักเรียนนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง โดยเชื่อว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีผลต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ของผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้บรรลุผลมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าปานกลาง^{๑๓๔}

วิสูตร ชลนิตี และคณะ ทำการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตาม หลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ จากการจัดอภิปรายกลุ่ม (focus group) และการ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) สรุปได้ว่า

^{๑๓๔} ผศ.ดร.ธีรยุทธ์ พึ่งเที่ยรและคณะ **ทุนอุดหนุนการวิจัย** (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

การนำกลยุทธ์การพัฒนา คุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขามาดำเนินการในโรงเรียนบ้านสะพานสี่นั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ง่าย การที่นักเรียนได้ศึกษาอบรมตามหลักไตรสิกขา จะทำให้นักเรียนเกิด

การพัฒนา ๔ ด้าน คือ ภาวิตกาย ภาวิตศีล ภาวิตจิต และภาวิตปัญญา หลังจากที่มีการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๗^{๓๕}

นายศักดิ์ดา ภาคจันทัก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า ๑) พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของ พระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๘$) เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปัญญา : การพัฒนาปัญญา ($\bar{x} = ๓.๗๐$) รองลงมา คือ ด้านสมาธิ : การพัฒนาในด้านจิตใจ ($\bar{x} = ๓.๖๘$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านศีล : การพัฒนาด้านพฤติกรรม ($\bar{x} = ๓.๖๕$) ตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม แตกต่าง กัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนพระภิกษุที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก ไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธเป็นไป ตามสมมติฐาน ๓) ข้อเสนอแนะของพระภิกษุเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า (๑) ด้านศีล การพัฒนาด้านพฤติกรรม พระสังฆาธิการควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ในการปกครองหมั่นศึกษาในการท่องพระปาติโมกข์และ ความหมายให้มากขึ้น ควรให้พระสงฆ์ช่วยเป็นหูเป็นตาแทนพระวินยาธิการเพื่อความสงบเรียบร้อย ด้านการปฏิบัติวินัยของพระภิกษุสามเณร และควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับโทษของการฉ้อฉลอาหารที่ เป็นเนื้อสัตว์ดิบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข (๒) ด้านสมาธิ การพัฒนาในด้านจิตใจ พระสังฆาธิการควรให้กำลังใจในการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงคุณของการศึกษา พระสังฆาธิการควรให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ในการปกครอง รวมไปถึงจุดเล็กจุดน้อยที่อาจทำให้เกิดผลกระทบ ต่อจิตใจของพระสงฆ์ และควรจัดหากิจกรรมเบาๆ ให้พระสงฆ์บวชใหม่ได้ปฏิบัติเพื่อการปรับตัวที่ ค่อยเป็นค่อยไป (๓) ด้านปัญญา : การพัฒนาปัญญา พระสังฆาธิการควรให้พระสงฆ์ในการปกครอง ได้หมุนเวียนการเป็นผู้นำการทำวัตรสวดมนต์เพื่อความชำนาญ พระสังฆาธิการควรมีการพูดคุย สั่งสอนเรื่องการเรียนพระธรรมวินัยแก่พระสงฆ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและ

^{๓๕} วิสูตร ชลนิตี และคณะ “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). ๒๕๕๗, หน้า ๓๑๐.

ประโยชน์ของ พระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการควรหาวิธีการแก้ไขร่วมกับคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น^{๑๓๖}

สรุป ไตรสิกขาหลักการสำคัญของการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ ทางพระพุทธศาสนา จัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์พัฒนาอย่างมีคุณภาพ เป็นการฝึกฝนวิธีการใช้องค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา ให้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นถ้าเด็กและเยาวชนได้รับการอบรมสั่งสอนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา ให้มีศีล สมาธิ และปัญญา คอยกำกับไปด้วยเสมอ เด็กและเยาวชนย่อมจะได้พัฒนาไปในทางที่ดีมีสัมมาทิฐิ มีความคิดเห็นกับชีวิตไปในทางที่ถูกที่ควร เป็นเมล็ดพันธุ์ต้นกล้าที่ดี เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติต่อไป

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ต่างกัน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

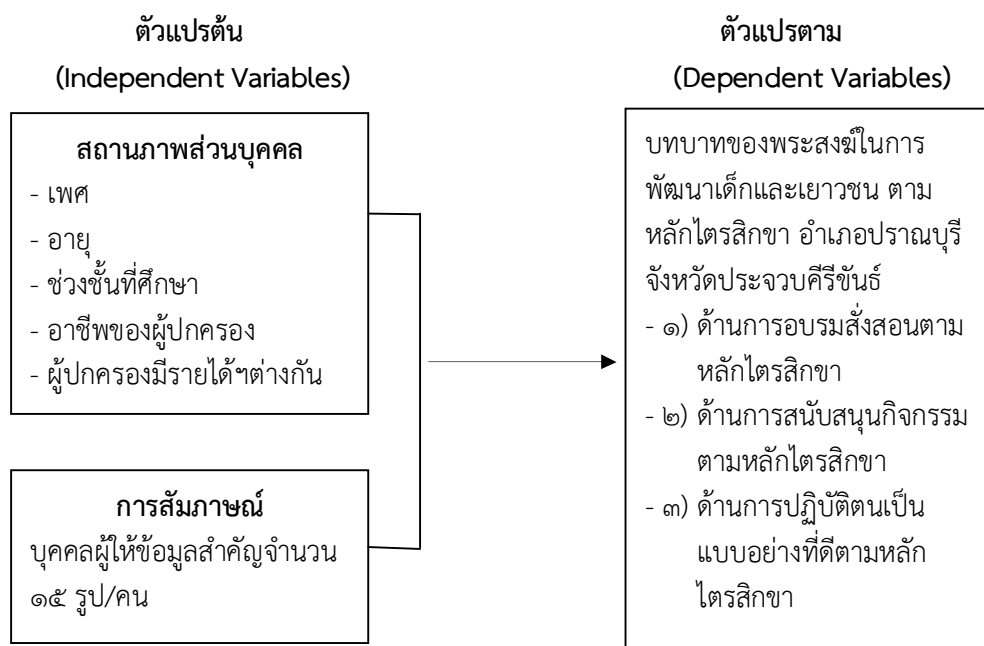
โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา บูรณาการใช้กับเด็กและเยาวชนซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ๒. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา ๓. ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

ซึ่งบูรณาการตามแนวคิด/ทฤษฎี ไตรสิกขา หลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์^{๑๓๗}

^{๑๓๖} นายศักดิ์ดา ภาคจันทิก, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

^{๑๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) “จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร” (มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒๕๕๑), หน้า ๖๑-๖๒.

ตั้งแผนภูมิที่ ๑

๒.๑ แผนภูมิ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบราญบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบราญบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถามเก็บข้อมูล (Questionnaire) ประกอบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๕ รูป/คน

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ เชิงปริมาณ

๑) ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา(สังกัด สพม. เขต ๑๐) ในพื้นที่อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีจำนวน ๑,๙๗๔ คน^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัด สพม. เขต๑๐) ในพื้นที่อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

^๑ จากฐานข้อมูลของแต่ละโรงเรียน สำนักงานห้องสมุดโรงเรียน ฯ ณ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐.

ก. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยนำไปกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ การคำนวณหาขนาด/จำนวน กลุ่มตัวอย่างในกรณีที่สามารถรู้จำนวนหรือปริมาณประชากร เช่น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา(สังกัด สพม. เขต๑๐) ในพื้นที่ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n	=	ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมดที่ทราบค่า
e	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (allowable error ๐.๐๕)

วิธีทำ

$$n = \frac{1947}{1 + 1947(0.05)^2}$$

$$n = \frac{1947}{1 + 5}$$

$$n = \frac{1947}{6}$$

$$n = 324.5$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๒๕ คน

ข. วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling)

หาขนาดกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา(สังกัด สพม. เขต๑๐) ในพื้นที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยการเปรียบเทียบสัดส่วน ตามสูตร

$$n = \frac{N1 \times n}{N2}$$

จำนวนตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน = $\frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละโรงเรียน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$

จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรดังรายละเอียดในตารางที่ ๓.๑

^๒ อภินันท์ จันตะณี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, (ฝ่ายบัณฑิตศึกษาคณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๕.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยม (สังกัด สพม.๑๐ ในเขตอำเภอปราณบุรี) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามโรงเรียน

ที่	กลุ่มประชากร	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑.	นักเรียนโรงเรียนปากน้ำวิทยา	๒๖๗	๔๕
๒.	นักเรียนโรงเรียนเตรียมฯปราณบุรี	๑,๑๘๙	๑๙๘
๓.	นักเรียนโรงเรียนเมืองปราณบุรี	๔๙๑	๘๒
	รวม	๑,๙๔๗	๓๒๕

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องจากผู้ที่มีลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก(In depth Interview) ครั้งนี้ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึกจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญจำนวน ๑๕ ท่าน ดังต่อไปนี้

๑. พระครูอาทรศิริรักษ์	เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย
๒. พระครูวิริยาธิการี	รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
๓. พระครูอุปถัมภ์บุญสาร	เจ้าอาวาสวัดเขาติน, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๔. พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต	เลขา รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, ผจร.วัดหนองตาแต้ม
๕. พระมหาสัญญา วชิรปัญญา	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๖. พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวโธ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๗. นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ	ผู้อำนวยการโรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
๘. นายสมชัย สิ้นแท้	ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๙. นายสุชาติ ปรีดีเปรม	ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองปราณบุรี
๑๐. นายกิตติธัช นิลเถื่อน	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
๑๑. นางสาววรฤทัย แสงโพลง	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
๑๒. นายสุภกิจ คำมี	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๑๓. น.ส.ชลดา เงินสมบัติ	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๑๔. นายสุทธิพงษ์ เครือแดง	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี
๑๕. น.ส.ชรินทร์น์ เอี่ยมละออ	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) อันมีหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- ๑) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

๒) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน และตัวแทนนักเรียนโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา(สังกัด สพม. เขต๑๐) ในพื้นที่ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๓.๓.๑ เชิงปริมาณ

ก. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

๑) ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยปรึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

ข. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา (๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา (๓) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา รวม ๓๓ ข้อ

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องตอบแสดงความคิดเห็น จากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

๕ หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของแบบสอบถามปลายเปิด (open – ended Questionnaire) จำแนกตามประเด็นของตัวแปรตาม ซึ่งประกอบด้วย

(๑) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

(๒) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ **ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา**

(๓) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา**

ค. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Valicty) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม ราชบุรี

(๒) พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย พระนครศรีอยุธยา

(๓) พระมหากังวาน ธีรธมโม, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม ราชบุรี

(๔) พระครูวิสุทธาจารย์คุณ,ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม ราชบุรี

(๕) ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย พระนครศรีอยุธยา

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๓ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๗๑ แสดงว่าแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว สามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไปได้

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๓.๒ เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบางบาลบุรีจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บข้อมูล เพื่อการวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมโรโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบางบาลบุรีจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา มีปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขอย่างไร

๒) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบางบาลบุรีจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา มีปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขอย่างไร

๓) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบางบาลบุรีจังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา มีปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขอย่างไร

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงสาขาวิชา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากนักเรียนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่สังกัดสพม.๑๐ จำนวน ๓ โรงเรียน ในอำเภอบางบาลบุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์

^๓ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพันธ์ซิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘๑.

๒) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ นักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๕ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๒๕ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ผู้วิจัยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) ผู้วิจัยนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม)

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบรหัส (Coding Form)

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

(๑) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบรรณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอบรรณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๓) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้^๔

- ๔.๕๐ - ๕.๐๐ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด
- ๓.๕๐ - ๔.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
- ๒.๕๐ - ๔.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
- ๑.๕๐ - ๒.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
- ๑.๐๐ - ๑.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

(๔) การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตาม เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง โดยวิเคราะห์ค่าการทดสอบค่าที (T-test) และค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

(๕) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจะทำการวิจัยกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดใช้ในแบบสอบถามปลายเปิดจากนั้น จะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (จากแบบสัมภาษณ์)

๑) การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์

๒) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดของบุคคล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อ โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub - themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

^๔ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสหวิทยาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๒๕ คน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๕ แนวทางบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยวิธีวิจัยแบบผสมวิธี

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

อักษรย่อและสัญลักษณ์ทางสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	หมายถึง	จำนวนตัวอย่าง
x	หมายถึง	ค่าความถี่ (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S.S	หมายถึง	ค่า Sum of Squares (ผลบวกกำลังสองของคะแนน)
Df	หมายถึง	ค่า Degree of freedom (ขั้นของความอิสระ)
MS	หมายถึง	ค่า Mean Square(ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน)
Sig	หมายถึง	ค่า Significant (ระดับความสำคัญ)
F	หมายถึง	ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test)
t	หมายถึง	ค่าสถิติทดสอบที (t-test)
*	หมายถึง	ค่า allowable error ๐.๐๕ (ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัด สพม.๑๐) ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตาม เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และ รายได้ของผู้ปกครอง/เดือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัด สพม.๑๐) ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

(n = ๓๒๕)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๙๘	๓๐.๒
หญิง	๒๒๗	๖๙.๘
รวม	๓๒๕	๑๐๐.๐
อายุ		
ต่ำกว่า ๑๔ ปี	๑๘	๕.๕
๑๔-๑๕ ปี	๑๕๒	๔๖.๘
๑๖ ปีขึ้นไป	๑๕๕	๔๗.๗
รวม	๓๒๕	๑๐๐.๐
ช่วงชั้นที่ศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๒๙	๓๙.๗
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๙๕	๖๐.๐
รวม	๓๒๕	๑๐๐.๐
อาชีพผู้ปกครอง		
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	๑๙	๕.๘
เกษตรกร	๔๓	๑๓.๒
รับจ้าง	๑๘๓	๕๖.๓
ค้าขาย	๖๐	๑๘.๕
อื่นๆ(ระบุ).....	๒๐	๖.๒
รวม	๓๒๕	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (ต่อ)

(n = ๓๒๕)

รายได้ผู้ปกครอง		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๔๐	๔๓.๑
๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๖๑	๔๙.๕
มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๓	๗.๑
รวม	๓๒๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๘ จำนวน ๒๒๗ คน รองลงมาคือชาย ๓๐.๒ จำนวน ๙๘ คน

ด้านอายุ ส่วนใหญ่พบว่า มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗ รองลงมาคือมีช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๑๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘ และช่วงอายุ ต่ำกว่า ๑๔ ปี มีเพียง ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕

ด้านช่วงชั้นที่ศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ และรองลงมาคือ ช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗

ด้านอาชีพของผู้ปกครองพบว่าส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ รองลงมาคือ ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕ ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒ ประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘

ด้านสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง พบว่าส่วนใหญ่ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕ รองลงมาคือต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๑ และมากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท มีเพียง ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๑

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ตามความคิดเห็นของนักเรียน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม

(n = ๓๒๕)

ลำดับ	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านการอบรมสั่งสอน ตามหลักไตรสิกขา	๓.๙๕	๐.๔๗	มาก
๒	ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๕	๐.๔๘	มาก
๓	ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๙	๐.๕๑	มาก
ภาพรวม		๔.๑๐	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๐$, $SD = ๐.๔๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ($\bar{x} = ๔.๒๙$, $SD = ๐.๕๑$) อยู่ในอันดับสูงที่สุด ($\bar{x} = ๔.๐๕$, $SD = ๐.๔๘$) รองลงมาคือ ในด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา ($\bar{x} = ๓.๙๕$, $SD = ๐.๔๗$) และน้อยที่สุดคือ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อ	ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑	พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วม ในการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรมจริยธรรมกับนักเรียน	๓.๙๖	๐.๗๓๐	มาก
๒	พระสอนศีลธรรมได้เข้าปฏิบัติหน้าที่สอนฯในโรงเรียน	๓.๖๙	๐.๗๘๕	มาก
๓	นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับโครงการโรงเรียนรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมาฯ	๓.๗๖	๐.๘๕๙	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา (ต่อ)

(n = ๓๒๕)

ข้อ	ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๔	พระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา(ศีล สมาธิ ปัญญา)	๔.๐๖	๐.๗๗๘	มาก
๕	พระสงฆ์ได้อธิบายให้ทราบถึง การประพฤติผิดศีลบางข้อทำให้เสียการเรียนการศึกษาของนักเรียน	๓.๘๖	๐.๘๙๒	มาก
๖	นักเรียนคงได้เห็นหรือทราบข่าวฯ ถึงการชกต่อยตบตีกันในวัยรุ่นเพราะเกิดจากการทำผิดศีลบางข้อฯ	๓.๙๕	๐.๘๒๖	มาก
๗	การแต่งกายของนักเรียนในสถานศึกษาที่เรียน ถูกต้องตามกฎระเบียบฯโรงเรียน	๔.๐๗	๐.๗๘๖	มาก
๘	มีการอบรมมารยาทในการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย	๔.๐๒	๐.๗๙	มาก
๙	มีการแนะนำให้นักเรียนรู้จักกฎระเบียบ และจารีตประเพณีของสังคมและวัฒนธรรม	๔.๐๕	๐.๗๙	มาก
๑๐	การรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกัน ชีวิต, ทรัพย์สิน, ศักดิ์ศรีตัวเอง, สังคม, สุขภาพ.	๓.๙๑	๐.๗๔	มาก
๑๑	มีการอบรมแนะนำนักเรียนให้ใช้ชีวิตโดยความไม่ประมาท	๔.๑๑	๐.๗๔	มาก
	รวม	๓.๙๕	๐.๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๙๕$, $SD = ๐.๔๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ในส่วนมีการอบรมแนะนำนักเรียนให้ใช้ชีวิตโดยความไม่ประมาท อยู่ในอันดับสูงสุดที่สุด ($\bar{x} = ๔.๑๑$, $SD = ๐.๗๔$) รองลงมาคือ การแต่งกายของนักเรียนในสถานศึกษาที่เรียน ถูกต้องตามกฎระเบียบฯโรงเรียน ($\bar{x} = ๔.๐๗$, $SD = ๐.๗๘$) และน้อยที่สุดคือ พระสอนศีลธรรมได้เข้าปฏิบัติหน้าที่สอนฯในโรงเรียน ($\bar{x} = ๓.๖๙$, $SD = ๐.๗๘$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อ	ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑	หลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน	๔.๔๘	๐.๗๓	มาก
๒	หลังเคารพธงชาติ มีการปฏิญาณตนฯและกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามะกะ	๓.๙๓	๑.๐๗	มาก
๓	มีกิจกรรมการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ (วันปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ฯ)	๔.๓๒	๐.๗๘	มาก
๔	มีการจัดนิทรรศการ ในวันสำคัญๆทางศาสนาฯ	๓.๙๑	๐.๘๙	มาก
๕	มีการจัดกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา	๔.๑๓	๐.๗๙	มาก
๖	มีกิจกรรมสวดมนต์ประจำสัปดาห์	๓.๙๗	๐.๙๙	มาก
๗	มีการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมฯ ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)	๓.๗๓	๐.๘๔	มาก
๘	มีกิจกรรมทัศนศึกษา เรียนรู้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนฯ	๓.๖๓	๐.๙๓	มาก
๙	นักเรียนมีความเคารพอ่อนน้อมต่อครู อาจารย์ และผู้ใหญ่ฯ	๔.๒๖	๐.๗๓	มาก
๑๐	นักเรียนมีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคมฯ ตามกำลังความสามารถฯ	๔.๑๓	๐.๗๑	มาก
๑๑	นักเรียนสามารถนำ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงฯ	๔.๐๖	๐.๗๖	มาก
	รวม	๔.๐๕	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = ๔.๐๕$, $SD = ๐.๔๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา ในส่วนหลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน อยู่ในอันดับสูง

ที่สุด ($\bar{x} = ๔.๔๘$, $SD = ๐.๗๓$) รองลงมาคือ มีกิจกรรมการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ (วันปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ฯ) ($\bar{x} = ๔.๓๒$, $SD = ๐.๗๘$) และน้อยที่สุด มีกิจกรรมทัศนศึกษาเรียนรู้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนฯ ($\bar{x} = ๓.๖๓$, $SD = ๐.๙๓$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อ	ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑	พระสงฆ์ฯ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเป็นปริมณฑล	๔.๓๒	๐.๗๒	มาก
๒	พระสงฆ์ฯ มีการใช้วาจาสุภาพ	๔.๓๕	๐.๗๐	มากที่สุด
๓	พระสงฆ์ฯ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยฯ	๔.๓๔	๐.๖๗	มาก
๔	พระสงฆ์ฯ มีศีลาจารวัตร เป็นที่หน้าเลื่อมใสศรัทธาฯ	๔.๒๘	๐.๗๑	มาก
๕	พระสงฆ์ฯ มีสมาธิ จิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีความรอบครอบระมัดระวังอยู่เสมอ	๔.๒๕	๐.๗๐	มาก
๖	พระสงฆ์ฯ มีสติในการบริโภคปัจจัยสี่ (รู้ว่าสิ่งใดจำเป็นหรือไม่จำเป็น)	๔.๒๕	๐.๖๘	มาก
๗	พระสงฆ์ฯ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร	๔.๒๕	๐.๗๐	มาก
๘	พระสงฆ์ฯ รู้เท่าทันสภาพสังคมในยุคปัจจุบันดี (ไม่หลงผิดประพฤติดินเสียหาย)	๔.๑๔	๐.๗๑	มาก
๙	พระสงฆ์ฯ แนะนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดี (มีสัมมาทิฐิ)	๔.๓๔	๐.๖๘	มาก
๑๐	พระสงฆ์ฯ ส่งเสริมให้เยาวชน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยใช้หลักไตรสิกขาฯ	๔.๓๓	๐.๖๙	มาก
๑๑	พระสงฆ์ฯ ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ปัญญาในการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้	๔.๓๒	๐.๖๕	มาก
	รวม	๔.๒๙	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๙$, $SD = ๐.๕๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ในส่วนพระสงฆ์ฯ มีการใช้วาจาสุภาพอยู่ในอันดับสูงที่สุด ($\bar{x} = ๔.๓๕$, $SD = ๐.๗๐$) รองลงมาคือพระสงฆ์ฯ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยฯ และพระสงฆ์ฯ แนะนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดี (มี

สัมมาทิฐิ) ($\bar{x} = ๔.๓๔$, $SD = ๐.๖๗$), ($\bar{x} = ๔.๓๔$, $SD = ๐.๖๘$) และน้อยที่สุดคือ พระสงฆ์ฯ
รู้เท่าทันสภาพสังคมในยุคปัจจุบันดี (ไม่หลงผิดประพฤติดนเสียหยา) ($\bar{x} = ๔.๑๔$, $SD = ๐.๗๑$)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลัก ไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการ
วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และ
สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean)
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว
(One-Way Analysis of Variance) ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศ

(n = ๓๒๕)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา เด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๙๘ คน)		หญิง (๒๒๗ คน)			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลัก ไตรสิกขา	๓.๙๔	๐.๕๑๕	๓.๙๕	๐.๕๖๑	- ๐.๒๗๐	๐.๗๘๘
ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลัก ไตรสิกขา	๔.๐๔	๐.๔๖๗	๔.๐๖	๐.๔๙๑	- ๐.๒๙๒	๐.๗๗๐
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลัก ไตรสิกขา	๔.๐๓	๐.๕๔๖	๔.๒๘	๐.๕๐๒	- ๐.๒๓๐	๐.๘๑๘
ภาพรวม	๔.๐๙	๐.๔๒๘	๔.๑๐	๐.๔๐๕	- ๐.๑๒๓	๐.๙๐๒

จากตาราง ๔.๖ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม นักเรียนที่มีเพศ
ต่างกัน ได้แก่ เพศชาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙) ๙๘ คน เพศหญิง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐) ๒๒๗ คน
โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ทั้ง ๓ ด้าน ไม่ต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอายุ

(n = ๓๒๕)

บทบาทของ พระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและ เยาวชน ตาม หลักไตรสิกขา	อายุ						t	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๔ ปี (๑๘ คน)		๑๔-๑๕ ปี (๑๕๒ คน)		๑๖ ปีขึ้นไป (๑๕๕ คน)			
	\bar{x}	S.D	\bar{x}	S.D	\bar{x}	S.D		
ด้านการอบรม สั่งสอนตามหลัก ไตรสิกขา	๓.๘๘	๐.๖๑๓	๓.๙๗	๐.๔๗๕	๓.๙๔	๐.๕๖๔	๐.๓๕๙	๐.๖๙๘
ด้านการ สนับสนุน กิจกรรม ตาม หลักไตรสิกขา	๓.๙๒	๐.๖๕๒	๔.๐๒	๐.๔๗๖	๔.๑๐	๐.๕๖๖	๑.๖๘๙	๐.๑๘๖
ด้านการเป็น แบบอย่างที่ดี ตามหลัก ไตรสิกขา	๔.๓๗	๐.๖๑๕	๔.๓๒	๐.๔๙๐	๔.๒๕	๐.๕๒๗	๐.๘๗๐	๐.๔๒๐
ภาพรวม	๔.๐๖	๐.๕๘๐	๔.๑๐	๐.๓๙๓	๔.๑๐	๐.๔๐๙	๐.๑๐๓	๐.๙๐๒

จากตาราง ๔.๗ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม นักเรียนที่มีช่วงอายุต่างกัน ๓ ระดับ ได้แก่ ต่ำกว่า ๑๔ ปี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖) ๑๔ - ๑๕ ปี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐) และ ๑๖ ปีขึ้นไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักเรียนที่มีช่วงอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางมุนีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางมุนีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามช่วงชั้นที่ศึกษา

(n = ๓๒๕)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา	ช่วงชั้นที่ศึกษา				t	Sig.
	มัธยมศึกษาตอนต้น (๑๒๙ คน)		มัธยมศึกษาตอนปลาย (๑๙๕ คน)			
	\bar{x}	S.D	\bar{x}	S.D		
ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๓.๙๑	๐.๔๗๖	๓.๙๘	๐.๔๗๗	-๑.๓๑๕	๐.๑๙๐
ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๑	๐.๔๘๔	๔.๐๘	๐.๔๘๒	-๑.๑๘๕	๐.๒๓๗
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๘	๐.๕๒๓	๔.๓๐	๐.๕๐๙	-๐.๑๘๖	๐.๘๕๓
ภาพรวม	๔.๐๗	๐.๔๒๔	๔.๑๒	๐.๔๐๑	-๑.๐๕๑	๐.๒๙๔

จากตาราง ๔.๘ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิด เห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่ ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

(n = ๓๒๕)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา	อาชีพของผู้ปกครอง										F	Sig.
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (๑๙ คน)		เกษตรกร (๔๓ คน)		รับจ้าง (๑๘๓ คน)		ค้าขาย (๖๐ คน)		อื่นๆ (๒๐ คน)			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๓.๗๒	๐.๖๕๑	๔.๐๕	๐.๔๓๑	๓.๙๕	๐.๔๗๑	๓.๙๖	๐.๔๗๘	๓.๙๗	๐.๓๙๑	๑.๖๑๗	๐.๑๗๐
ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๗	๐.๕๕๗	๔.๑๗	๐.๔๕๔	๔.๐๖	๐.๔๗๗	๓.๙๖	๐.๔๖๒	๓.๙๓	๐.๕๖๕	๑.๕๖๒	๐.๑๘๔
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๔.๔๗	๐.๕๕๓	๔.๓๗	๐.๕๑๐	๔.๒๙	๐.๕๐๘	๔.๒๑	๐.๕๑๘	๔.๑๘	๐.๕๒๑	๑.๔๘๒	๐.๒๐๗
รวม	๔.๐๙	๐.๔๗๐	๔.๒๐	๐.๔๐๕	๔.๑๐	๐.๔๐๓	๔.๐๔	๐.๔๒๐	๔.๐๓	๐.๔๑๖	๑.๐๔๔	๐.๓๘๔

จากตาราง ๔.๙ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน ได้แก่ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙) เกษตรกร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐) รับจ้าง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐) ค้าขาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔) และอาชีพอื่นๆ(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มีสถานะทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง

(n = ๓๒๕)

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน	รายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (๑๔๐ คน)		๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๖๑ คน)		มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท (๒๓ คน)			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการอบรมสั่งสอน ตามหลักไตรสิกขา	๓.๙๐	๐.๔๖๑	๔.๐๒	๐.๔๖๔	๓.๗๗	๐.๕๙๒	๔.๒๑๒	๐.๐๑๖*
ด้านการสนับสนุน กิจกรรม ตามหลัก ไตรสิกขา	๔.๐๐	๐.๕๑๔	๔.๑๐	๐.๔๔๘	๓.๙๔	๐.๕๐๒	๒.๓๑๒	๐.๑๐๑
ด้านการเป็นแบบอย่าง ที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๓	๐.๕๓๗	๔.๓๒	๐.๕๐๒	๔.๒๕	๐.๔๔๗	๑.๙๖๕	๐.๑๔๒
ภาพรวม	๔.๐๔	๐.๔๑๔	๔.๑๖	๐.๓๙๙	๓.๙๙	๐.๔๓๔	๓.๗๔๔	๐.๐๒๕*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๐ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม นักเรียนที่มีสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔) ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖) และ มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ทั้ง ๓ ด้าน แตกต่างกันไป

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน และ

โดยภาพรวม ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑ - ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๑ ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

จำแนกตามสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง (n= ๓๒๕)

ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	\bar{X}	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท(๑๔๐ คน)	๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๖๑ คน)	มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท(๒๓ คน)
		๓.๙๐	๔.๐๒	๓.๗๗
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (๑๔๐ คน)	๓.๙๐	-	-.๑๒*	.๑๒
๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๖๑ คน)	๔.๐๒	-	-	.๒๔*
มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท (๒๓ คน)	๓.๗๗	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ระหว่างรายได้ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ระหว่างรายได้ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มากกว่า สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ($n = ๓๒๕$)

ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	\bar{X}	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท(๑๔๐ คน)	๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๖๑ คน)	มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท(๒๓ คน)
		๓.๙๐	๔.๐๒	๓.๗๗
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (๑๔๐ คน)	๓.๙๐	-	-.๑๑*	.๐๕
๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๖๑ คน)	๔.๐๒	-	-	.๑๖
มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท (๒๓ คน)	๓.๗๗	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ระหว่างรายได้ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มากกว่า สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	สถิติที่ใช้ในทดสอบ	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	T-test	๐.๑๒๓	๐.๙๐๒	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	F-test	๐.๑๐๓	๐.๙๐๒	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	T-test	๑.๐๕๑	๐.๒๙๔	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีอาชีพของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	F-test	๑.๐๔๔	๐.๓๘๔	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มีรายได้ของผู้ปกครอง/เดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	F-test	๒.๖๗๑	๐.๐๒๕*	✓	-

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า

สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านช่วงชั้นที่ศึกษา ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกันจึงจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านอาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกันจึงจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มีผลทำให้ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดง จำนวนและร้อยละในแต่ละด้าน ดังนี้

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔ - ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๔ ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑.	จำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เพียงพอโดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา	๔๑
๒.	โรงเรียนมีกิจกรรมมาก มีเวลาน้อย เวลาไม่ค่อยตรงกัน	๓๓
๓.	นักเรียนอยากเรียนและสอบธรรมศึกษา แต่ทางโรงเรียนจำกัดเฉพาะเด็กนักเรียนสายสังคมศึกษาไปสอบเท่านั้น	๒๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ จำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เพียงพอโดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๔๑ คน รองลงมา คือโรงเรียนมีกิจกรรมมาก มีเวลาน้อย เวลาไม่ค่อยตรงกัน จำนวน ๓๓ คน และนักเรียนอยากเรียนและสอบธรรมศึกษา แต่ทางโรงเรียนจำกัดเฉพาะเด็กนักเรียนสายสังคมศึกษาไปสอบเท่านั้น จำนวน ๒๑ คน

ตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอ
ปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑.	มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่มีน้อยคณะ สงฆ์น่าจะส่งเสริมให้เห็นเป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่	๔๕
๒.	นักเรียนนำหลักธรรม ไตรสิกขาไปใช้แต่ยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นจุดเด่น	๒๔
๓.	ขาดพระวิทยากรในการทำกิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมขาดความ ต่อเนื่อง	๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่มีน้อยคณะสงฆ์น่าจะส่งเสริมให้เห็นเป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่ จำนวน
๔๕ คน รองลงมา คือนักเรียนนำหลักธรรม ไตรสิกขาไปใช้แต่ยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นจุดเด่น จำนวน ๒๔
คน และขาดพระวิทยากรในการทำกิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง จำนวน ๒๒ คน

ตารางที่ ๔.๑๖ ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอ
ปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลัก
ไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน
๑.	สื่อต่างๆได้นำเสนอเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไปในทางลบ เป็นที่ น่ากังขาต่อผู้พบเห็น และเยาวชน	๔๐
๒.	พระสงฆ์บางรูปยังพูดจาไม่สุภาพ บางรูปสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ	๒๒
๓.	พระสงฆ์น่าจะอธิบายหลักธรรมให้ฟังง่ายๆ ทันยุคทันสมัยและน่าจะ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร	๑๘

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่าปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ สื่อต่างๆได้นำเสนอเกี่ยวกับ
ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไปในทางลบ เป็นที่น่ากังขาต่อผู้พบเห็น และเยาวชน จำนวน ๔๐ คน
พระสงฆ์บางรูปยังพูดจาไม่สุภาพ บางรูปสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ จำนวน ๒๒ คน และ พระสงฆ์น่าจะ
อธิบายหลักธรรมให้ฟังง่ายๆ ทันยุคทันสมัยและน่าจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้
ซักถามข้อปัญหาตามสมควร จำนวน ๑๘ คน

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลัก
ไตรสิกขา ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขาและด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตาม
หลักไตรสิกขา มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๗ – ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๗ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑.	คณะสงฆ์ควรจะเข้าดูแลเพื่อจัดสรรเพิ่มพระวิทยากร และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ	๔๑
๒.	ควรมีการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว	๓๓
๓.	ควรมีการประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา	๒๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ คณะสงฆ์ควรจะเข้าดูแลเพื่อจัดสรรเพิ่มพระวิทยากร และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ จำนวน ๔๑ คน รองลงมา คือควรมีการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว จำนวน ๓๓ คน และ ควรมีการประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา จำนวน ๒๑ คน

ตารางที่ ๔.๑๘ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑.	ควรส่งเสริม การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น และให้มีรูปแบบที่ทันสมัย น่าเรียนรู้	๔๕
๒.	ควรปรับการจัดกิจกรรมให้ทันสมัยน่าเรียนรู้ และสามารถเข้าใจง่าย	๒๔
๓.	องค์กรสงฆ์น่าจะมีการจัดอบรมพระสงฆ์เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพพระวิทยากรในเขตพื้นที่ให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ	๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ ควรส่งเสริม การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น และให้มีรูปแบบที่ทันสมัย น่าเรียนรู้ จำนวน ๔๕ รองลงมา คือควรปรับการจัดกิจกรรมให้ทันสมัยน่าเรียนรู้ และสามารถเข้าใจง่าย จำนวน ๒๔ คน องค์กรสงฆ์น่าจะมีการจัดอบรมพระสงฆ์เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพพระวิทยากรในเขตพื้นที่ให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ จำนวน ๒๒ คน

ตารางที่ ๔.๑๙ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

(n = ๓๒๕)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑.	คณะพระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากรเข้าบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหาย ภาพลักษณ์พระสงฆ์จะได้ดีงาม	๔๐
๒.	คณะพระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย	๒๒
๓.	คณะพระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอธรรมแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชนผู้รับฟัง	๑๘

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ คณะพระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากรเข้าบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหาย ภาพลักษณ์พระสงฆ์จะได้ดีงาม จำนวน ๔๐ คน รองลงมา คือคณะพระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย จำนวน ๒๒ คน และ คณะพระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอธรรมแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชนผู้รับฟัง จำนวน ๑๘ คน

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๕ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูอาทรคีรีรักษ์ (ประทุม ฉนทปาโล) เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย
๒. พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติวณโณ) รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
๓. พระครูอุปถัมภ์บุญญสาร (บุญเชิด รตนนาโณ) เจ้าอาวาสวัดเขาหิน (พระสอนศีลธรรม)
๔. พระมหาสัญญา วชิรปัญญา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี (พระสอนศีลธรรม)
๕. พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย (พระสอนศีลธรรม)
๖. พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
๗. นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
๘. นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๙. นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองปราณบุรี
๑๐. นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
๑๑. นางสาววรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา

๑๒. นายสุภกิจ คำมี	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการปทุมธานี
๑๓. นางสาวชลดา เงินสมบัติ	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการปทุมธานี
๑๔. นายสุทธิพงษ์ เครือแดง	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปทุมธานี
๑๕. นางสาวชินรัตน์ เอี่ยมละออ	ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปทุมธานี

๔.๕.๑ ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

กำหนดแนวทางการพัฒนาให้ชัดเจนและให้สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักของการศึกษาในพระพุทธศาสนา ใช้ไตรสิกขาเป็นหลักคือศึกษาอยู่ในหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ทางวัดเขาน้อยได้จัดพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนเป็นประจำ มีการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาเป็นประจำทุกปี และ คณะสงฆ์อำเภอปทุมธานีพร้อมด้วยอำเภอสามร้อยยอด ได้ร่วมมือกันตั้งกองทุน เพื่อส่งให้นักเรียนเรียนจบถึงปริญญาตรี (เป็นทุนต่อเนื่อง) ท่านเสนอแนะให้พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนตามโรงเรียนควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูอาจารย์^๑

ทางคณะสงฆ์ให้การสนับสนุนทางการศึกษาเพราะเป็นเรื่องสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแจกทุนการศึกษาและอุปกรณ์ทางการศึกษาเป็นประจำ ทางโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดจัดขึ้นเป็นประจำ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ ควรที่คณะสงฆ์ต้องช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มากๆ มีความเห็นว่าหลักไตรสิกขาเป็นเรื่องสำคัญ (ทางคณะสงฆ์อำเภอปทุมธานีและอำเภอสามร้อยยอด โดยมีเจ้าคณะอำเภอปทุมธานี และ เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด เป็นประธาน ได้ร่วมมือกันจัดทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาให้กับเยาวชน(เป็นทุนต่อเนื่อง) เพื่อส่งให้นักเรียนจบถึงปริญญาตรี ในส่วนตัวของท่านยังได้แจกทุนการศึกษาเองอีกปีละประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ทุน ของขวัญวันเด็กอีก ๖๗ โรงเรียนประมาณ ๑๓,๐๐๐^๒

ส่งเสริมด้านการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน และเข้าไปอบรมสั่งสอนในโรงเรียน ได้รับความร่วมมือจากทางโรงเรียนดี นักเรียนอยู่ในกฎระเบียบดี อบรมสั่งสอนเด็กๆให้รู้จักกินรู้จักใช้ ห่างไกลยาเสพติด มีความกตัญญูต่อ พ่อ แม่ ครู อาจารย์ฯ เสนอแนะว่าควรเพิ่มขีดความสามารถของพระผู้สอนศีลธรรม และพระวิทยากร ในการเผยแผ่ และควรเสียสละให้มากขึ้นเพื่อจะได้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น^๓

ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการดี มีการช่วยกันทำหน้าที่อย่างจริงจัง ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมได้มีโอกาสเข้าไปปฏิบัติงานได้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เจ้าคณะพระสังฆาธิการน่าจะเข้าไปเยี่ยมดูตามโรงเรียนต่างๆ ได้เป็นกำลังใจให้กับพระผู้สอนและทางโรงเรียนพร้อม

^๑ สัมภาษณ์ พระครูอาทรศิริรักษ์ (ประทุม ฉนทปาโล) เจ้าคณะอำเภอปทุมธานี, เจ้าอาวาสวัดเขาน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติวณโณ) รองเจ้าคณะอำเภอปทุมธานี,เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูอุภัมภ์บุญญสาร (บุญเชิด รตนนาโถ) เจ้าอาวาสวัดเขาดิน (พระสอนศีลธรรม), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

นักเรียน ผู้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อคิดว่าพระที่เข้าไปอบรมสั่งสอนตามโรงเรียน ต้องมีการปรับตัวเข้ากับ วัยรุ่น เพื่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น พระต้องมีเวลาและต้องเป็นผู้เสียสละเวลาเพื่อเยาวชน พระต้องมีการ เรียนรู้สื่อเทคโนโลยี และมีการนำเสนอให้เป็นที่ถูกใจกับเยาวชนเพื่อลดแรงต่อต้านจากเยาวชน^๕

เด็กและเยาวชนมีการเรียนรู้เป็นไปตามวัยของเด็ก เด็กประถมก็จะสนใจดี เด็กมัธยมก็จะ เริ่มๆมีต่อต้านบ้าง เป็นไปตามอารมณ์ของวัยรุ่น แต่โดยรวมแล้วถือว่าอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนดี ไม่มีอุปสรรคเพราะทางโรงเรียนให้ความร่วมมือดี^๕

ได้รับความร่วมมือจากทางโรงเรียนดี บุคลากรไม่เพียงพอ ไปสอนแต่ธรรมศึกษา และ บางโอกาสที่มีกิจกรรม^๖ เป็นข้อเสนอแนะทางพระสงฆ์

โดยสรุปด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์)

- ส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียน
- ปลุกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูอาจารย์
- มีแจกทุนการศึกษา และอุปกรณ์การศึกษา
- คณะสงฆ์อำเภอปราณบุรี และอำเภอสามร้อยยอดร่วมกันตั้งทุนแจกทุนการศึกษา แบบต่อเนื่อง เพื่อส่งนักเรียนจบปริญญาตรี
- มีความเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญ เด็กเก่งและต้องมีคุณธรรม
- อบรมสั่งสอนให้เด็กรู้หน้าที่ รู้จักกิน รู้จักใช้
- พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนต้องเป็นผู้เสียสละ จะได้ทำงานได้อย่างสมบูรณ์
- พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนต้องปรับตัวให้เข้ากับวัยของเด็ก จะได้สื่อสารกันง่ายขึ้น
- พระต้องมีการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยี และมีการนำเสนอให้เป็นที่ถูกใจกับเยาวชนเพื่อลด แรงต่อต้านจากเยาวชน
- เด็กและเยาวชนมีการเรียนรู้เป็นไปตามวัยของเด็ก เด็กประถมก็จะสนใจดี เด็กมัธยมก็ จะเริ่มๆมีต่อต้านบ้าง เป็นไปตามอารมณ์ของวัยรุ่น แต่โดยรวมแล้วถือว่าอยู่ใน กฎระเบียบของโรงเรียนดี

ส่วนทางโรงเรียนมัธยมนั้นก็มีปัญหาข้อเสนอแนะให้ได้รับทราบ ระดับผู้อำนวยการ โรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมสังกัด สพม.๑๐ ทั้ง ๓ แห่ง

ไม่มีพระสงฆ์เข้าไปอบรมสั่งสอนประจำ อาจเป็นเพราะโรงเรียนมัธยมมีกิจกรรมมาก มี เวลาให้ไม่ตรงกับพระสงฆ์ ขาดการประสานงานที่ดีต่อกัน เมื่อได้มีโอกาสสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้ ไม่มีพระสงฆ์หรือพระสอนศีลธรรมเขามาสอนประจำ มีแต่เข้ามาแนะนำเด็กนักเรียนก่อนสอบธรรม ศึกษา ทางโรงเรียนเสนอแนะยินดีจัดสรรเวลาถวายพระตามสมควร ผอ.ตระหนักถึงเรื่องเด็กที่มีสมาธิ สั้น จึงอยากให้พระสงฆ์ช่วยเสริมเรื่องการทำสมาธิของเด็ก เด็กจะได้มีสมาธิในการเรียนที่ดีขึ้น ทาง

^๕ สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย (พระสอนศีลธรรม), ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาสัจญญา วชิรปญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี (พระสอนศีลธรรม), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ พระสมุห์ทองมา อตตสนโต เลขารองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนอง ตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

โรงเรียนให้โอกาสเด็กเสมอ ถ้าเป็นไปได้อย่างน้อยทุกวันศุกร์อยากให้พระสงฆ์สัญจรมาพบกับเด็กๆ ให้ความรู้กับเด็กๆ บ้างสักเดือนละครั้งคงจะดี^๗

บทบาทพระในปัจจุบันเปลี่ยนไปถ้าเทียบกับสมัยก่อน ด้านการอบรมสั่งสอนศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง ควรจะมีวิธีการสอนที่ทันต่อสมัยและวัยของเด็กและเยาวชน การที่พระสงฆ์จะเข้าไปอบรมสั่งสอนในโรงเรียน หน้าจะเป็นนโยบายของกระทรวงการศึกษา จะให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าจะให้พระเดินเข้ามาติดต่อกับโรงเรียน ทางด้านองค์กรสงฆ์ก็หน้าจะมีการจัดอบรมฝึกทักษะบุคลากรให้มีมากขึ้นและมีประสิทธิภาพ การอบรมเด็กจะได้ไม่เบื่อ เวลาที่จะเข้าสอน น่าจะสอดคล้องกับ สพฐ. ต้องกำหนดนโยบาย จะต้องมีการประเมินและติดตามผล ซึ่งโลกในปัจจุบันเปลี่ยนไปแล้ว จึงต้องทันโลกทันสมัย^๘

โรงเรียนเมืองปราณบุรี ขาดพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนประจำ ทางโรงเรียนประสงค์ที่จะให้พระสงฆ์เข้ามาสอนศีลธรรมอย่างจริงจังต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันในโรงเรียนมัธยมมีน้อยมาก^๙ เป็นความคิดเห็นของระดับผู้อำนวยการโรงเรียน และได้มีโอกาสสัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียนซึ่งเป็นผู้เรียนโดยตรง ในระดับชั้นมัธยมของโรงเรียนมัธยมในเขตอำเภอปราณบุรีที่สังกัด สพม.๑๐ จำนวน ๓ โรงเรียน ผู้วิจัยจึงขอตัวแทนนักเรียนจากโรงเรียนทั้ง ๓ แห่ง แห่งละ ๒ คน ซึ่งตัวแทนเป็นชาย ๑ คน หญิง ๑ คน ต่อโรงเรียน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งสองเพศ ผลจากการสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้

มีพระเข้ามาสอนน้อยนอกจากมีกิจกรรม ชอบให้พระสอนแบบใหม่ๆ ไม่จำเจ นักเรียนจะได้มีจิตใจจดจ่ออยู่กับคำสอนมากขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ยกตัวอย่างเช่นแบบพระอาจารย์มหาสมปอง ตาลปุตโต ได้ให้เหตุผลว่าเพราะนักเรียนสมัยนี้สมาธิสั้น จึงนั่งนิ่งๆ นานๆ ไม่ได้จึงต้องใช้รูปแบบบันเทิงควบคู่กันไป เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กๆ เยาวชน พระควรต้องใช้สื่อในการนำเสนอจะช่วยให้เพิ่มความน่าสนใจได้มากขึ้น^{๑๐}

มีแต่พระเข้ามาติดเด็กสังคมก่อนไปสอบธรรมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ห้องหนึ่งสายวิทยุ คณิต ก็อยากสอบธรรมศึกษาบ้าง เพราะตอนเรียนโรงเรียนชั้นประถมเคยสอบได้ธรรมศึกษาชั้นตรี มาแล้วก็เลยอยากสอบชั้นธรรมศึกษาโท เอก เพิ่มขึ้น ส่วนการเรียนที่มีโอกาสเรียนกับพระน้อย แต่ก็ชอบมีความสนใจการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เสนอว่าน่าที่จะไปเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่วัดเพื่อเปลี่ยนสถานที่และบรรยากาศ เพิ่มกิจกรรมการสอนให้หลากหลาย โดยใช้สื่อที่ทันสมัยจะได้นำสนใจมากขึ้นชอบนั่งสมาธิ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าการทำสมาธิน่าจะมีการเดินจงกรมบ้างเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับว่าสื่อออนไลน์มีผลดีและผลเสียต่อการเรียน^{๑๑}

^๗ สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายสุภกิจ คำมี ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียนหญิง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เป็นอีกหนึ่งโรงเรียนที่ขาดพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงาน ผู้ให้สัมภาษณ์บอกอยากให้มีพระเข้ามาสอนในโรงเรียนเป็นประจำ ที่โรงเรียนมีพระเข้ามาเฉพาะมีกิจกรรมเท่านั้นเอง นักเรียนในโรงเรียนเลยขาดโอกาสที่จะไปสอบธรรมศึกษา ช่วงมีกิจกรรมโรงเรียนศีล ๕ นักเรียนก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้น เรื่องจิตอาสาทางโรงเรียนและนักเรียนได้มีโอกาสร่วมอยู่เสมอ การแต่งกายโดยรวมถือว่าเรียบร้อย วาจาสุภาพ มารยาทดี^{๑๒}

ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าในโรงเรียนพบพระน้อย จึงอยากให้มีการเรียนการสอนและการอบรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมมีอาจารย์ในโรงเรียนสอนเป็นหลัก ก็ได้เรียนรู้เรื่องหลักไตรสิกขาจากอาจารย์ในโรงเรียน และจากเมื่อตอนอยู่ชั้นประถมในโรงเรียนเดิมมาบ้าง^{๑๓}

ผู้ให้สัมภาษณ์บอกมีพระเข้ามาสอนในโรงเรียนน้อย อยากให้มีมากกว่านี้ มีพระธรรมสังฆราชเข้ามาจัดอบรมในโรงเรียนทุกปี ปีละครั้ง มีการติวธรรมศึกษาให้นักเรียนได้มีโอกาสไปสอบธรรมศึกษา ในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมสอนโดยอาจารย์ประจำวิชาสังคม อยากให้พระเข้ามาสอนเพิ่มมากขึ้น ไม่พบปัญหาหาเสพติด นักเรียนโดยรวมแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ปัญหาชกต่อยตบตีถือว่าน้อย^{๑๔}

อยากให้มีพระมาสอนประจำในวิชาพระพุทธศาสนา เคยมีโอกาสได้เรียนธรรมศึกษาตอนอยู่ชั้นประถม เคยเห็นสื่อเกี่ยวกับชกต่อยตบตีกันส่วนตัวมีความคิดเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาไม่ถูกวิธี ปัญหาของนักเรียนหญิงที่มักเรียนไม่จบเกิดจากการเที่ยวกลางคืน คบผู้ชาย ปัญหาทางครอบครัวพ่อแม่หย่าร้างกัน ขาดผู้ปกครองผู้ปกครองไม่เข้าใจชีวิตวัยรุ่น ในโรงเรียนมีปัญหาชกต่อยตบตีน้อย นักเรียนแต่งตัวสุภาพเรียบร้อย ปัญหาหาเสพติดไม่พบ^{๑๕}

โดยสรุปด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักเรียน)

- ขาดพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนประจำ
- อยากให้พระสงฆ์ช่วยเสริมเรื่องการทำสมาธิของเด็ก
- ต้องมีการประเมินและติดตามผล
- ประสงค์ที่จะให้พระสงฆ์เข้ามาสอนศีลธรรมอย่างจริงจังต่อเนื่อง
- ชอบให้พระสอนแบบใหม่ๆไม่จำเจ นักเรียนจะได้มีจิตใจจดจ่ออยู่กับคำสอนมากขึ้น
- นักเรียนสมัยนี้สมาธิสั้น จึงนั่งนิ่งๆนานๆไม่ได้จึงต้องใช้ธรรมแบบบันเทิงควบคู่กันไปเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กๆเยาวชน
- พระควรต้องใช้สื่อในการนำเสนอจะได้ช่วยเพิ่มความน่าสนใจได้มากขึ้น
- นำที่จะไปเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่วัดเพื่อเปลี่ยนสถานที่และบรรยากาศ

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ เครือแดง ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- ยอมรับว่าสื่อออนไลน์มีผลดีและผลเสียต่อการเรียน
- เคยเห็นสื่อเกี่ยวกับชกต่อยตบตีกันส่วนตัวมีความคิดเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาไม่ถูกวิธี
- ปัญหาของนักเรียนหญิงที่มักเรียนไม่จบเกิดจากการเที่ยวกลางคืน คบผู้ชาย ปัญหาทางครอบครัวพ่อแม่หย่าร้างกัน ขาดผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่เข้าใจชีวิตวัยรุ่น

๒ ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา

ปฏิบัติการในเชิงรุก คือการนำธรรมเข้าสู่โรงเรียน อำเภอปราณถึงแม้จะมีพระที่เข้าโครงการพระสอนศีลธรรมจำนวนไม่มาก แต่ทุกรูปได้ปฏิบัติงานมีความจริงจังหน้าชื่นชม ด้านสนับสนุนกิจกรรมคณะสงฆ์ในอำเภอได้ให้การสนับสนุนโรงเรียน เด็กและเยาวชนด้วยดีเสมอมา เช่นในกิจกรรมวันเด็กทางวัดต่างๆได้เตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน และอาหารขนมและอุปกรณ์กีฬาไปแจกตามโรงเรียนกันเป็นจำนวนมากวัดละหลายพันชิ้น บางวัดนับหมื่นชิ้น ส่วนกิจกรรมในวัดมีนักเรียนเข้ามาเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำทุกปี ก็มีพระผู้ช่วย ช่วยกันดูแลงานกิจกรรมอบรม^{๑๖}

คณะสงฆ์มีความพร้อมเพรียงร่วมมือกันทุกภาคส่วน ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมในสถานศึกษาเสมอมา และให้ด้วยความยินดีและยินดีที่จะให้ ทั้งในอำเภอปราณและนอกอำเภอปราณ ทุกๆปีท่านก็ได้ปฏิบัติเช่นนี้ไม่เคยขาด ส่วนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาก็จะมีโรงเรียนต่างๆเข้ามาร่วมกิจกรรมกัน โดยเฉพาะทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต ๒ ก็มาขอใช้สถานที่ในวัดจัดการแข่งขันงานหัตถกรรมนักเรียนอยู่เป็นประจำเพราะที่นี่มีศาลาใหญ่ สามารถจุนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก ส่วนเรื่องค่ายคุณธรรมทางวัดมีบุคลากรไม่เพียงพอ^{๑๗}

เป็นเรื่องธรรมดาเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมทั้งที่เป็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และแม้ไม่เกี่ยวข้องกัน ครูใกล้วัดโรงเรียนใกล้วัดมักจะนึกถึงวัดนึกถึงพระ พระก็เลยต้องช่วยกัน เข้าหลักเรื่อง บวร บ้าน วัด โรงเรียน^{๑๘}

ส่วนมากนักเรียนก็จะมีกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาที่วัดเป็นประจำ ทางโรงเรียนก็จะมีกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม สวดมนต์วันสุดสัปดาห์อยู่เป็นประจำ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนะควรที่จะสนับสนุนให้มีการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญๆทางศาสนา เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ถึงศิลปะแล้ววัฒนธรรม และ เอกลักษณ์ของชาติ จะได้เรียนรู้รักและหวงแหนในคุณค่าทางจิตวิญญาณ น้อมนำมาสู่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาสืบไป^{๑๙}

ด้านกิจกรรมมีรูปแบบของค่ายพุทธบุตร ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นดีด้วยในการจัดกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมพิเศษเช่นช่วงปิดภาคเรียนก็จะมีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกๆปี ส่วนเด็กผู้หญิงก็มีจัดบวชเนกขัมมะจารีณี และเสนอแนวคิดว่าอยากให้พระที่มีความรู้ความสามารถ เข้า

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูอาทรศิริรักษ์ (ประทุม ฉนทปาลี) เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, เจ้าอาวาสวัดเขาน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติวณโณ) รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี,เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์บุญญสาร (บุญเชิด รตนนาถ) เจ้าอาวาสวัดเขาหิน (พระสอนศีลธรรม), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสัญญา วชิรปญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี (พระสอนศีลธรรม), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มาช่วยกันด้านนันทนาการที่มีศีลธรรม ความกตัญญู การรู้จักหน้าที่ เพื่อปลูกฝังชีวิตดีงามให้กับเยาวชนของชาติ^{๒๐}

กิจกรรมค่ายพุทธบุตรของโรงเรียนทางวัดขาดบุคลากรด้านนี้ จึงต้องใช้วิทยากรจากที่อื่นแล้วใช้พื้นที่วัด มีคณะครูช่วยกัน การดำเนินการเป็นไปตามอัธยาของเด็ก ส่วนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาได้จัดเป็นประจำ^{๒๑}

โดยสรุปด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์)

- ปฏิบัติการในเชิงรุก คือการนำธรรมเข้าสู่โรงเรียน
- วันเด็กทางวัดต่างๆได้เตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน และอาหารขนมและอุปกรณ์กีฬาไปแจกตามโรงเรียนกันเป็นจำนวนมากวัดละหลายพันชิ้น บางวัดนับหมื่นชิ้น
- กิจกรรมในวัดมีนักเรียนเข้ามาเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำทุกปี
- สนับสนุนกิจกรรมในสถานศึกษาเสมอมา และให้ด้วยความยินดีและยินดีที่จะให้
- ครูใกล้วัดโรงเรียนใกล้วัดมักจะนึกถึงวัดนึกถึงพระ พระก็เลยต้องช่วยกัน เข้าหลักเรื่องบวร บ้าน วัด โรงเรียน
- ควรที่จะสนับสนุนให้มีการทำคะแนนศึกษาในสถานที่สำคัญๆทางศาสนา เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ถึงศิลปะแล้ววัฒนธรรม และ เอกลักษณ์ของชาติ
- มีการจัดกิจกรรมพิเศษเช่นช่วงปิดภาคเรียนก็จะมีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกๆปี
- เด็กผู้หญิงก็จะมีจัดบวชนกขัมมะจารีณี
- อยากให้พระที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาช่วยกันด้านนันทนาการที่มีศีลธรรม ความกตัญญู การรู้จักหน้าที่ เพื่อปลูกฝังชีวิตดีงามให้กับเยาวชนของชาติ
- ขาดบุคลากรที่จะดำเนินการและเป็นวิทยากร

จากการสัมภาษณ์ทางผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมในเขตอำเภอปรางบุรี พอสรุปได้ดังนี้ ทางโรงเรียนมีกิจกรรมตลอด มีการสวดมนต์วันสุดสัปดาห์ มีค่ายวัยใสใฝ่ใจคุณธรรม เสนอว่าน่าจะมีกิจกรรมให้ต่อเนื่อง น่าจะมีวิทยากรที่เข้ากับวัยรุ่นได้เด็กจะได้ไม่เบื่อ อยากให้เด็กได้รู้ถึงคุณธรรมจริยธรรม^{๒๒}

จัดกิจกรรมอย่างไรให้ได้ประโยชน์สมบูรณ์ขึ้น เช่นหลังทำบุญใส่บาตรหน้าจะมีพระเทศน์สอนให้เยาวชนได้คิดวิเคราะห์เป็น ต้องมีความต่อเนื่องและต้องมีการติดตามผล เสนอแนะน่าจะมีสมุดพกบันทึกการทำควมดีประจำตัว นำมีการจัดประชุมเสวนาออกแบบกิจกรรม เห็นด้วยกับการทำค่ายพุทธบุตร ๓ วัน ๒ คืน เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงอีกสถานการหนึ่งของเด็กๆ^{๒๓}

กิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาทางโรงเรียนตระหนักดีว่าสมควรมีการส่งเสริมและคงไว้เสมอ การสวดมนต์แผ่เมตตาหลังเคารพธงชาติเป็นกิจกรรมที่ทำไม่เคยขาด ทำบุญใส่บาตรใน

^{๒๐} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาหวาย (พระสอนศีลธรรม), ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต เลขารองเจ้าคณะอำเภอปรางบุรี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปรางวิทยา, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปรางบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

วันสำคัญๆทำเป็นประจำ พาเด็กไปเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เรื่องการจัดนิทรรศการวันพ่อวันแม่ และวันสำคัญทางศาสนาเป็นกิจกรรมที่วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมได้จัดประจำอยู่แล้ว^{๒๔} เป็นมุมมองและแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียน

มุมมองของเด็กและเยาวชนผู้เรียนจริงๆ จากการสัมภาษณ์นักเรียนชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวกับศาสนาโดยเฉพาะ

การนั่งสมาธิแล้วสำหรับเด็กที่ชอบก็จะมีปัญหา แต่เด็กที่ไม่ชอบก็จะควบคุมไม่ได้เกิดอาการเบื่อหน่ายได้ง่าย นำมีการปรับเปลี่ยนแนววิธีการให้เข้ากับวัยของเด็กๆ ด้านสถานที่เนื่องมาจาก มีนักเรียนจำนวนมากที่ต้องเข้ามาอยู่ร่วมกันในหอประชุม ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนแล้วถือว่าคับแคบจึงเกิดปัญหา หายใจไม่สะดวก กลิ่นกายของแต่ละบุคคลก็เป็นการทำลายสมาธิ น่าจะแบ่งสัดส่วนตามสถานที่กว้างๆตามร่มต้นไม้บ้างอากาศจะได้ถ่ายเทสะดวกจะได้ผ่อนคลาย และน่าจะมีดนตรีเบาๆ ประกอบในการทำสมาธิเพื่อผ่อนคลาย ส่วนกิจกรรมอื่นๆเช่นทำบุญใส่บาตรน่าจะมีการอธิบายให้เห็นผลของการทำ กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา มีความเห็นว่าควรดำรงไว้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดีๆ^{๒๕}

มีความคิดเห็นสอดคล้องกับตัวแทนนักเรียนชาย ผู้ให้สัมภาษณ์ชอบนั่งสมาธิ ชอบไปทำบุญแต่ไม่มีใครจะมีโอกาสสนทนากับพระสงฆ์ถือว่าครั้งนี้เป็นครั้งแรกว่าที่มีโอกาสสนทนาและให้สัมภาษณ์ เธอให้ความคิดเห็นว่าน่าจะมีการแสดงธรรมหรือเทศเพื่อเสริมความรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งเธอเรียนอยู่สายวิทย์คณิตจึงไม่ค่อยมีโอกาส ซึ่งในปีนี้อธิบายได้ว่าได้มีโอกาสเห็นเด็กชมรมสังคมศึกษาได้มีโอกาสเข้าหอประชุมฟังพระเทศมหาชาติเธอสนใจแต่ไม่มีโอกาส เธอให้แนวคิดว่าการนั่งสมาธิน่าจะใช้สถานที่ที่เป็นธรรมชาติจะดีกว่า ส่วนการเรียนการสอนธรรมศึกษาเธอไม่มีโอกาสเพราะทางโรงเรียนพาเฉพาะเด็กสังคมไปสอบ^{๒๖}

อยากให้พระสงฆ์เข้ามาทำกิจกรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น ให้มีการจัดกิจกรรมแทรกในการเรียนการสอน เลือกใช้รูปแบบให้เหมาะสมและเข้าถึงกับวัยของเยาวชน กิจกรรมทางศาสนาทางโรงเรียนได้เป็นประจำ หลังเคารพธงชาติมีสวดมนต์ไหว้พระแผ่เมตตาและกล่าวคำปฏิญาณตนฯ การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมมีการสับเปลี่ยนกันไป บางปีก็เคยไปตามวัด บางปีก็จัดเองอยู่ในโรงเรียนมีอาจารย์เป็นผู้ดำเนินการ และมีพระเข้ามาเสริมจัดสวดคล้องตามหลักไตรสิกขา^{๒๗}

มีความคิดเห็นเสนอแนะสอดคล้องกับตัวแทนนักเรียนชาย และอยากให้มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และอยากให้มีการจัดกิจกรรมอบรมทุกๆปี มีโอกาสเป็นจิตอาสาเข้าช่วยเหลือสังคม กิจกรรมจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญต่างๆเป็นประจำแต่ละเทศกาลฯ^{๒๘}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายสุภกิจ คำมี ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียนหญิง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงศ์ เครือแดง ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

หลังกิจกรรมเคารพธงชาติมีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมทำบุญใส่บาตรในวัดสำคัญเช่นวันพ่อ วันแม่ เทศกาลสงฆ์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ มีการจัดนิทรรศการต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาที่วัด ฟังเทศเวียนเทียน วันศุกร์สุดสัปดาห์มีการสวดมนต์เป็นพิเศษทุกๆสุดสัปดาห์ อยากรให้มีการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญๆทางศาสนาเหมือนกัน นักเรียนมีความอ่อนน้อมดี การเข้าค่ายคุณธรรมก็ได้ความรู้ความสนุกสนานดีพอสมควร นักเรียนในโรงเรียนมีจิตอาสาต่อชุมชนและส่วนรวมเสมอมา ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตั้งอยู่ในกรอบของหลักธรรมทางศาสนา เพราะเราเป็นชาวพุทธเป็นพุทธศาสนิกชน^{๒๙}

มีความคิดเห็นสอดคล้องกับตัวแทนนักเรียนชาย เธอเป็นนักกิจกรรมตัวแทนของโรงเรียน มีความขยันขันแข็ง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ค้าขายออนไลน์ช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัว และเป็นทุนในการเรียนต่อไป มีความคิดเห็นและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆมาตลอด เห็นด้วยกับกิจกรรมที่โรงเรียนจัด อยากรให้มีการทัศนศึกษาตามสถานที่สำคัญๆทางศาสนา^{๓๐}

โดยสรุปด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขาไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักเรียน)

- หลังกิจกรรมเคารพธงชาติมีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ
- กิจกรรมทำบุญใส่บาตรในวัดสำคัญเช่นวันพ่อ วันแม่ เทศกาลสงฆ์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่
- มีการจัดนิทรรศการต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา
- การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาที่วัด ฟังเทศเวียนเทียน
- วันศุกร์สุดสัปดาห์มีการสวดมนต์เป็นพิเศษทุกๆสุดสัปดาห์
- อยากรให้มีการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญๆทางศาสนาเหมือนกัน
- นักเรียนมีความอ่อนน้อมดี การเข้าค่ายคุณธรรมก็ได้ความรู้ความสนุกสนานดีพอสมควร
- นักเรียนในโรงเรียนมีจิตอาสาต่อชุมชนและส่วนรวมเสมอมา
- ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตั้งอยู่ในกรอบของหลักธรรมทางศาสนา เพราะเราเป็นชาวพุทธ

๓ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

พระสงฆ์ต้องมีศีลาจารวัตรที่น่าเลื่อมใสศรัทธา มีความสำรวมทั้งกายและวาจา ต้องมีพรหมวิหารธรรม รู้เท่าทันโลกและสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้นพระสงฆ์ต้องมีศีลดี สมาธิดี ปัญญาดี จึงเป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใส คณะสงฆ์ในอำเภอปราณไม่มีเรื่องราวอภิศรเสียหาย ยังเป็นที่น่าเคารพและเป็นแบบอย่างต่อเยาวชนได้ และคณะสงฆ์อำเภอปราณยังมีความเมตตาแจกทุนการศึกษาเป็นประจำไม่เคยขาด โดยเฉพาะท่านแจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนปีละไม่ต่ำกว่า ๒๐๐,๐๐๐บาท ยังมีผ้าป่าเพื่อการศึกษา ผ้าป่าสมทบเพื่อปรับปรุงโรงเรียนต่างๆ แม้กระทั่งผ้าป่าช่วยสร้างอาคารโรงพยาบาลยังมีสนับสนุนการศึกษาคณะสงฆ์อำเภอละ ๕๐,๐๐๐บาท ท่านถือว่าเป็นการช่วยเหลือพระศาสนาเยาวชนและสังคม^{๓๑}

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูอภิศรวิรักษ์ (ประทุม ฉันทปาโล) เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เพราะอยู่ในอำเภอเดียวกันมีความคิดเห็นและปฏิบัติงานเหมือนกัน เป็นความสามัคคีของคณะสงฆ์อำเภอปราณบุรี ท่านมีสถานที่กว้างขวางทางราชการมาขอใช้สถานที่บ่อยๆ เด็กนักเรียนและเยาวชนก็เลยได้มีโอกาสได้เข้าวัด ซึมซับกับพระพุทธศาสนาไปด้วย ^{๓๒}

ในเขตอำเภอปราณบุรีไม่มีปัญหาใดๆ และพระสงฆ์ก็ได้รับการตอบรับจากโรงเรียนประถมด้วยดี ท่านได้มีการแจกทุนการศึกษาและเพิ่มทุนการศึกษามาโดยตลอด เรื่องศิลาจารวัตรท่านกล่าวว่าเป็นเรื่องสำคัญของพระสงฆ์ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนทั้งด้านความประพฤติ การพูดจา ^{๓๓}

เรื่องเสขิยะวัตร มารยาทของพระเป็นเรื่องสำคัญมากเด็กจะดูพระเป็นตัวอย่าง ดังนั้นพระสอนศีลธรรมต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ให้มากๆ การสอนเด็กให้เรียนรู้แบบง่ายๆคือการทำให้เด็กดูเป็นแบบอย่างนั้นดีที่สุด เด็กเป็นผ้าขาวเด็กจะจดจำเรื่องราวต่างๆได้ดี ดังนั้นเราควรสอนปลูกฝังให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ ^{๓๔}

ปฏิบัติตัวให้เรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ ต้องมีกายอ่อนนุ่ม วาจาอ่อนหวาน ใจอ่อนโยน เป็นพระวิทยากร พระสอนศีลธรรมให้ความรู้แก่เด็กๆสมควรเป็นแบบอย่างทั้งด้านบุคลิกภาพที่ดี ไม่พูดจาหยาบค้าย ไม่สูบบุหรี่ มีกิริยามารยาทเป็นที่น่าเลื่อมใส ต้องพัฒนาความรู้ให้แตกฉาน ใช้สำนวนคำพูดที่ฟังง่ายเข้าใจง่าย พระสงฆ์ต้องพร้อม ^{๓๕}

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และพระสงฆ์ไม่ใช่ผู้ขออย่างเดียวเมื่อมีก็ต้องรู้จักให้ ให้ทั้งความรู้ และความช่วยเหลือเมื่อเด็กและเยาวชนประสบปัญหา ^{๓๖}

โดยสรุปด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์)

- ต้องมีพรหมวิหารธรรม รู้เท่าทันโลกและสังคมยุคปัจจุบัน
- พระสงฆ์ต้องมีศีลดี สมาธิดี ปัญญาดี จึงเป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใส
- พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนทั้งด้านความประพฤติ การพูดจา
- เสขิยะวัตร มารยาทของพระเป็นเรื่องสำคัญมากเด็กจะดูพระเป็นตัวอย่าง
- การสอนเด็กให้เรียนรู้แบบง่ายๆคือการทำให้เด็กดูเป็นแบบอย่างนั้นดีที่สุด
- ปฏิบัติตัวให้เรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ ต้องมีกายอ่อนนุ่ม วาจาอ่อนหวาน ใจอ่อนโยน
- สมควรเป็นแบบอย่างทั้งด้านบุคลิกภาพที่ดี ไม่พูดจาหยาบค้าย ไม่สูบบุหรี่ มีกิริยามารยาทเป็นที่น่าเลื่อมใส
- ต้องพัฒนาความรู้ให้แตกฉาน ใช้สำนวนคำพูดที่ฟังง่ายเข้าใจง่าย พระสงฆ์ต้องพร้อม

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติคุณโณ) รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี,เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภัญญูสาร (บุญเชิด รตนนาโณ) เจ้าอาวาสวัดเขาหิน (พระสอนศีลธรรม) ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาสัญญา วชิรปัญญา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี (พระสอนศีลธรรม) ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย (พระสอนศีลธรรม) ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

- พระสงฆ์ไม่ใช่ผู้ขออย่างเดียวเมื่อมีก็ต้องรู้จักให้ ให้ทั้งความรู้ และความช่วยเหลือเมื่อเด็กและเยาวชนประสบปัญหา

มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา

พระวิทยากรและพระที่เข้ามาสอนในโรงเรียน แต่งกายเหมาะสมกับสมณะสาธูปของพระสงฆ์ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยดี ใช้วาจาสุภาพสมเหตุสมผล และมีเมตตาต่อเด็กและเยาวชนดี เปิดโอกาสให้เด็กสอบถามพูดคุยเป็นกันเองกับเด็กๆ ไม่พบพระวิทยากร และพระที่มากทำกิจกรรมในโรงเรียน เสพสิ่งเสพติดใดๆ ถือว่าเป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสทั้งของเด็กๆเองและคณะครูอาจารย์^{๓๓๗}

เห็นพระใช้สมาร์ทโฟน ผอ.เห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นแต่ก็ควรมีข้อจำกัด เรื่องกิจกรรมายเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องภาพลักษณ์ทั้งการแต่งกาย บุคลิกลักษณะการพูดจาเป็นเรื่องสำคัญ “ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน” พระต้องมีความแตกฉาน มีความรู้ความสามารถในหลักธรรม และการทำสมาธิเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กและเยาวชน ถ้าเกิดเหตุใดๆขององค์กรสงฆ์ต้องตรวจสอบดูแลกันตามระดับขั้นขั้นตอน เสนอแนะอื่นๆ ธรรมชาติของเด็ก ต้องกำหนดขอบเขตเป้าหมาย วัตถุประสงค์ องค์กรความรู้ มีทักษะ ทักษะคติ จิตใจ สติปัญญา แล้วต้องวัดด้วยอะไร ถ้ากำหนดได้ชัดเจน จะประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก^{๓๓๘}

พระสงฆ์มีบุคลิกลักษณะเรียบร้อยดี ใช้วาจาสุภาพ ให้การแนะนำเด็กอย่างเป็นกันเอง ควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างจริงจังในสถานศึกษา ถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่นักเรียนเยาวชนของชาติจะต้องมีความรู้และเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน เพื่อสังคมจะได้เกิดสันติสุขต่อไป^{๓๓๙}

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเด็กและเยาวชน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

การที่มีสื่อข่าวพระประพฤติผิดธรรมวินัยออกมา ทำให้เยาวชนมองภาพลักษณ์พระสงฆ์ไปในทางลบ ส่วนข่าวนั้นจะจริงหรือไม่ภาพลักษณ์ก็เกิดเสียไปแล้ว ดังนั้นองค์กรคณะสงฆ์ก็ต้องมีมาตรการในการดูแลจัดการกับปัญหานั้นๆต่อไป ส่วนภาพลักษณ์ของพระในพื้นที่อำเภอปราณยังไม่เคยพบปัญหาเรื่องเสียหาย ส่วนพระที่มาร่วมกิจกรรมในโรงเรียน สุภาพเป็นที่น่าเลื่อมใส แต่การที่จะนำเสนอธรรมะกับเยาวชนก็น่าจะมีมุขบ้าง เพื่อให้เด็กได้ผ่อนคลายไม่เกิดอาการเกร็ง ได้เกิดความสนุกสนานไม่เครียด^{๓๔๐}

ตัวแทนนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตัวแทนนักเรียนชาย แต่ตอนไปร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนเคยพบพระพูดไม่เพราะและสูบบุหรี่เด็กบอกว่าไม่น่าดูเลย^{๓๔๑}

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ นายสุภกิจ คำมี ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

โดยภาพรวมถือว่าพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในหลายๆเรื่อง อยากรู้ให้พระสงฆ์เข้าอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนมากขึ้น^{๔๒}

พระสงฆ์ควรจัดกิจกรรมอบรมทางด้านของศาสนาและการศึกษา เน้นให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งกับการศึกษา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง^{๔๓}

ในชุมชนที่อยู่พระสงฆ์ไม่เห็นมีปัญหาใดๆ พระสงฆ์ที่มาเป็นวิทยากร มีบุคลิกภาพและลักษณะน่าเลื่อมใส มีวาจาสุภาพ เปิดโอกาสให้เด็กได้สอบถาม ส่งเสริมให้เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นโดยประยุกต์ใช้กับหลักไตรสิกขา^{๔๔}

มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน มีความทรงจำดีต่อพระสงฆ์ เคยได้รับทุนการศึกษาและรางวัลต่างๆ พระสงฆ์น่าเลื่อมใสศรัทธา^{๔๕}

โดยสรุป ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักเรียน)

- ภาพลักษณ์ของพระในพื้นที่อำเภอปรานยังไม่เคยพบปัญหาเรื่องเสียหาย
- พระที่มาร่วมกิจกรรมในโรงเรียน สุภาพเป็นที่น่าเลื่อมใส
- การที่จะนำเสนอธรรมะกับเยาวชนก็น่าจะมีมุขบ้าง เพื่อให้เด็กได้ผ่อนคลายไม่เกิดอาการเกร็ง ได้เกิดความสนุกสนานไม่เครียด
- ไปร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนเคยพบพระพูดไม่เพราะและสูบบุหรี่เด็กบอกว่าไม่น่าดูเลย
- อยากรู้ให้พระสงฆ์เข้าอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนมากขึ้น
- เน้นให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งกับการศึกษา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง
- ส่งเสริมให้เยาวชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นโดยประยุกต์ใช้กับหลักไตรสิกขา พระสงฆ์น่าเลื่อมใสศรัทธา
- หลังกิจกรรมเคารพธงชาติมีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ
- กิจกรรมทำบุญใส่บาตรในวัดสำคัญเช่นวันพ่อ วันแม่ เทศกาลสงฆ์ทำบุญปีเก่าต้อนรับปีใหม่
- มีการจัดนิทรรศการต่างๆในวันสำคัญทางศาสนา
- วันศุกร์สุดสัปดาห์มีการสวดมนต์เป็นพิเศษทุกๆสุดสัปดาห์
- อยากรู้ให้มีการทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญๆทางศาสนาเหมือนกัน
- นักเรียนมีความอ่อนน้อมดี การเข้าค่ายคุณธรรมก็ได้ความรู้ความสนุกสนานดีพอสมควร
- นักเรียนในโรงเรียนมีจิตอาสาต่อชุมชนและส่วนรวมเสมอมา
- ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตั้งอยู่ในกรอบของหลักธรรมทางศาสนา เพราะเราเป็นชาวพุทธ

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ เครือแดง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปรานบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นางสาวชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปรานบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายกิตติธัช นิลเลื่อน ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปรานวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางสาววรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปรานวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัยต่าง ๆ และงานทางวิชาการ แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงเป็นงานวิจัยเล่มนี้ และจากการที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ และลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังนี้

๑ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

- ๑ พระสงฆ์ต้องเข้าไปดูแลเพื่อจัดเพิ่มพระวิทยากรและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ
- ๒ พระสงฆ์ต้องจัดการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว
- ๓ พระสงฆ์ต้องประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา
- ๔ พระสงฆ์ต้องช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มากๆ และสนับสนุนทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน
- ๕ จัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความ สามารถให้พระสงฆ์และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ตามหลักไตรสิกขา

- ๑ พระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากร เข้ามาบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหายภาพลักษณ์พระสงฆ์จะได้ดีงาม
- ๒ พระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย
- ๓ พระสงฆ์ ต้องมีความสำรวมระวังทั้งบุคลิกภาพ จริยวัตร เพื่อเพิ่มศรัทธาเชื่อต่อผู้พบเห็น และเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา
- ๔ พระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอ ธรรมะแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชน
- ๕ ต้องใฝ่เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ สอนจะได้เป็นที่ยอมรับของทั้งนักเรียน และครู อาจารย์สถานศึกษา
- ๖ พระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ควรเสพสิ่งเสพ ติดใดๆ และใช้วาจาที่สุภาพ

๒ ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา

- ๑ พระสงฆ์ต้องจัดนิทรรศการ เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนามากขึ้น และให้มีรูปแบบที่น่าเรียนรู้
- ๒ พระสงฆ์ต้องจัดกิจกรรมให้ ทันสมัย และสามารถเข้าใจง่าย
- ๓ พระสงฆ์ต้องปฏิบัติการเชิงรุก นำธรรมะเข้าสู่โรงเรียน และ ประยุกต์ให้เข้ากับวัยๆ
- ๔ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ควรเข้ามาช่วยกันปฏิบัติงาน

แผนภูมิที่ ๔.๑
สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ^{๔๖}

^{๔๖} ที่มาจากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย.

แสดงให้เห็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

(๑) **ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา** ได้แก่ - พระสงฆ์ต้องเข้าไปดูแลเพื่อจัดเพิ่มพระวิทยากรและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและตัวแทนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมในเขตอำเภอปราณบุรี พบว่าพระสงฆ์เข้าไปอบรมสั่งสอนน้อย เมื่อได้สัมภาษณ์พระสงฆ์พบว่า ในอำเภอปราณบุรีมีพระสอนศีลธรรม ประมาณ ๑๐ รูป ส่วนใหญ่จะสอนประจำในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งมีหลายสิบโรงเรียน จึงเป็นเหตุไม่ทั่วถึงโรงเรียนมัธยม อีกทั้งโรงเรียนมัธยมจะมีกิจกรรมมากจึงไม่สะดวกที่พระจะเข้าไปสอนประจำ - พระสงฆ์ต้องจัดการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์ และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว เป็นทางออกที่ดีที่ทั้งสองฝ่ายคือพระผู้สอนกับผู้บริหารโรงเรียน ควรที่จะต้องปรึกษาคงกัน มีผู้เสนอว่าถ้าจะให้มึ่นำหนักในการตกลงกันควรที่เจ้าคณะผู้ปกครองน่าจะเข้าเยี่ยมโรงเรียน และเสนอพระรูปนั้นๆ เข้าปฏิบัติหน้าที่หน้าจะมีนำหนักดีกว่า - พระสงฆ์ต้องประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์ และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา เนื่องมาจากการส่งเด็กนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษา หลายโรงเรียนไม่มีการส่งชื่อสอบ เนื่องมาจากไม่มีการประสานงานกัน และบางโรงเรียนส่งสอบเฉพาะนักเรียนในชุมชนมุสลิมศึกษา แต่นักเรียนในชุมชนอื่นๆเลยขาดโอกาส(เสียงสะท้อนจากเด็กๆ) - พระสงฆ์ต้องช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มากๆ และสนับสนุนทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน เหตุเพราะขาดพระสงฆ์ที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียนมัธยม เท่าที่สัมภาษณ์พระสงฆ์ พระสงฆ์ก็จะอบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเมื่อมีโอกาสที่เข้าไปร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ส่วนด้านทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนพระสงฆ์และคณะสงฆ์ในอำเภอปราณบุรีได้ให้การสนับสนุนอยู่แล้ว (มีกองทุนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนจนจบชั้นปริญญาตรี เป็นโครงการที่คณะสงฆ์อำเภอปราณบุรีและอำเภอสามร้อยยอดได้ร่วมมือกันทำ) แต่นักเรียนมีจำนวนมากจึงดูแล้วไม่ทั่วถึงฯ - ส่วนเรื่องการจัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความ สามารถให้พระสงฆ์และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ จากการสัมภาษณ์เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอและพระสอนศีลธรรม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรที่จะมีการจัดเพื่อเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ และต้องมีประสิทธิภาพ (เอาคุณภาพนำปริมาณ)

(๒) **ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ตามหลักไตรสิกขา** ได้แก่ - ส่วนเรื่องการจัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความ สามารถให้พระสงฆ์และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ยอมรับว่ามีน้อยจริงเห็นสมควรที่จะต้องทำกันให้เห็นเป็นรูปธรรม และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนโรงเรียนและนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันจึงสมควรที่จะมีการส่งเสริมให้เห็นเป็นรูปธรรม - พระสงฆ์ต้องจัดกิจกรรมให้ทันสมัย และ สามารถเข้าใจง่าย ปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเขามามีบทบาทอย่างมากมาย พระสงฆ์สมควรใช้ให้เกิดประโยชน์ มีหลายๆวัดมีเว็บไซต์ในการเผยแผ่กิจกรรมของวัด และเผยแผ่หลักธรรมซึ่งก็เป็นที่น่าสนใจของเยาวชนรุ่นใหม่ นับเป็นการเผยแผ่เชิงรุกได้อีกแบบหนึ่ง - พระสงฆ์ต้องปฏิบัติภารกิจเชิงรุก นำธรรมะเข้าสู่โรงเรียน และประยุกต์ให้เข้ากับวัยฯ เช่นเดียวกันทั้งสองข้อนี้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ มีความสอดคล้องกันว่าสมควรกระทำ เมื่อครั้งอดีตการศึกษาจะอยู่ในวัด แต่ปัจจุบันทางราชการจัดการศึกษาเองวัดเลยถูกลดบทบาทไป ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่พระสงฆ์ต้องมีการเผยแผ่เชิงรุก คือพระต้องเดินทางเข้าไปสอนในโรงเรียนเองเลย ไม่ต้องรอให้เด็กเข้ามาวัดฯ - พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถควรเข้ามาช่วยกันปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ มีความเห็นตรงกันว่าพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ควรที่จะมาช่วยกัน

ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์รูปอื่นๆ ได้ช่วยกันทำงานเพื่อพระศาสนา และเพื่อเยาวชนในอำเภอปรางบุรี

(๓) **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา** ได้แก่ - พระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลาการเข้าบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหาย จากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีโอกาสเห็นสื่อต่างๆ ได้ง่ายมาก เด็กจึงได้พบเห็นสื่อต่างๆ ที่ได้นำเอาภาพเหตุการณ์ที่พระสงฆ์ประพฤติเสียหาย ออกมาเผยแพร่เด็กเปิดใจว่ารับไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นเหตุการณ์จริงๆ หรือถูกผู้อื่นทำร้ายศาสนาก็ตาม ดังนั้นเด็กและเยาวชนแสดงความคิดเห็นว่า ทางองค์กรคณะสงฆ์สมควรที่จะออกมาจัดการ และออกกฎให้มีการคัดสรรตรวจสอบบุคคล ก่อนที่จะรับเข้ามาบวช เพื่อจะได้มีทั้งคุณภาพและปริมาณ - พระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งๆ ที่พระสงฆ์มีพระธรรมวินัยเป็นกรอบอยู่แล้ว ยังต้องอยู่ในกฎหมายเถระสมาคมอีกด้วย และต้องอยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองอีกจึงเป็นหน้าที่ที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะต้องถือเป็นธุระหน้าที่โดยตรง - พระสงฆ์ ต้องมีความสำรวมระวังทั้งบุคลิกภาพ จริยวัตร เพื่อเพิ่มศรัทธาเชื่อต่อผู้พบเห็น และเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา จริงๆ แล้วกล่าวได้ว่าเสขิยะวัตรเป็นเหมือนต้นบัญญัติของมารยาทไทย ถ้าพระสงฆ์ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานคงจะหาที่ติมิได้ - พระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอธรรมะแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชน ซึ่งก็เห็นสอดคล้องกับข้อที่ผ่านมาสวมควรที่พระที่มีความรู้ความสามารถจะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ ที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติเพื่อความเจริญและความมั่นคงในพระศาสนา - ต้องไม่เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการสอนจะได้เป็นที่ยอมรับของทั้งนักเรียน และครู อาจารย์สถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ทางโรงเรียนเข้าใจว่าแล้วพระจะสอนอะไรให้เด็กเข้าใจในหลักธรรมแบบง่ายๆ ดังนั้นพระสงฆ์เองจึงสมควรที่จะต้องศึกษาสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ก็คือจะต้องศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งตนเองและเผยแพร่ต่อเยาวชนของชาติไทย - พระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ควรเสพสิ่งเสพติดใดๆ ใช้วาจาที่สุภาพ จากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนไม่น่าเชื่อเด็กไทยไม่ใช้น้อยข้างสังเกต เด็กเล่าให้ฟังว่าเมื่อต้องไปร่วมกิจกรรมจิตอาสา ได้เห็นพระสงฆ์บางรูปสูบบุหรี่ และบางครั้งได้ยินพูดจาไม่สุภาพ เด็กบอกว่าไม่หน้าดูเลย

กล่าวโดยสรุป พระสงฆ์สมควรทำหน้าที่ของพระสงฆ์ คือศึกษาหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนให้บังเกิดผล ตั้งตนอยู่ในหลักพระธรรมวินัย โดยเคร่งครัด แล้วสั่งสอนให้ผู้อื่นได้รู้ตาม ถือว่าเป็นกิจและหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์เอง ถ้าพระสงฆ์ถือปฏิบัติได้ดังนี้คงไม่เป็นเหตุ ให้ถูกตำหนิติเตียนได้ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์จะได้ดีงาม เป็นที่พึ่งและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้อย่างไม่มีที่ติ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากสุตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๕ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัย จำนวน ๑๕ รูป / คน ซึ่งมีผลการวิจัยสามารถนำรายละเอียดมาสรุปอภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิจัยตามปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๘ ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘ ส่วนใหญ่อยู่ช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ และรายได้โดยประมาณ / เดือนของผู้ปกครองอยู่ที่ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ระดับของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นักเรียนที่มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา พบว่า นักเรียนมีความเห็นต่อ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๙๕$) เมื่อพิจารณาเป็น

รายข้อพบว่า มีการอบรมแนะนำนักเรียนให้ใช้ชีวิตโดยความไม่ประมาท ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๑๑$) และพระสงฆ์สามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๓.๖๙$)

๒. **ด้านการสนับสนุนกิจกรรม** ตามหลักไตรสิกขา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการจัดให้มีกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๐๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๔๘$) และ มีกิจกรรมทัศนศึกษา เรียนรู้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนฯ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๓.๖๓$)

๓. **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี**ตามหลักไตรสิกขา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๒๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ฯ มีการใช้วาจาสุภาพ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๓๕$) และพระสงฆ์ฯ รู้เท่าทันสภาพสังคมในยุคปัจจุบันดี (ไม่หลงผิดประพฤติดนเสียหยา) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๔.๑๔$)

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรได้แก่ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า นักเรียนที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มี ช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า นักเรียนที่มี ช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่ ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า นักเรียนที่ ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่ ผู้ปกครองมีอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่ สถานะสภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับ สมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า นักเรียนที่ สถานะสภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน มี ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า นักเรียนที่ สถานะสภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกด้านแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัว แปร ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ ๕.๑

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ สมมติฐาน	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มี ช่วงชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มี อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่ สถานะทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	✓	-

จากตารางที่ ๕.๑ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ด้านสถานะทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อนี้

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา คือ จำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เพียงพอโดยเฉพาะในโรงเรียน

มัธยมศึกษา มากที่สุด จำนวน ๔๑ คน รองลงมา คือ โรงเรียนมีกิจกรรมมาก มีเวลาน้อย เวลาไม่ใคร่ตรงกัน จำนวน ๓๓ คน และน้อยที่สุด คือ นักเรียนอยากเรียนและสอบธรรมศึกษา แต่ทางโรงเรียนจำกัดเฉพาะเด็กชุมนุมสังคมไปสอบ จำนวน ๒๑ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา คือ คณะสงฆ์ควรที่จะเข้าดูแลเพื่อจัดสรรเพิ่มพระวิทยากร และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ มากที่สุด จำนวน ๔๑ คน รองลงมา คือ ควรมีการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว จำนวน ๓๓ คน และน้อยที่สุด คือ ควรจะมีการประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา จำนวน ๒๑ คน

๒. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา คือ มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่มีน้อยคณะสงฆ์น่าจะส่งเสริมให้เห็นเป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่ จำนวน ๔๕ คน รองลงมา คือ นักเรียนนำหลักธรรมไตรสิกขาไปใช้แต่ยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นจุดเด่น จำนวน ๒๔ คน และน้อยที่สุด คือ ขาดพระวิทยากรในการทำกิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง จำนวน ๒๒ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการจัดให้มีกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ควรส่งเสริม การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น และให้มีรูปแบบที่ทันสมัย น่าเรียนรู้ มากที่สุด จำนวน ๔๕ คน รองลงมา คือ ควรปรับการจัดกิจกรรมให้ทันสมัยน่าเรียนรู้ และสามารถเข้าใจง่าย จำนวน ๒๔ คน และน้อยที่สุด คือ องค์กรสงฆ์น่าจะมีการจัดอบรมพระสงฆ์เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพพระวิทยากรในเขตพื้นที่ให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ จำนวน ๒๒ คน

๓. ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา คือ สื่อต่างๆได้นำเสนอเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไปในทางลบเป็นที่น่ากังขาต่อผู้พบเห็น และเยาวชน มากที่สุด จำนวน ๔๐ คน รองลงมา คือ พระสงฆ์บางรูปยังพูดจาไม่สุภาพ บางรูปสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ จำนวน ๒๒ คน และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์น่าจะอธิบายหลักธรรมให้ฟังง่ายๆ ทันยุคทันสมัยและน่าจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร จำนวน ๑๘ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา คือ คณะพระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากรเข้าบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหาย ภาพลักษณ์พระสงฆ์จะได้ดีงาม มากที่สุด จำนวน ๔๐ คน รองลงมา คือ คณะพระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย จำนวน ๒๒ คน และน้อยที่สุด คือ คณะพระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอธรรมแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชนผู้รับฟัง จำนวน ๑๘ คน

๕.๑.๕ แนวทางบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา พระสงฆ์ต้องเข้าไปดูแลเพื่อจัดเพิ่มพระวิทยากรและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มากขึ้นจะได้เพียงพอ พระสงฆ์ต้องจัดการประชุมหารือระหว่างผู้บริหารกับคณะสงฆ์และพระผู้สอนจะได้แบ่งสรรเวลาลงตัว พระสงฆ์ต้องประสานงานกันระหว่างคณะสงฆ์และโรงเรียนเรื่องการสอนและการส่งสอบธรรมศึกษา พระสงฆ์ต้องช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นและสนับสนุนทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน จัดอบรมเพื่อเสริมความรู้ความสามารถให้พระสงฆ์และเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ

๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา พบว่า แนวทางบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา พระสงฆ์ต้องจัดนิเทศการเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนามากขึ้น และให้มีรูปแบบที่น่าเรียนรู้ พระสงฆ์ต้องจัดกิจกรรมให้ทันสมัย และสามารถเข้าใจง่าย พระสงฆ์ต้องปฏิบัติการเชิงรุก นำธรรมะเข้าสู่โรงเรียน และประยุกต์ให้เข้ากับวัยๆ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถควรเข้ามาช่วยกันปฏิบัติงาน

๓) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา พบว่า แนวทางบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา พระสงฆ์ควรจะมีการคัดสรร อบรมบุคลากรเข้าบวชให้ดีกว่านี้ จะได้ลดการประพฤติตนเสียหายภาพลักษณ์พระสงฆ์จะได้ดีงาม พระสงฆ์ควรมีการสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัย พระสงฆ์ ต้องมีความสำรวมระวังทั้งบุคลิกภาพ จริยวัตร เพื่อเพิ่มศรัทธาเชื่อต่อผู้พบเห็น และเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา พระสงฆ์ควรมีการอบรมปรับวิธีการนำเสนอธรรมะแบบง่ายๆ ให้เข้ากับวัยของเยาวชน ต้องใฝ่เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการสอนจะได้เป็นที่ยอมรับของทั้งนักเรียน และครูอาจารย์สถานศึกษา พระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ควรเสพสิ่งเสพติดใดๆ และใช้วาจาที่สุภาพ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

๕.๒.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

จากการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา ที่อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ ได้แก่ มีการแต่งกายของนักเรียนในสถานศึกษาที่เรียน ถูกต้องตามกฎระเบียบฯโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงความมีระเบียบวินัยของเยาวชนที่ได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขา และยังจะเห็นได้ว่ามีข้ออื่น ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกันมากนักเช่น ข้อพระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา(ศีล สมาธิ ปัญญา),มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๖ และข้อมีการแนะนำให้นักเรียนรู้จักกฎระเบียบ และจารีตประเพณีของสังคมและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้มีการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนถึงแม้จะมีเวลาน้อย ยังได้เห็นเด็กและเยาวชนปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนและศีลธรรม ตั้งตนอยู่ในจารีตประเพณีอีกด้วย นับว่าได้พัฒนาเด็กและเยาวชนได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความเข้าใจในพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่ต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคนเป็นอันดับแรก โดยต้องให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติ พระสงฆ์ก็เป็นตัวแทนสถาบันศาสนาเป็นสถานที่บริการที่มีความสมบูรณ์แบบมาก สำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะในสมัยก่อนวัดนอกจากที่ทำหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นโรงเรียนของชุมชน เพราะพระสงฆ์เป็นครูสอนอย่างดีมีความเอาใจใส่ยิ่งกว่าครูอาชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเป็นคนในหมู่บ้านเกิดและเติบโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมเดียวกับนักเรียน เข้าใจปัญหาชุมชน มีความผูกพันกับชุมชนอย่างลึกซึ้งจนแยกไม่ออก และหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ก็คือการศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคมก็นับว่ามีอยู่หลายประการ กล่าวคือ นอกจากจะมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมบางอย่างของวัดแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันงาม ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครู อรรถธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร)^๑ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมี ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการอบรมสั่งสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นนักเรียนมี ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ การแนะนำในการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมกับทางโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๔$) และ การแนะนำให้นักเรียนนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = ๔.๒๓$) นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และ ยัง

^๑ พระครูอรรถธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร), “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).๗๐

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต)^๒ บทบาทพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้ทำหน้าที่ หรือเป็นตัวแทนองค์การทางศาสนาจะต้องทำบทบาทหลักๆ อยู่ด้วยกันคือ การทำกิจของตนให้ถึงที่สุด ได้แก่ การศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนให้กระจ่างชัด บทบาททางสังคมคือการใช้ธรรมะในการขัดเกลาจิตใจ และ เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนทั่วไป

๒ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา

จากการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการจัดให้มีกิจกรรมที่อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘ ได้แก่ หลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน และข้อต่างๆมีค่าไปแตกต่างกันไม่มากนักเช่น มีกิจกรรมการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ (วันปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ฯ) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ นักเรียนมีความเคารพอ่อนน้อมต่อครู อาจารย์ และผู้ใหญ่ฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้มีส่วนในการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา ทำให้เด็กและเยาวชนได้มีพัฒนาการจากการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา จากการที่เด็กและเยาวชนได้มีการแผ่เมตตาและทำใจให้สงบก่อนที่จะได้เข้ารับการเรียนรู้ในชั้นเรียนเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก เด็กยังได้มีโอกาสทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญๆทั้งในทางศาสนาและวันสำคัญต่างๆ เด็กได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีของชาวพุทธ และส่งผลถึงความประพฤติไปในทางบวก เด็กและเยาวชนมีจิตใจอ่อนน้อมเคารพต่อครูอาจารย์ และผู้ใหญ่ เป็นผลจากการที่พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา นับว่าเป็นการเผยแผ่อีกแนวทางหนึ่งโดยการเผยแผ่ในเชิงรุก สอดคล้องกับที่ พระมหาจรัญ ญาณจारी(จอกสมุทฺธ)^๓ ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่ธรรมะของพระธรรมทัศนาร (ทองสุก สุทฺธโส)” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเผยแผ่ธรรมะของพระธรรมทัศนาร (ทองสุก สุทฺธโส) นั้น ท่านได้นำหลักและวิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการตามที่ พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๒ แบบ คือ เชิงรุก และ เชิงรับ ลักษณะการเผยแผ่เชิงรุกเป็นความจำเป็นแต่ละยุคแต่ละสมัย พระสงฆ์ในอดีตทำการเผยแผ่เชิงรุกด้วยการทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กและเยาวชนวัดในอดีตทำหน้าที่เป็นโรงเรียน เป็นสถานสงเคราะห์ งานทั้งสามงานนี้เป็นเรื่องเดียวกัน คือ งานเผยแผ่ เช่นการเทศน์ ปาฐกถา ทำสื่ออุปกรณ์สอนพระพุทธศาสนา งานศึกษาสงเคราะห์ เช่น การสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การสอนธรรมศึกษา การให้ทุนการศึกษา งานสาธารณสงเคราะห์ เช่น พัฒนาแหล่งน้ำ การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ลักษณะการเผยแผ่เชิงรับ คือ แนวทางการเผยแผ่ในเชิงรับ เช่น การเทศนาธรรม การบรรยายธรรม การอบรม การฝึกปฏิบัติ ที่พระสงฆ์กระทำกันภายในวัดเป็นหลัก เป็นต้น พระธรรมทัศนาร (ทองสุก สุทฺธโส) ท่านได้ใช้เป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรมะซึ่งก็ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป

^๒ พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต)“บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๔). ๑๒๐

^๓ พระมหาจรัญ ญาณจारी (จอกสมุทฺธ),“บทบาทการเผยแผ่ธรรมะของพระธรรมทัศนาร (ทองสุก สุทฺธโส)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).๑๑๓

๓ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

จากการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ที่อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕ ได้แก่ พระสงฆ์ฯ มีการใช้วาจาสุภาพ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยไม่ต่างกันมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๔ ได้แก่ พระสงฆ์ฯ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยฯ และ พระสงฆ์ฯ แนะนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดี (มีสัมมาทิฐิ) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ส่งผลถึงความศรัทธาของเด็กและเยาวชน “การเป็นตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้ทำความดีโดยประพฤติปฏิบัติให้เห็นในทางที่ดีย่อมส่งผลดีต่อเยาวชน สอดคล้องกับที่ วรางคณา ชาวเฮียร์^๔ เห็นว่าปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมที่เพียงพอ และเห็นว่าถ้าได้มีการรณรงค์ให้ความสำคัญแก่บทบาทในการเทศนา อบรมและสั่งสอนของพระสงฆ์ให้แก่เด็กและเยาวชนแล้วจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาการกระทำผิดของเยาวชนลดลง และยังพบว่า บทบาทในการเป็นแบบฉบับที่ดีของพระสงฆ์ การประพฤติตนตามพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอและตามหลักศีลธรรมถือได้ว่าเป็นแบบฉบับที่ดี อันเป็นผลให้เด็กและเยาวชนยอมรับ และเชื่อถือในการอบรมสั่งสอนของพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่บิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นบิดามารดาที่มีลักษณะทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางแบบพุทธที่สำคัญคือยึดมั่นในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การบริจาทาน การรักษาศีลห้า หมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และให้การปฏิสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพด้วย

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๕ ด้าน คือ เพศ อายุ ช่วงชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี เพศ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ เพศ มิได้เป็นเครื่องกำหนดความรู้ความสามารถของบุคคล ดังนั้น สถานภาพด้านเพศ จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการทดสอบค่าที (T-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับ

^๔ วรางคณา ชาวเฮียร์, “ความพึงพอใจต่อการให้บริการทางการแพทย์ตามโครงการประกันสังคมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐). ๑๗๕

งานวิจัยของ พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จนทโชโต)^๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (T-test) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านก็พบว่า แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมหลายๆอย่างจึงมีความแตกต่างกัน หรือเพราะแตกต่างกันในด้านเทคนิควิธีการนำเสนอ

๒) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี อายุ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอายุที่แตกต่างกันของคนแต่ละวัยแม้จะทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ต่างกันออกไปในเรื่องนั้นๆ กล่าวคือ อายุไม่ได้เป็นเครื่องกำหนดรู้ความสามารถของบุคคล ดังนั้น สถานภาพด้านอายุจึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวันชัย ธนวิโส ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”^๖ จากผลการศึกษา ตัวแปรอิสระของปัจจัยชีวสังคม คือ อายุ พรรษา ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่ศึกษา พบว่า นิสิตที่มีอายุสูงหรืออายุต่ำ นิสิตชั้นปีที่ ๔ หรือนิสิตปีที่ ๑ และนิสิตที่ศึกษาอยู่ในคณะต่างๆ ทั้ง ๔ คณะ มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทไม่แตกต่างกัน

๓) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีช่วงชั้นที่ศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ช่วงชั้นที่ศึกษา มิได้เป็นเครื่องกำหนดรู้ความสามารถของบุคคล ดังนั้น สถานภาพด้าน ช่วงชั้นที่ศึกษา จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการทดสอบค่าที (T-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระวันชัย ธนวิโส ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”^๗ จากผลการศึกษา ตัวแปรอิสระของปัจจัยชีวสังคม คือ อายุ พรรษา ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่ศึกษา พบว่า นิสิตที่มีอายุสูงหรืออายุต่ำ นิสิตชั้นปีที่ ๔ หรือนิสิตปีที่ ๑ และนิสิตที่ศึกษาอยู่ในคณะต่างๆ ทั้ง ๔ คณะ มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทไม่แตกต่างกัน

^๕ พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จนทโชโต), “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕). ๑๔๕

^๖ พระวันชัย ธนวิโส, “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓). ๑๓๔

^๗ พระวันชัย ธนวิโส, “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓). ๑๓๔

๔) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี อาชีพของผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ อาชีพของผู้ปกครอง มิได้เป็นเครื่องกำหนดความรู้ความสามารถของบุคคล ดังนั้น สถานภาพด้าน อาชีพของผู้ปกครอง จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะสังคมในอำเภอปราณบุรีเปิดกว้าง และผู้ปกครองมีอาชีพการงานที่ไม่แตกต่างกันมากนักในกลุ่มใหญ่ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๕ คน ผู้ปกครองมรอาชีพรับจ้าง ๑๘๓ คน = ๕๖.๓ อาชีพค้าขาย ๖๐ คน = ๑๘.๕ อาชีพเกษตรกร ๔๓ คน = ๑๓.๒ อาชีพอื่นๆ ๒๐ คน = ๖.๒ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ๑๙ คน = ๕.๘ ดังนั้นความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์จึงไม่แตกต่างกัน

๕) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ กล่าวคือ สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง เป็นเครื่องกำหนดความคิดเห็นของบุคคลได้ ดังนั้นด้านสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกันได้ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่ทัดเทียมกันในทางรายได้ ทำให้เด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย ไม่ค่อยจะได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญฟังเทศ หรือเสกแต่ข่าวสารในแง่ลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ ทำให้มีทัศนคติไปทางอคติต่อพระสงฆ์เลยเกิดความคิดเห็นเหมารวมไปในทางลบหมด หรืออาจเป็นเพราะขาดแคลนพระสงฆ์ที่เข้าไปสอนในโรงเรียน จึงเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนเกิดห่างเหินไปจากพระสงฆ์ ในปัจจุบันในอำเภอปราณบุรีเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะมุ่งเข้าระบบทางการศึกษา จะเห็นได้ว่านอกจากโรงเรียนมัธยมที่สังกัด สพม.๑๐ ยังมีโรงเรียนมัธยมที่สังกัดอื่นๆอีกหลายโรงเรียน เช่น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนเอกชน และอื่นๆ ซึ่งเมื่อรวมแล้วมีจำนวนมาก จึงมีผลกระทบถึงระบบแรงงานที่ขาดแคลน โรงงานต่างๆ เรือประมง อีกทั้งอาชีพช่างก่อสร้าง ฯลฯ ต้องใช้แรงงานต่างชาติ เมื่อเด็กและเยาวชนมุ่งการศึกษา ดังนั้นสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองแตกต่างกัน จึงส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทบทวนเอกสาร การตั้งสมมติฐานในการวิจัย กับเด็กและเยาวชนส่วนมากจะถามอยู่ ๓ ด้านคือ เพศ อายุ ช่วงชั้น ส่วนอาชีพของผู้ปกครอง และ สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง จะไม่พบ สมมติฐานในการวิจัย ดังนั้นจึงไม่พบ งานวิจัยที่จะมาสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ ตามที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเองโดยตรง และได้มีโอกาสสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เรื่องของรายได้ของผู้ปกครองเด็กนักเรียนก็ส่งผลต่อทัศนคติเด็กพอสมควร เด็กบางคนแสดงอาการน้อยใจที่อยู่ในครอบครัวที่จน เป็นเหตุให้ขาดแคลนค่าใช้จ่ายในการมาเรียน ดังนั้นสถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครองแตกต่างกัน จึงส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

๑) **ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา** พระสงฆ์ควรเข้าไปให้ศีล ๕ นำให้เด็กเจริญสติทำสมาธิ เพื่อเตรียมเด็กและเยาวชนให้พร้อมที่จะเข้าเรียน และให้ข้อคิดแก่นักเรียนหน้าเสาธงทุกวันหลังเคารพธงชาติ ใหัวพระสวดมนต์ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

๒) **ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา** พระสงฆ์ โรงเรียน และชุมชน (บวร) ควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งในและนอกโรงเรียน และควรมีสมาชิกบัณฑิตคุณธรรมประจำตัว

๓) **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา** ทุกวันศุกร์สุดสัปดาห์ นอกจากมีการใหัวพระสวดมนต์เป็นประจำแล้ว ควรมีพระสงฆ์เข้าไปบรรยายธรรม และนำพานักเรียนเจริญสติ ทำสมาธิ เพื่อเป็นการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิในการศึกษา

๕.๓.๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) **ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา** มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (๑) ควรมีพระสงฆ์เข้าไปปฏิบัติการสอนตามโรงเรียนต่างๆในพื้นที่ใกล้เคียง
- (๒) ควรปรับวิธีการสอนให้เข้ากับยุคสมัย รู้เท่าทันกับวัยของผู้เรียน
- (๓) ควรมีสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม และทันสมัยเข้ามาใช้ในการศึกษา

๒) **ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา** มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (๑) ควรเลือกใช้รูปแบบให้เหมาะสม สามารถเข้าถึงกับเด็กและเยาวชนทุกวัย
- (๒) ควรมีการปฏิบัติการเผยแพร่ธรรมะในเชิงรุก
- (๓) ควรมีการฝึกอบรมพระวิทยากรเพื่อมีทักษะและทำหน้าที่เผยแพร่

๓) **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา** มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (๑) ควรมีความตระหนักในฐานะที่เป็นแบบอย่างแก่สังคมอยู่เสมอ
- (๒) ควรมีศีลาจารวัตรที่น่าเลื่อมใส ปฏิบัติตนให้เรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ
- (๓) ควรเป็นแบบอย่างในด้านการฝึกสมาธิ และแนะนำนักเรียนปฏิบัติตาม

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น ผู้อำนวยการ หัวหน้าหมวดวิชา อาจารย์ประจำวิชา กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนนักเรียนผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนา เป็นต้น

(๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนจากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานด้าน

การพัฒนาจริยธรรมของพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค วิธีการ และกลยุทธ์ที่พระสงฆ์นักพัฒนาได้นำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน

(๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนจากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ เพื่อจะได้วัดคุณภาพและความสำเร็จของการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

โครงการพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมการเรียนรู้ วารสารธนาคารไทยพาณิชย์ มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๕๑.

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา, ๒๕๔๖.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ปราชญ์ กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๑.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ประเสริฐ ไยมกลิ่นทุ่ง และคณะ. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ประกอบ วรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้านสหวิชาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ผศ.ดร.ศิริพร ฐิตะฐานและคณะ. ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. ชุดวิชา ๑๒๓๐๔. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช นนทบุรี, ๒๕๕๖.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปกรณ์ คุณารักษ์. ปัญหาสังคม. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๖.

ผศ.ดร.ธีรยุทธ์ พึ่งเทียรและคณะ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓.

ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.๒๕๕๓.

_____ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐, ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.๒๕๕๓.

_____คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖”, ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.๒๕๔๖.

พจนานุกรม. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๔๒.

พระณชาธิ์ อุปสนโต (ชินวร สิริวัชร). คู่มือการจัดการอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชน. จังหวัด เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), “ศาสนาและเยาวชน” กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๒.
- _____ **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ.**
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (ววิทย์ คงคปญโญ). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายหน้าเป็นพัฒนา. คุณวีระสันติบุรณ์ : แปลงสู่ฐานข้อมูลระบบ PC, ๒๕๕๖.
- _____ **“รุ่งอรุณแห่งการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน”** มูลนิธิพุทธธรรม : พิมพ์ครั้งที่ ๔ , ๒๕๕๕.
- _____ **“จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร ”** มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.
- พจนพร จิตเจริญวิโชค ได้สรุปความหมายของ **โรงเรียนวิถีพุทธ**, ๒๕๔๘.
- พวงเพชร สุรัตนกวีกล. **มนุษย์กับสังคม** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ภิญโญ สาร. **พฤติกรรมบุคคลในองค์กร.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญพัฒน์. ภิญโญสาร, ๒๕๔๖.
- ยุวดี กังสดาล. **“วัฒนธรรมสถานศึกษากับการพัฒนาผู้เรียน ”.**วารสารกรมวิชาการ กรมวิชาการ ปีที่ ๕, ๒๕๕๕.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ, ๒๕๔๗.
- ยศพร เสนะวิณิน **สรุปความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ**, ๒๕๔๘.
- ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนส์ไตร์, ๒๕๔๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พลับลีเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- ราเชนทร์ นพณัฐรวงศกร, ทิพย์ลัดดา ชำนิกุล กระบวนการประชาสังคม“บวร” หลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน **บทความทางวิชาการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์** ครั้งที่ ๓ , ๒๕๕๙.
- วนิช สุธารัตน์. **ความคิดและความคิดสร้างสรรค์.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗.
- วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์.** กรุงเทพมหานคร: ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม , ๒๕๕๙.
- วีรพันธ์ พวงเพชร. **แนวทางยุทธธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหา นักวิเคราะห์นโยบายและแผน** **ชำนาญการพิเศษ,** ๒๕๕๖
- วิสูตร ชลนินิ และคณะ **“กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง”** วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๕๗.
- ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมเด็จพระพุทธาจารย์ ความหมายของสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ “โรงเรียนวิถีพุทธ”, ๒๕๔๗
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของ
การศึกษาใหม่. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลายสื่อ, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๓.
สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย, คำนิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- _____ . สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- สวอน สุทธิเลิศอรุณ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๓.
_____ . ทฤษฎี และปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษร
วัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗.
- สนธยา พลศรี. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
_____ . ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพลับลิชชิ่ง จำกัด,
๒๕๔๗.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๓.
สมชาย เทพแสง. “การปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปจิตและวิญญาณ”. วิทยากรย. ปีที่ ๔ , ๒๕๔๔.
สุเทพ จิตรชื่น และคณะ หนังสือสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงพิมพ์
วัฒนาพานิช กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๑.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.
แสวง รัตนมงคลมาศ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : เพชรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๕.
สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์ เบื้องต้น.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- หนังสือเรื่อง “รุ่งอรุณแห่งการศึกษา เพื่อนำการพัฒนาในยุคใหม่” พิมพ์ครั้งที่ ๔, ๒๕๔๕.
- (๒) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ :
- กฤษฎา นันทเพชร. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม . วิทยานิพนธ์พัฒนบริหาร
ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.
คาลวิน (Calvin) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ของครูในเรื่องบทบาทและผลของการศึกษา
จริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา , ๑๙๙๓.
- จิริยา จัตูพร ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- จิราณัฐ วงศ์อุทัย. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครู
โสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรม
หาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จิตถนอม กงสะเต็น. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านนาฝาย อำเภอกระนวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔”. **การค้นคว้าอิสระ**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒.
- ทวี เขจรกุล. “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- นุจรี เกตุปราษฎ์. กล่าวถึง ราล์ฟ ลินตัน (Ralph linton's role theory) “บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.
- ปริญญา ตรีธัญญา. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- พระสมุห์กำพร สุชาโต (พิเชษฐสกุล) อ้างถึง Henry Mintzberg เฮนรี มินต์ซเบิร์ก **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี , ๒๕๕๔.
- พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต) “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๔.
- พระมหาสมควร ธรรมธีโร. “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุพรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระไพฑูรย์ ศรีบุรินทร์. “บทบาทของเจ้าอาวาสในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, ๒๕๔๖.
- พระสุพิศ วันทะวงษ์, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑.
- พระมหาภุชญา นันทเพชร. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. **วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูใบฎีกาบัวฮอง กิตติธมโม. “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๔.
- พระมหาโยธิน ละมุล. “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย. การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).
- พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทธิโร. ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี วีระ ภาทจารี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระมหาเชาวลิต ชาตเมธี. บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปัญญา. บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาสุภา อุตโท. “บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า ๒๕๔๑ - ๒๕๖๐”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. “การศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต. อ่างใน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มี ต่อการพัฒนาสังคมสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๖.
- พระมหาบุญมี อธิปัญญา. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาสังเวียร ปณฺธโร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระมหาสุเทพ สุโขยะชัย . “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.
- พระมหาไพสิทธิ์ สัตยารุธ. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ศึกษากรณี : พระเทพสีมาภรณ์ กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- พระมหาสุวิทย์ คงช่วย. “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”. **ภาคินพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓.
- ลาเนียร์ (Lanier) ได้ทำการวิจัยเรื่อง **การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน** ชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ ในโรงเรียนชนบท, ๑๙๙๓.
- วีรพันธ์ พวงเพชร. **แนวทางยุติธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ** , ๒๕๕๖.
- วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- สุนทร กุญชร. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม อ่างถึง สุภา สกุลเงิน. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลัง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลฯ. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.
- สมสุข นิธิอุทัย เรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”, ๒๕๕๕.
- อภิรัตน์ จันตะนิ. **การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล** สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. ฝ่ายบัณฑิตศึกษาคณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

ฐานข้อมูลโรงเรียน ประจำปี ๒๕๖๐, ของโรงเรียนมัธยมทั้ง ๓ แห่ง ณ วันที่ ๑๐ กันยายน , ๒๕๖๐

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) ภาษาอังกฤษ :

Mead, G.H. **Sociology: Themes and Perspectives** 3rd ed. London: Unwin Hyman Limited, 1990.

(๕) เว็บไซต์ :

<https://www.google.co.th/search?ei=RJV6WurBE4n3vASv16uADQ&q>
วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “รายชื่อโรงเรียนมัธยมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัด สพม. ๑๐” ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐.

(๖) สัมภาษณ์ :

พระครูอาทรศิริรักษ์ (ประทุม ฉันทปาโล) เจ้าคณะอำเภอปราณบุรี เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๙ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติวัฒน์) รองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
๙ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

พระครูอุปลัมภ์บุญญสาร (บุญเชิด รตนนาโถ) เจ้าอาวาสวัดเขาติน .พระสอนศีลธรรม.
๙ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย .พระสอนศีลธรรม.
๑๐ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

พระมหาสัญญา วชิรปญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปราณบุรี .พระสอนศีลธรรม. ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต เลขารองเจ้าคณะอำเภอปราณบุรี. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม.
๙ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๑๒ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

นายสุภกิจ คำมี ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม,
๒๕๖๐.

นางสาวชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียนหญิง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
๑๕ ธันวาคม, ๒๕๖๐.

นางสาวชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม, ๒๕๖๐

นายสุทธิพงศ์ เครือแดง ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม, ๒๕๖๐

นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียนชาย โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๑๕ ธันวาคม, ๒๕๖๐

นางสาววรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม, ๒๕๖๐

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม ราชบุรี
๒. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย นนทบุรี
๓. พระมหากังวาน ธีรธมโม, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม ราชบุรี
๔. พระครูวิสุทธธานันคุณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม ราชบุรี
๕. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย นนทบุรี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสมุทรวชิรโสภณ,ดร.

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.)

๒๖ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

โทรติดต้อ.๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๕๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวิสุทธิธานันทคุณ,ดร.

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติกโร

โทรติดต้อ.๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๕๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ผ.ศ.ดร.

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๑๖๓๖๖๕

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผ.ศ.ดร.

๒๕๖๐/๑๑-๕-๑๖๓๖๖๕

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

โทรติดต่อกับ ๐๘๘๔-๖๑๓๓-๓๗๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริย์ ธิธมโม,ดร.

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.ศรพล สุขะพรหม
๓๓-๖๑๐๕.๒/๗๙๓
๒๕๖๐.๑๒.๑๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

โทรติดตอ.๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

โทรติดต่อก่อน ๐๘๙-๖๑๓๓-๓๗๖๙

ภาคผนวก ข

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ (IOC) ของแบบสอบถาม
 สารนิพนธ์เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
 อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ผู้วิจัย พระกรวิก ยติกโร (เทียมเพชร)
 หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
 รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม ราชบุรี
๒. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย นนทบุรี
๓. พระมหากังวาน ธีรธมโม, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม ราชบุรี
๔. พระครูวิสุทธานันนคุณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม ราชบุรี
๕. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย นนทบุรี

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ด้านอบรมสั่งสอน									
๑	พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วม ในการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรมจริยธรรมกับนักเรียน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	พระสอนศีลธรรมได้เข้าปฏิบัติหน้าที่สอนนักเรียนในโรงเรียน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับโครงการโรงเรียนรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสงฆ์ได้อธิบายให้ทราบถึง เรื่องการประพฤติผิดศีลบางข้อทำให้เสียการเรียนการศึกษาของนักเรียน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๖	นักเรียนคงได้เห็นหรือทราบข่าวฯ ถึงการชกต่อยตบตีกันในวัยรุ่นเพราะเกิดจากการทำผิดศีลบางข้อ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	การแต่งกาย ของนักเรียนในสถานศึกษาที่เรียน ถูกต้องตามกฎระเบียบโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการอบรมมารยาทในการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีการแนะนำให้นักเรียนรู้จักกฎระเบียบและจารีตประเพณีของสังคมและวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	รักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกัน ชีวิต , ทรัพย์สิน, ศักดิ์ศรีตัวเอง, สังคม, สุขภาพ.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	มีการอบรมแนะนำนักเรียนให้ใช้ชีวิตโดยความไม่ประมาท	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการสนับสนุนกิจกรรม									
๑๒	หลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๓	หลังเคารพธงชาติ มีการปฏิญาณตนฯ และกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๔	มีกิจกรรมการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ (วันปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ฯ)	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๕	มีการจัดนิทรรศการ ในวันสำคัญทางศาสนา	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

๑๖	มีการจัดกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา	+๑	+๑	๐	+๑	๐	๒	๐.๖	ใช้ได้
๑๗	มีกิจกรรมสวดมนต์ประจำสัปดาห์	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๘	มีการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมฯ ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๙	มีกิจกรรมทัศนศึกษา เรียนรู้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	นักเรียนมีความเคารพอ่อนน้อมต่อครูอาจารย์ และผู้ใหญ่ฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	นักเรียนมีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคมฯ ตามกำลัง ความสามารถ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	นักเรียนสามารถนำ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี									
๒๓	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเป็นปริมณฑล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีการใช้วาจาสุภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๕	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีศีลาจารวัตร เป็นที่หน้าเลื่อมใสศรัทธาฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	พระสงฆ์ฯ มีสมาธิ จิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีความรอบคอบระมัดระวังอยู่เสมอ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๘	พระสงฆ์ฯ มีสติในการบริโภคปัจจัยสี่ (รู้ว่าสิ่งใดจำเป็นหรือไม่จำเป็น)	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๙	พระสงฆ์ฯ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓๐	พระสงฆ์ฯ รู้เท่าทันสภาพสังคมในยุคปัจจุบันดี (ไม่หลงผิดประพฤติดนเสียหาย)	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓๑	พระสงฆ์ฯ แนะนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดี (มี สัมมาทิว)	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒	พระสงฆ์ฯ ส่งเสริมให้เยาวชน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยใช้หลักไตรสิกขาฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๓	พระสงฆ์ฯ ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ปัญหาในการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.887	.888	33

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
a1	4.2333	.50401	30
a2	4.2333	.56832	30
a3	4.0000	.74278	30
a4	4.4000	.72397	30
a5	4.3667	.66868	30
a6	3.9667	.71840	30
a7	4.3000	.65126	30
a8	4.3333	.71116	30
a9	4.3667	.71840	30
a10	4.2333	.81720	30
a11	4.3667	.71840	30
b1	4.5000	.62972	30
b2	4.0333	.71840	30
b3	4.4667	.57135	30
b4	4.4000	.67466	30
b5	4.4333	.72793	30
b6	4.3000	.79438	30
b7	4.1000	.71197	30
b8	4.2333	.50401	30
b9	4.4667	.73030	30
b10	4.3000	.70221	30
b11	4.1333	.89955	30
c1	4.4333	.50401	30
c2	4.4000	.56324	30
c3	4.6667	.47946	30
c4	4.3000	.59596	30
c5	4.6667	.47946	30
c6	4.3000	.65126	30
c7	4.3667	.76489	30
c8	4.2667	.58329	30
c9	4.4000	.67466	30
c10	4.4333	.56832	30
c11	4.3000	.79438	30

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติสดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอาทรศิริรักษ์ เจ้าคณะอำเภอรามบุรี เจ้าอาวาสวัดเขาน้อย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตวันนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอราม
บุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติสดดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature)
พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(Handwritten signature)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรติดต่. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิริยาธิการี รองเจ้าคณะอำเภอปรามบุรี เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราม
บุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อธิการบดี
พระครูวิริยาธิการี

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามัสดการ พระครูอุปถัมภ์บุญญसार เจ้าอาวาสวัดเขาดิน (พระสอนศีลธรรม)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติกโร รัศประจาตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราง
บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้ายดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูอุปถัมภ์บุญญसार
เจ้าอาวาสวัดเขาดิน
อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นามัสดการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติกโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระสมุห์ทองมา อุตตสนโต เลขารองเจ้าคณะอำเภอปรางมบุรี
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราง
มบุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมนัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาสัญญา วชิรปัญญา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปรางบุรี (พระสอนศีลธรรม)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตวันิลิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราง
บุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signatures and text)
พระมหาสัญญา วชิรปัญญา
พระครู...

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(Handwritten signature)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาหวาย (พระสอนศีลธรรม)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัชสประจําตัวนํสํต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นํสํตหลํกสุตร
พุทธศตวรรษบํณตํต สํขํวํขํกรจํตกรเชงพุทท มหํวํทยํลํยมหํจุฬํลํงกรนํรจํวํทยํลํย ได้
ทํกรศํกษํวํจํยเรอง “บพททของพระสงขมในกรพัฒนํเด็กและเยวชนตํมหลํกคํรลํกษํข อํณอพรํณ
บุรี จํงหวัดพระจวบคํรขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนํงของกรศํกษํตํมหลํกสุตรดํงกลํว

กรศํกษํวํจํยเกยวกับเรองนํมจํเป็นดํองเกบขอมลจํกผู้ให้ขอมลสํคํย เพื่อกรนํจํง
คํรขอมลอนุเครหที่ดํไปรตพิจรณํอนุญตให้นํสํตดํนํกรสํมภษณํ และเกบรบรรวมขอมลในกร
วํจํย ซํงจะเป็นประโยชนทํงวํขํกรตํอไป หลํกสุตรพุทธศตวรรษบํณตํต สํขํวํขํกรจํตกรเชงพุทท
มหํวํทยํลํยมหํจุฬํลํงกรนํรจํวํทยํลํย หวังเป็นอยํงยํงจํกได้รรับขอมลอนุเครหจํกพระคณทํน.
ดํวยดี และขอขอบพระคณในควมเอื้อเพื่อทํงวํขํกรมํ ณ โอกาสนํ

จํงนํสํกรมํมาเพื่อปรตพิจรณํให้ควมอนุเครหที่

อํณอพรํณ
บุรี จํงหวัดพระจวบคํรขันธ์
๑๐ ต.ค. ๒๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อํนวยกรหลํกสุตรบํณตํตศํกษํ

สํขํวํขํกรจํตกรเชงพุทท และสํขํวํขํวํรัฐประศํสนศํสตร์

ผู้ประสํนงนํ : พระกรวิก ฉยํยํ ยติโกโร
โทรตํตตํอ. ๐๘๙-๒๑๓-๓๗๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

โรงเรียนปากน้ำปรามวิทยา
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น ๕ ตึก ๕504 ต.ค. ๖560
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน คุณอังคณา ปานประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนปากน้ำปรามวิทยา
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร ภัทสประจําตัวนิตินิ ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอลำไญ
 บุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ
 จังเรียนมาเพื่อโปรด

ทราบ
พิจารณา แจ้ง
กลุ่มวิชาการ
กลุ่มอำนวยการ
กลุ่มบริหารทั่วไป
กลุ่มกิจการนักเรียน
.....

ชื่อ.....เจ้าหน้าที่

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

- ทน
 - มณฑกวิวัฒน์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
 โทรติดต่อก. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

- 8 S.A. 2560

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมชัย สีนแท้ ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติกโร รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณ
บุรี จังหวัดพระจวบศิริพันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติกโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

— ๑๓๗
— ๗๕๑๑๗๗๗ ๑/๑๕
๑๒ ๐๓ ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โขงปี ชั้น 5 ห้อง B 504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
 สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณ
 บุรี จังหวัดพระจวบศรีษันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรด

ทราบ

พิจารณา แจ้ง

กลุ่มวิชาการ

กลุ่มอำนวยความสะดวก

กลุ่มบริหารทั่วไป

กลุ่มกิจการนักเรียน

.....

เจ้าหน้าที่

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ยื่นให้ข้อมูล
 นาย กิตติธัช นิลเถื่อน

หน
 - รองศร.วิทย์
 กิติเมต
 - แจ้ง ทบ.กิตติธัช
 ทบ.ทบ.รช.รช.
 ทบ.ทบ.รช.รช.
 ทบ.ทบ.รช.รช.
 ทบ.ทบ.รช.รช.
 - B S.A. 2560

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
 โทรติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีเขษุม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวรฤทัย แสงโหลง ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณ
บุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผู้ช่วยราชการ
จึงเรียนมาเพื่อโปรด
กราบ
พิจารณา แจ้ง
กลุ่มวิชาการ
กลุ่มผู้อำนวยการ
กลุ่มบริหารทั่วไป
กลุ่มกิจการนักเรียน
เจ้าหน้าที่

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ยื่นข้อ

นางสาวรฤทัย แสงโหลง

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

นาง
- มณฑกานันท์
คำแปง
- เจ๊ น.ศ.ว.ว.ก.น
มณฑกานันท์
กมลแพรว
กมลแพรว

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติสืบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสุภกิจ คำมี นักเรียน ชั้น ม.๖/๑ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตวันนิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปทุม
บุรี จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ขอสงวนลิขสิทธิ์
นายสุภกิจ คำมี
นางสุภาวดี คำมี

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทรน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวชลดา เงินสมบัติ
นักเรียน ชั้น ม.๔/๑ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รัทสประจำตวันสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอลำไทร
บุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ยติโกโร รัทสประจำตวันสิต
ชลดา
นางสาวชลดา เงินสมบัติ

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติกรเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสุทธิพงศ์ เครือแดง นักเรียน ชั้น ม.๕/๑ โรงเรียนเมืองปรางมุนี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิติกร ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราง
มุนี จังหวัดพระจวบศิริพันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติกรดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

นิติกร เก็บข้อมูล
นายสุทธิพงศ์ เครือแดง

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวชรินทร์ เอี่ยมลออ นักเรียน ชั้น ม.๕/๑ โรงเรียนเมืองปรางบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกรวิก ฉายา ยติโกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๓๗ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราง
บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ยื่นดูที่ข้อมูล
สำหรับท่าน เอี่ยมลออ

ผู้ประสานงาน : พระกรวิก ฉายา ยติโกโร
โทรติดต่อ. ๐๘๙-๖๑๓-๓๗/๖๙

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้น ที่ท่านตอบนี้จะถูกปกปิดเป็นความลับไม่มีผลใด ๆ กับผู้ตอบ ขอให้ท่านให้ข้อมูลที่เป็นจริงเพื่อประโยชน์ในการศึกษา โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. โปรดตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง เพราะคำตอบที่เป็นจริงและสมบูรณ์เท่านั้น จะช่วยให้การวิจัยในครั้งนี้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

๓. คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และจะประมวลผลเป็นรายงานในภาพรวมเพื่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระกรวิฑ ยติโกโร

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับคำตอบของท่าน
หรือเติมข้อความให้สมบูรณ์

๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.) เพศ

ชาย หญิง

๒.) อายุ

ต่ำกว่า ๑๔ ปี ๑๔ - ๑๕ ปี ๑๖ ปีขึ้นไป

๓.) ช่วงชั้นที่ศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

๔.) อาชีพของผู้ปกครอง

รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ เกษตรกร

รับจ้าง ค้าขาย

อื่นๆ(ระบุ).....

๕.) สถานะภาพทางรายได้โดยประมาณ/เดือนของผู้ปกครอง

ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท

มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลัก
ไตรสิกขา อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตาม
หลักไตรสิกขา ว่าได้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง มากที่สุดเพียง
หนึ่งช่องโดยมีค่าน้ำหนักดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ที่	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา	๕	๔	๓	๒	๑
๑.	พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วม ในการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรมจริยธรรมกับนักเรียน					
๒.	พระสอนศีลธรรมได้เข้าปฏิบัติหน้าที่สอนนักเรียนในโรงเรียน					
๓.	นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับโครงการโรงเรียนรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมาฯ					
๔.	พระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)					
๕.	พระสงฆ์ได้อธิบายให้ทราบถึง เรื่องการประพาศศีลบางข้อ ทำให้เสียการเรียนการศึกษาของนักเรียน					
๖.	นักเรียนคงได้เห็นหรือทราบข่าวฯ ถึงการชกต่อยตบตีกันในวัยรุ่นเพราะเกิดจากการทำผิดศีลบางข้อฯ					
๗.	การแต่งกายของนักเรียนในสถานศึกษาที่เรียน ถูกต้องตามกฎระเบียบฯโรงเรียน					
๘.	มีการอบรมมารยาทในการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย					
๙.	มีการแนะนำให้นักเรียนรู้จักกฎระเบียบ และจารีตประเพณีของสังคมและวัฒนธรรม					
๑๐.	รักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิต, ทรัพย์สิน, ศักดิ์ศรีตัวเอง, สังคม, สุขภาพ.					
๑๑.	มีการอบรมแนะนำนักเรียนให้ใช้ชีวิตโดยความไม่ประมาท					
ที่	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา	๕	๔	๓	๒	๑
๑.	หลังเคารพธงชาติ มีการสวดมนต์ไหว้พระแม่เมตตา มีการทำสมาธิก่อนเข้าเรียน					
๒.	หลังเคารพธงชาติ มีการปฏิญาณตนฯ และกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ					
๓.	มีกิจกรรมการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ (วันปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ฯ)					
๔.	มีการจัดนิทรรศการ ในวันสำคัญๆทางศาสนาฯ					
๕.	มีการจัดกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา					
๖.	มีกิจกรรมสวดมนต์ประจำสัปดาห์ฯ					
๗.	มีการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมฯ ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)					

ที่	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา (ต่อ)	๕	๔	๓	๒	๑
๘.	มีกิจกรรมทัศนศึกษา เรียนรู้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนฯ					
๙.	นักเรียนมีความเคารพอ่อนน้อมต่อครู อาจารย์ และผู้ใหญ่ฯ					
๑๐.	นักเรียนมีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคมฯ ตามกำลัง ความสามารถฯ					
๑๑.	นักเรียนสามารถนำ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงๆ					
ที่	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา	๕	๔	๓	๒	๑
๑.	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นปริมณฑล					
๒.	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีการใช้วาจาสุภาพ					
๓.	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีบุคลิกภาพเรียบร้อยฯ					
๔.	พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีศีลาจารวัตร เป็นที่หน้าเลื่อมใสศรัทธาฯ					
๕.	พระสงฆ์ฯ มีสมาธิ จิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีความรอบครอบ ระมัดระวังอยู่เสมอ					
๖.	พระสงฆ์ฯ มีสติในการบริโภคปัจจัยสี่ (รู้ว่าสิ่งใดจำเป็นหรือไม่จำเป็น)					
๗.	พระสงฆ์ฯ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อปัญหาตามสมควร					
๘.	พระสงฆ์ฯ รู้เท่าทันสภาพสังคมในยุคปัจจุบันดี (ไม่หลงผิด ประพฤติตนเสียหาย)					
๙.	พระสงฆ์ฯ แนะนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติดี (มีสัมมาทิฐิ)					
๑๐.	พระสงฆ์ฯ ส่งเสริมให้เยาวชน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยใช้หลักไตรสิกขาฯ					
๑๑.	พระสงฆ์ฯ ให้ความสำคัญกับการใช้ปัญญาในการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์
ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาท
ของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑) บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๒) บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๓) บทบาทด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

(๑) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น ตอนๆ ดังนี้

๒.๑ ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๒.๒ ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แต่ละตอนจะมีคำชี้แจงให้ทราบทุกขั้นตอน

๓. ข้อมูลและคำตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้นไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และให้ถือว่าทุกข้อความที่นำมาใช้ในการวิจัยเป็นความลับของผู้นิพนธ์ โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อและกรอกข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอขอบพระคุณท่านผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระกรวิภ ยติโกโร (เทียมเพชร)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา
อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์
๒. ตำแหน่ง
๓. อายุ ปี / พรรษา
๔. วุฒิการศึกษา
 ๑. ศาสนศึกษา (นักธรรม, ธรรมศึกษา) ชั้น.....
 ๒. เปรียญธรรม.....
 ๓. สามัญศึกษา
๕. สถานที่
๖. วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา น.

ตอนที่ ๒ หัวข้อสัมภาษณ์ “แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

๑. ท่านเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการอบรมสั่งสอนตามหลักไตรสิกขา เป็นอย่างไร และ ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๒. ท่านเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ **ด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามหลักไตรสิกขา** เป็นอย่างไร และท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....

๓. ท่านเห็นว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของพระสงฆ์ **ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา** เป็นอย่างไร และท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....

พระกรวิภ ยติโกโร (เทียมเพชร)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ช

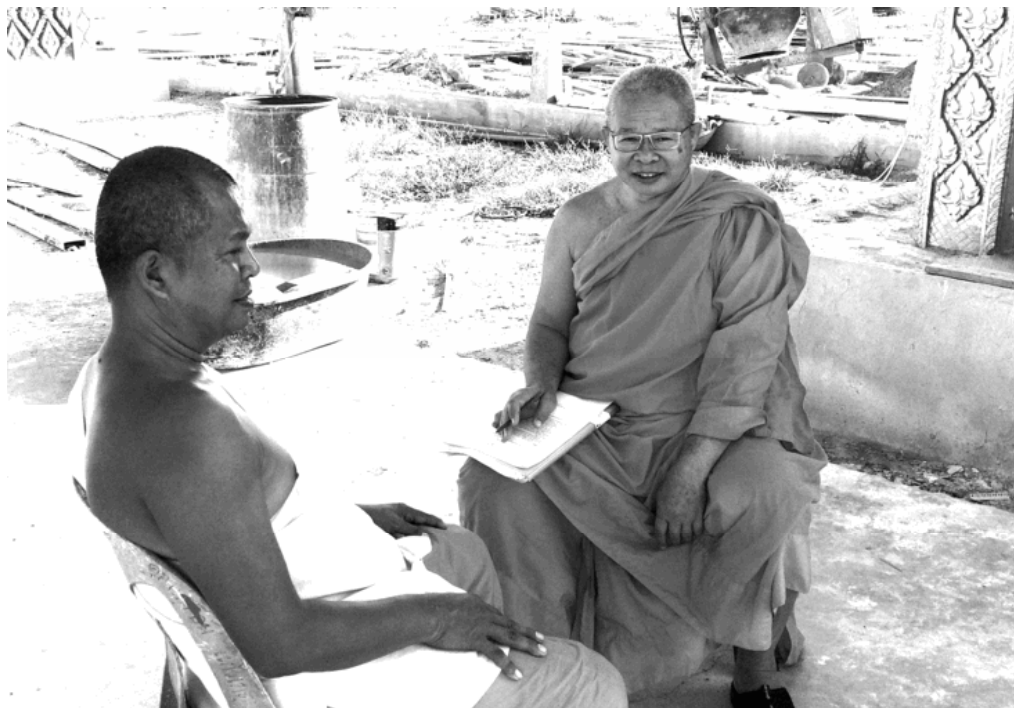
รูปภาพจากการสัมภาษณ์

รูปที่ ๑ สัมภาษณ์พระครูอาทรคีรีรักษ์ (ประทุม ฉนทปาโล) เจ้าคณะอำเภอปรามบุรี,
เจ้าอาวาสวัดเขาน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

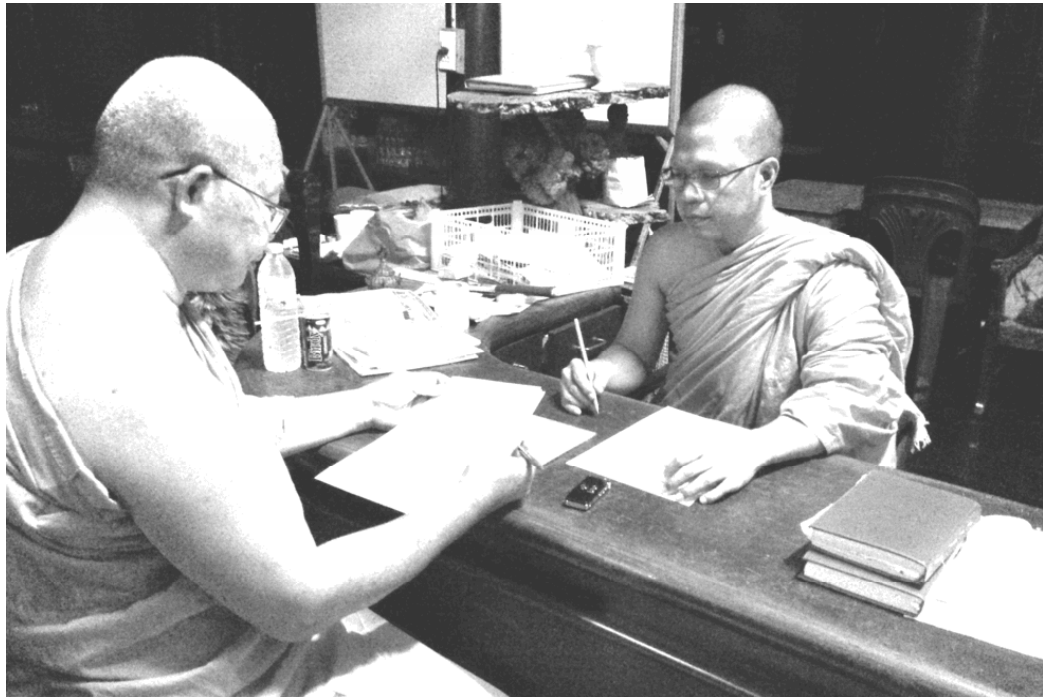
รูปที่ ๒ สัมภาษณ์ พระครูวิริยาธิการี (ทรงยศ กิตติฉนโณ) รองเจ้าคณะอำเภอปรามบุรี,
เจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

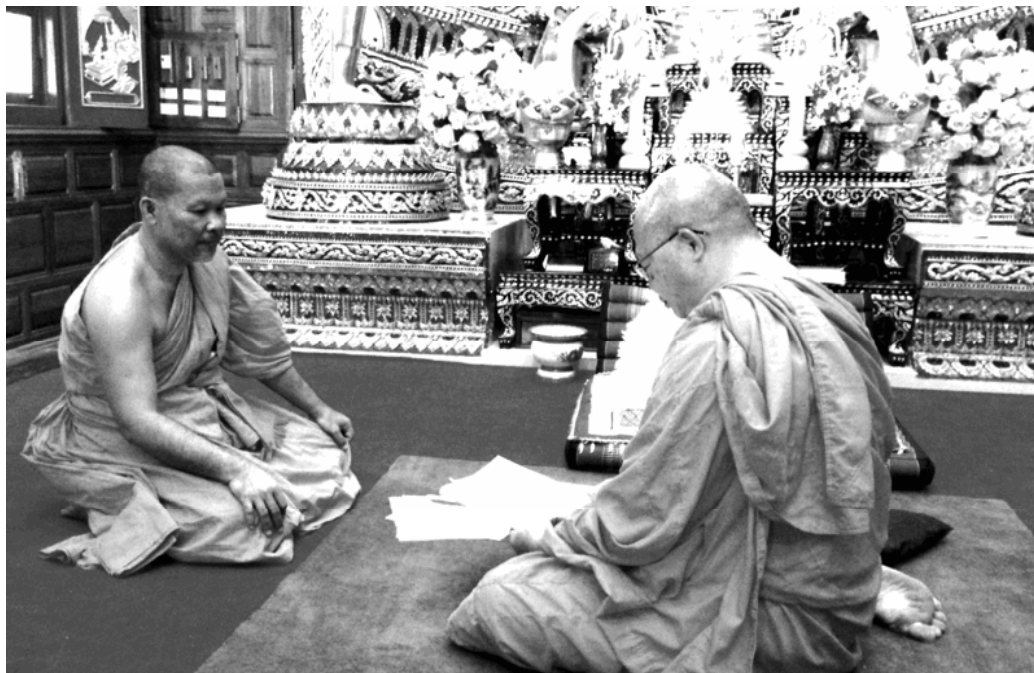
รูปที่ ๔ สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์บุญญसार (บุญเชิด รตนาโถ) เจ้าอาวาสวัดเขาติน
(พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๕ สัมภาษณ์ พระครูปลัดวชิรานันท์ วชิราวุโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาห้วย
(พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน), ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๔ สัมภาษณ์ พระมหาสิญญา วชิรปณฺโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปรางนบุรี
(พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน), ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

รูปที่ ๓ สัมภาษณ์ พระสมุห์ทองมา อุตตสนฺโต เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอปรางนบุรี,
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองตาแต้ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๗ สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา ปานประเสริฐ
ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๘ สัมภาษณ์ นายสมชัย สิ้นแท้ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๙ สัมภาษณ์ นายสุชาติ ปรีดีเปรม ผู้อำนวยการ
โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

รูปที่ ๑๐ สัมภาษณ์ นายสุภกิจ คำมี ตัวแทนนักเรียนชาย
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๑๑ สัมภาษณ์ นางสาวชลดา เงินสมบัติ ตัวแทนนักเรียนหญิง
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปที่ ๑๒ สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ เครือแดง ตัวแทนนักเรียนชาย
โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

รูปที่ ๑๓ สัมภาษณ์ นางสาวชรินทร์ เอี่ยมละออ ตัวแทนนักเรียน
โรงเรียนเมืองปราณบุรี ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

รูปที่ ๑๔ สัมภาษณ์ นายกิตติธัช นิลเถื่อน ตัวแทนนักเรียนชาย
โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

รูปที่ ๑๕ สัมภาษณ์ นางสาวรฤทัย แสงโพลง ตัวแทนนักเรียน
โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระกรวิก ยติกโร (เทียมเพชร)
- เกิด : วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕
- ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๑๐๙ ม.๒ ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี
จ.ประจวบคีรีขันธ์
- วุฒิการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๑ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ๓
โรงเรียนปากน้ำปราณวิทยา
- : พ.ศ. ๒๕๓๒ สำเร็จการศึกษานักธรรมเอก
สำนักเรียน วัดปากคลองปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- : พ.ศ. ๒๕๕๖ สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดวังยาว อำเภอกุยบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- : พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต พธ.บ. สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย น.ว.บ.วัดพระรูป
ตำบลช่องสะแก อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- อุปสมบท : วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๖ วัดปากคลองปราณ ตำบลปากน้ำปราณ
อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- โดยมี พระครูธรรมโสภิต (อรุณ อรุณธมโม) เป็นพระอุปัชฌาย์
พระมหาบุญมี ปากโร (พระครูสิริปริยัตติยาภรณ์) เป็นพระกรรมวาจาจารย์
พระลำยอง ทีปกโร (พระครูพิทักษ์ปราณเขต) เป็นพระอนุสาวนาจารย์
- สังกัด : วัดปากคลองปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ตำแหน่ง : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากคลองปราณ ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดปากคลองปราณ ๒๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๗๗๒๒๐ โทร ๐๘๙-๖๑๓-๓๗๖๙